

**İLKÖĞRETİM 4. ve 5. SINIFLARDA SOSYAL
BECERİ DÜZEYİ İLE SOSYAL BİLGİLER
DERSİNE YÖNELİK TUTUMLARIN ÇEŞİTLİ
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Neriman COŞKUN

Yüksek Lisans Tezi

**İlköğretim Ana Bilim Dalı
Yrd. Doç. Dr. Osman SAMANCI
2011**

(Her Hakkı Saklıdır)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM 4. ve 5. SINIFLARDA SOSYAL BECERİ DÜZEYİ İLE
SOSYAL BİLGİLER DERSİNE YÖNELİK TUTUMLARIN ÇEŞİTLİ
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

(Investigation of the Fourth and Fifth Grade Elementary School
Students' Social Skill Levels and Attitudes toward Social Studies
Course in terms of Different Variables)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Neriman COŞKUN

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Osman SAMANCI

**Erzurum
Şubat, 2011**

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI

Neriman COŞKUN'un İlköğretim 4.- 5. Sınıflarda Sosyal Beceri Düzeyi İle Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi başlıklı tezi 11.01.2011 tarihinde, jürimiz tarafından İlköğretim Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

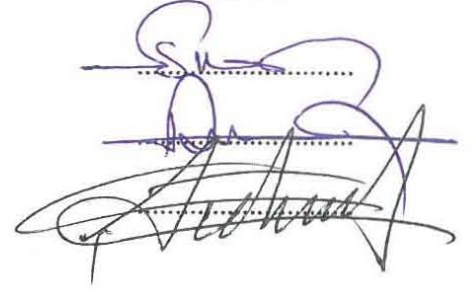
Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı): Yrd. Doç. Dr. Osman SAMANCI

Üye : Yrd. Doç. Dr. Durmuş KILIÇ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Şükrü ADA

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. .../.../...

Prof. Dr. H. Ahmet KIRKKILIÇ

Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM

Yüksek Lisans/Doktora Tezi olarak sunduğum, “İlköğretim 4. ve 5. Sınıflarda Sosyal Beceri Düzeyi İle Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

08/03/2011

İmza

Ad Soyad: Neriman COŞKUN

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İLKÖĞRETİM 4. ve 5. SINIFLARDA SOSYAL BECERİ DÜZEYİ İLE SOSYAL BİLGİLER DERSİNE YÖNELİK TUTUMLARIN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Neriman COŞKUN

2011, 126 sayfa

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, sosyal beceri düzeyi ile Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir.

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Verilerin toplanmasında; kişisel bilgi formu, sosyal bilgiler dersine ilişkin tutum ölçeği ve sosyal beceri ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın evreni, Van merkez, ilçe ve köylerindeki ilköğretim öğrencilerinden oluşmaktadır. Örneklem ise, 2009–2010 eğitim öğretim yılında Van il merkezi, Erciş ilçe merkezi ve köylerinde bulunan, random olarak seçilen 9 ilköğretim okulundaki 4. - 5. sınıf toplam 300 öğrenciden oluşmaktadır.

Verilerin analizi, bilgisayarda SPSS for Windows 16.00 istatistik paket programı ile yapılmıştır. Bu analizler: t testi, Tek Yönlü Varyans analizi (ANOVA), LSD Post Hoc testi, Pearson Korelasyon analizi, Kruskal-Wallis analizi, Mann-Whitney U testi şeklindedir.

Araştırma sonucunda, sosyal beceri düzeyi ile Sosyal Bilgiler dersi tutumları arasında ilişki olduğu sosyal beceri düzeyinin ve Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumların okulun bulunduğu yer, sınıf düzeyi, anne-baba eğitimi ve mesleği, ekonomik durum, kardeş sayısı ve akademik başarıları açısından farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Sosyal beceri, İlköğretim, Tutum

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

INVESTIGATION OF THE FOURTH AND FIFTH ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS' SOCIAL SKILL LEVELS AND ATTITUDES TOWARD SOCIAL STUDIES COURSE IN TERMS OF DIFFERENT VARIABLES

Neriman COŞKUN
2011, 126 pages

The main purpose of this research was to investigate the relationship between the 4th and 5th grade elementary school students attitudes toward Social Studies Course and social abilities from the point of view many kind of changabilities.

Survey design was used in the study. Thus, the personal information form, attitude scale about Social Studies and social ability scales were used. The setting of this study is composed of students in center of Van, its districts and villages. Participants were 300 students, elected via random method, among 9 school from the centre of Van, center of Erciş and its villages.

All analysis were made through SPSS for Windows 16.00 packet program. These analysis were: t test, One way Variance analysis (ANOVA), LSD Post Hoc test, Pearson Corelation analysis, Kruskal-Wallis analysis, Mann-Whitney U test.

According to results, there was a relation between, attitudes toward Social Studies and social abilities; attitudes toward Social Studies and social abilities occur in different ways; according to place of the school, grade level, education and occupation of the parents, financial stuation, the number of siblings and academic succes.

Keywords: Social Studies, Social Skills, Elementary School, Attitude.

ÖN SÖZ

Tutum ve beceriler, eğitim-öğretimi etkilediği gibi bu süreçten etkilenen kavramlardır. Tutum ve becerilerin istenir düzeyde olması eğitim-öğretim amaçlarının gerçekleşmesine katkı sağlar.

Bu araştırmada, ilköğretimde Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutum ile sosyal beceriler çeşitli değişkenler açısından incelenerek ilgili araştırmalara ve uygulamalara katkı sağlanmaya çalışılmıştır.

Araştırmada ilk olarak; Sosyal Bilgiler kavramı ve öğretimi, sosyal beceriler ve tutum için literatür taraması yapılmıştır. Kavramların tanımlanması, birbirleriyle ilişkisi, ilköğretimdeki yeri ve konu ile ilgili yapılmış çalışmalar kuramsal çerçeveyi oluşturmaktadır. Araştırmadaki veriler, uygulanan anketler yoluyla elde edilmiştir. Bulgular için, çeşitli istatistiksel yöntemler kullanılmıştır. Araştırmanın son kısmını, ulaşılan sonuçlar ve sonuçlar doğrultusunda yapılan öneriler oluşturmuştur.

“İlköğretim 4. ve 5. Sınıflarda Sosyal Beceri Düzeyi İle Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı Yüksek Lisans Tezinin hazırlanıp tamamlanmasında değerli katkılarından ve rehberliğinden dolayı danışmanım Yrd. Doç. Dr. Osman SAMANCI’ya, istatistiksel çalışmalarda yardımlarını esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Başaran GENÇDOĞAN’a, tezin yazılması ve düzeltilmesinde katkılarından dolayı Fikret COŞKUN, Zafer ATAĞÖLLERİ ve Murat KARAKUZU’ya, anketlerin uygulanması sürecindeki yardımları için araştırmayı yaptığım Van il, ilçe ve köy okullarındaki idari personel, öğretmen ve öğrencilere teşekkür ederim.

Erzurum 2011

Neriman COŞKUN

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL TUTANAĞI.....	ii
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	.iii
ÖZET.....	VII
ABSTRACT.....	V
ÖN SÖZ.....	VIII
TABLolar DİZİNİ.....	XII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	XIIII
KISALTMALAR DİZİNİ.....	XIII

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Amaç.....	3
1.3. Önem.....	4
1.4. Varsayımlar.....	4
1.5. Sınırlılıklar.....	5
1.6. Tanımlar.....	5

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	6
2.1. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler.....	6
2.1.1. Sosyal Bilimler.....	6
2.1.2. Sosyal Bilgiler İçin Çeşitli Tanımlar.....	6
2.2. Sosyal Bilgiler Öğretimi.....	10
2.2.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Farklı Yaklaşımlar.....	12
2.2.2. Dünya’da Sosyal Bilgiler.....	16
2.2.3. Türkiye’de Sosyal Bilgiler.....	17
2.3. İlköğretimde Tutum.....	22
2.3.1. Bilişsel Öge.....	23
2.3.2. Duyuşsal Öge.....	24
2.3.3. Davranışsal Öge.....	24
2.4. Sosyalleşme ve Sosyal Gelişim.....	26
2.4.1. Sosyal Gelişim Kuramları.....	28
2.5. Sosyal Beceri.....	33
2.5.1. Sosyal Becerileri Etkileyen Unsurlar.....	35

2.5.2. İlköğretimde Sosyal Beceri	37
2.5.3. Sosyal Bilgiler Programında Sosyal Beceriler	39
2.5.4. Sosyal Beceri Eksikliği	40
2.5.5. Sosyal Beceri Eğitimi	42
2.6. Sosyal Bilgiler ve Sosyal Becerilerle İlgili Araştırmalar	44

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM.....	57
3.1. Araştırma Modeli.....	57
3.2. Evren ve Örneklem.....	57
3.3. Verilerin Toplanması.....	58
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	58
3.3.2. Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutum Ölçeği	59
3.3.3. Sosyal Beceri Ölçeği	59
3.4. Verilerin Analizi.....	60

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM.....	61
4.1. Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumlar ve Sosyal Beceriler İle Türkçe, Matematik, Fen- Teknoloji ve Sosyal Bilgiler Derslerine Ait Başarı Notları Arasındaki İlişki İle İlgili Bulgular ve Yorum.....	61
4.2. Okulların Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri İle İlgili Bulgular ve Yorum	63
4.3. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeyine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri İle İlgili Bulgular ve Yorum	65
4.4. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri İle İlgili Bulgular ve Yorum	67
4.5. Öğrencilerin Yaşlarına Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri İle İlgili Bulgular ve Yorum	68
4.6. Öğrencilerin Ekonomik Durumlarına Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri İle İlgili Bulgular ve Yorum	70
4.7. Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri İle İlgili Bulgular ve Yorum	72
4.8. Öğrencilerin Anne Mesleğine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri İle İlgili Bulgular ve Yorum	75
4.9. Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri İle İlgili Bulgular ve Yorum	77

4.10. Öğrencilerin Annelerinin Eğitimine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri İle İlgili Bulgular ve Yorum	81
4.11. Öğrencilerin Babalarının Eğitimine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri İle İlgili Bulgular ve Yorum	83
4.12. Öğrencilerin Akademik Başarısına Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri İle İlgili Bulgular ve Yorum	86

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	92
5.1. Sonuç	92
5.2. Öneriler.....	94
KAYNAKÇA	95
EKLER.....	108
ÖZGEÇMİŞ.....	113

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1. Araştırmanın Yapıldığı Okullar.....	57
Tablo 3.2. Araştırmaya Katılan Öğrenciler.....	58
Tablo 4.1. Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumlar ve Sosyal Beceriler İle Türkçe, Matematik, Fen-Teknoloji ve Sosyal Bilgiler Derslerine Ait Başarı Notları Arasındaki İlişki.....	61
Tablo 4.2. Okulların Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerilerle İlgili Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri.....	63
Tablo 4.3. Okulların Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerilerle İlgili Varyans Analizi.....	63
Tablo 4.4. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeyine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerilerle İlgili Bulgular.....	66
Tablo 4.5. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerilerle İlgili Bulgular.....	67
Tablo 4.6. Öğrencilerin Yaşlarına Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerilerle İlgili Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri.....	68
Tablo 4.7. Öğrencilerin Yaşlarına Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri.....	69
Tablo 4.8. Öğrencilerin Ekonomik Durumlarına Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerilerle İlgili Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri.....	70
Tablo 4.9. Öğrencilerin Ekonomik Durumlarına Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerilerle İlgili Varyans Analizi.....	71
Tablo 4.10. Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerilerle İlgili Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri.....	72
Tablo 4.11. Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri.....	73
Tablo 4.12. Öğrencilerin Anne Mesleğine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerilerle İlgili Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri.....	75

Tablo 4.13. Öğrencilerin Anne Mesleğine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri.....	76
Tablo 4.14. Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerilerle İlgili Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri.....	77
Tablo 4.15. Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri.....	79
Tablo 4.16. Öğrencilerin Annelerinin Eğitimine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerilerle İlgili Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri.....	81
Tablo 4.17. Öğrencilerin Annelerinin Eğitimine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri.....	82
Tablo 4.18. Öğrencilerin Babalarının Eğitimine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerilerle İlgili Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri.....	83
Tablo 4.19. Öğrencilerin Babalarının Eğitimine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri.....	84
Tablo 4.20. Öğrencilerin Akademik Başarısına Göre Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler ve Fen-Bilgisi Derslerine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerilerle İlgili Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri.....	87
Tablo 4.21. Öğrencilerin Akademik Başarısına Göre Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler ve Fen-Bilgisi Derslerine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri.....	89

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 2.1: Disiplinler arası bir alan: Sosyal Bilgiler.....	7
Şekil 2.2: Tutumlar.....	22

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt.	: Aktaran
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi)
f	: Frekans
X	: Aritmetik ortalama
N	: Veri sayısı
p	: Anlamlılık düzeyi
Ss	: Standart sapma
S.d.	: Serbestlik derecesi
t	: t değeri (t testi için)
F	: F değeri (Anova için)

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

1.1. Problem

Eğitimde amaç, bireyin davranışlarını istenilen yönde değiştirmektir. Ertürk (1972)'e göre eğitim, bireyin davranışlarında kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci olarak tanımlanır.

Eğitim ayrıca, insana şekil verme, onu sağlıklı, gelişmiş ve üretken bir kişi haline getirme işidir ve bu işlemlerin kesintisiz bir şekilde yapıldığı bir süreçtir. Bunun yanında, mevcut kültürü yeni nesillere aktarırken toplumdaki çocuk ve gençlerin sosyal hayatta diğer insanlarla uyum içerisinde nasıl yaşayacaklarını öğrenmelerine yardımcı olur. Böylece bu sosyokültürel değerler ve kuralları öğrenen kişi sosyal hayatın gereklerine uymayı ve sosyalleşmeyi de başarır (Şentürk, 2010).

Eğitim sürecinde ilköğretim, kapsadığı gelişimsel dönem ve bireylerin özellikleri nedeniyle insan hayatında farklı bir öneme sahiptir. Bireylerin, yaşamının sonraki dönemlerinde de etkisini sürdürecektir beceri ve tutumları edindikleri kritik bir dönemdir.

İlköğretim döneminde, 7- 11 yaş arası (MEB, 2005) bireyi, sosyal hayata hazırlayan dersler Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersleridir. Hayat Bilgisi, ilköğretim 1., 2. ve 3. sınıflarda zorunlu bir ders iken, 4. ve 5. sınıflarda Fen ve Teknoloji dersi ile Sosyal Bilgiler olmak üzere iki ayrı disiplin şekline dönüşür.

Sosyal Bilgiler dersi, içerdiği konu ve kazanımlar nedeniyle birçok dersle ilişkili ve onları doğrudan etkileyecek bir yapıya sahiptir. Sosyal Bilgilerin disiplinler arası bir alan olması; ilköğretim sonrası eğitim durumlarının da başarısında önemli bir etken olmasına neden olmaktadır.

Sosyal Bilgiler, bireye, hem kendi kişisel özelliklerinin hem de sosyal ve akademik çevredeki olay ve olguların farkındalığını kazandırmaya yönelik bir disiplindir.

İlköğretimde çeşitli hedeflerin kazandırılmasında Sosyal Bilgiler önemli bir paya sahiptir. Özellikle duyuşsal hedeflerin gerçekleşmesinde Sosyal Bilgiler dersine büyük görev düşmektedir. Etkin, demokratik, katılımcı ve demokratik değerleri benimsemiş vatandaşlar yetiştirme amacıyla Sosyal Bilgiler dersi, eğitimin en temel misyonlarından biri olarak görülen kültürlenme olgusunun da gerçekleşmesinde önemli bir rol oynar (İbrahimoglu, 2009).

Sosyal Bilgiler dersi genel amaçlarından,

- Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.
- Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşleri sürer.
- Farklı dönem ve mekanlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder (MEB, 2005).

İfadeleriyle sosyalleşmenin temel boyutu olan becerilerin kazandırılması için öğrencinin sahip olması gereken sosyal beceriler ortaya konmuştur.

Yapılan eğitim-öğretim çalışmalarında, genel ve özel amaçların gerçekleştirilebilmesi için kazanımların ilköğretim öğrencisine çeşitli yöntem ve tekniklerle verilmesi öngörülürken, öğrencinin derslere yönelik tutumu, aile, okul ve sosyal yaşantısı gibi değişkenler de göz önünde bulundurulur. Bu değişkenlerin öğrenciyi nasıl etkilediğini bilmek, eğitim- öğretim durumlarının gerçekleştirilmesinde önemli bir noktadır. Amaçlanan durum ile var olan durum arasındaki farkın tespiti, bu farkın belirlenerek en aza indirilmesi için büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda sosyal beceri düzeyi ile Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi konusu seçilerek alanda yapılmış ve yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Amaç

Bu çalışmada ilköğretim 4.- 5. sınıflarda sosyal beceri düzeyi ile Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlar ve sosyal beceriler ile Türkçe, Matematik, Fen-Teknoloji ve Sosyal Bilgiler derslerine ait başarı notları arasında ilişki var mıdır?
2. Okulların bulunduğu yerleşim yerine göre öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
3. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
4. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
5. Öğrencilerin yaşlarına göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
6. Öğrencilerin ekonomik durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
7. Öğrencilerin kardeş sayılarına göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
8. Öğrencilerin anne mesleğine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
9. Öğrencilerin baba mesleğine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
10. Öğrencilerin annelerinin eğitimine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
11. Öğrencilerin babalarının eğitimine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

12. Öğrencilerin akademik başarısına göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

1.3. Önem

İlköğretimde öğrencilerin sahip olduğu beceri ve tutumlar sosyal ve akademik başarılarını doğrudan etkilemektedir. İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda sosyal beceri düzeyi ve Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi konulu araştırmanın iki boyutu vardır:

1. Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumun İncelenmesi: Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının değişik açılardan incelenmesi, Sosyal Bilgiler dersine karşı mevcut tutumu ortaya koyar. Tutumun istenir düzeye gelmesi için durum analizi yapılarak öğrenci tutumları incelenir ve aradaki farkın kapatılmasına yönelik çeşitli çalışmalar yapılır. Araştırmanın bu noktada yapılan çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
2. Sosyal Beceri Düzeyinin İncelenmesi: Araştırmanın ikinci boyutu olan, Sosyal beceri düzeyinin belirlenmesi ile ilköğretimde bu konuya yönelik amaçların ne derecede gerçekleştiği, eksik ya da yanlış öğrenmelerin tespit edilmesi söz konusudur. Araştırma bu yönüyle aile, öğretmen ve araştırmacılara bir sonraki adımda yapılması gerekenler konusunda veri sağlamaktadır.

Ülkemizde bu alanda yapılmış çalışmalarla yurtdışındaki çalışmalar arasında “çeşitlilik” ve “genellenebilirlik” açısından farklar bulunmaktadır. Ülkemizin çeşitli yerlerinde benzer şekilde yapılacak çalışmaların “genellenebilirliği” yükselteceği, konunun farklı açılardan incelenmesi de bu konudaki “çeşitliliği” arttıracığı söylenebilir.

İfade edilen katkılar çerçevesinde, öğrencilerin; okulun bulunduğu yer, öğrenim gördükleri sınıf düzeyi, cinsiyetleri, akademik başarıları, anne-baba eğitim düzeyi ve mesleği, kardeş sayısı ve ekonomik durumlarına göre sosyal beceri düzeyi ve Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları incelenmiştir.

1.4. Varsayımlar

Araştırma aşağıdaki sayılılara dayalı olarak gerçekleştirilmiştir.

1. Örneklem evreni yansıtmaktadır.

2. Anket formları hedeflenen davranışları ölçebilecek yeterliliktedir.
3. Anketleri dolduran öğrenciler maddeleri içtenlikle ve tarafsız düşüncelerini ifade edecek şekilde cevaplamışlardır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları şunlardır:

1. Anket formlarındaki maddelerle,
2. 2009- 2010 eğitim öğretim yılında ankete katılan Van merkez, ilçe ve köylerindeki 9 ilköğretim okulu ile,
3. Araştırmaya katılan 4. ve 5. sınıf öğrencilerinden 300 kişi ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

İlköğretim: Zorunluluğu eğitim çağındaki çocukların eğitim-öğretim gördükleri ve Öğrenim süresi sekiz yıl olan ilköğretim kurumudur. (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. Madde 4).

Sosyal Beceriler: Sosyal beceriler, çeşitli etkileşimlerde, bireyin hem kendisinin hem de diğer bireylerin duygu, düşünce ve davranışlarını anlama ve o anlayışa uygun davranışlar gösterebilme becerileridir (Çubukçu ve Gültekin, 2000).

Sosyal Bilgiler: Bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği, toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005, s.51).

Tutum: Bireyin bütün nesnelere karşı göstereceği tepkiler ve durumlar üzerinde yönlendirici veya etkin bir güç oluşturan, ussal ve sinirsel bir davranışta bulunmaya hazır olma hâlidir (Alport, 1935. Akt: Temizkan, 2008).

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler

2.1.1. Sosyal Bilimler

Sosyal bilimler, insan tarafından ortaya çıkarılan gerçeklerle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanmaktadır (Sönmez, 2005).

Sosyal bilimler üzerinde çalışan bilim insanlarına göre eğitim, bireyin yaşadığı topluma göre sosyalleşmesi, toplumun kültürünü kazanması, toplumsal değerleri tam olarak benimsemesi, topluma katılması ve toplumun kültürünü geliştirmesi olarak tanımlanmaktadır (Kıncal, 1997). Bu kültürlenme süreci formal ve ya informal eğitimle hayat boyu sürmektedir. Formal eğitimde; toplumun ürettiği değerlerin, bireylere aktarılması görevini, okul öncesi eğitimden sonra ilköğretimde verilen Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersi üstlenir.

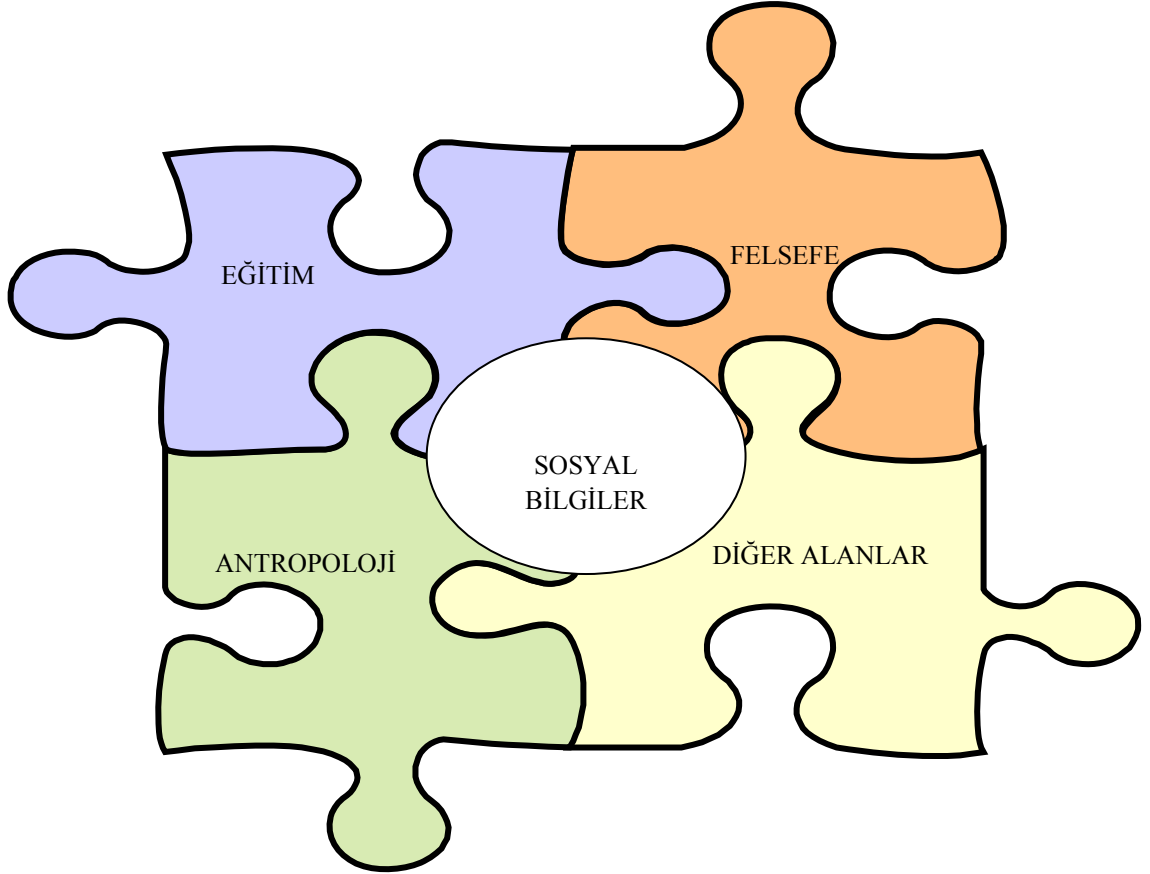
Sosyal bilimlerin kapsadığı bilim dallarında gerçekleştirilen çeşitli araştırmalarda elde edilen bulguların bireylere kazandırıldığı alan olan Sosyal Bilgilerin çoğu kez Sosyal Bilimlerin yerine kullanıldığı görülmektedir (Kısakürek, 1987).

Sosyal Bilgiler, sahip olduğu disiplinler arası içerik nedeniyle çeşitli bilim insanları tarafından değişik biçimlerde tanımlanmıştır.

2.1.2. Sosyal Bilgiler İçin Çeşitli Tanımlar

Bütün sosyal bilimlerin, felsefe ve diğer etkinliklerin kesiştiği bir alan olarak Sosyal Bilgileri, tüm yaşamı düzenleyen ilke ve genellemelerle disiplinler arası bir disiplin olarak ifade eden Sönmez (2005), Sosyal Bilgiler için “toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak

tanımlanabilir.” ifadesini kullanmıştır. Sosyal Bilgilerin tanımını yaparken içerik konusuna da şu şekilde açıklık getirmiştir: “İnsanın yaşamında kullandığı ve zorunlu olan onun daha rahat, kolay, mutlu yaşamasını kendi gizil güçleri doğrultusunda geliştirip gerçekleştirmesini sağlayan tüm toplumsal olgular ve ilişkiler bu kavramın kapsamı içine girebilir”.

Şekil 2.1. Disiplinler arası bir alan: Sosyal Bilgiler

Sosyal Bilgileri, Doğanay (2005), yalnızca sosyal bilim dallarının disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınması olarak değil, insanla ilgili tüm bilimlerden ve bilgilerden yararlanan bir program olarak tanımlarken; Güven ve Alp (2008) , sosyal bilimlerin tamamını içine alan kapsamlı bir ders şeklinde ifade etmektedir.

Sosyal Bilgiler dersini, Öztürk ve Dilek (2002), “Sosyal Bilgiler, sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanarak, insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içerisinde disiplinler arası bir yaklaşımla

ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış, düşünen ve becerili demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanı” olarak tanımlamaktadır.

Toplumunu oluşturan varlık olarak insanların, o toplumun yaşayışı, ilişkileri, kültürü, dünya toplumları içindeki yeri, çeşitli uluslarla bağlantıları konusundaki temel ve genel bilgilerinin önemli bir bölümünü Sosyal Bilgiler oluşturmaktadır. Ders olarak Sosyal Bilgiler; Tarih, Coğrafya, Vatandaşlık ve İnsan Hakları gibi günümüzde ilköğretim programlarında yer alan; aslında Sosyal Bilimler denilen Sosyoloji, Ekonomi, Antropoloji, Psikoloji vb. disiplinlerden seçilerek, o yaşlardaki öğrencilerin seviyesine uygun, somutlaştırılmış ve yalınlaştırılmış duruma getirilen konuları kapsamaktadır (Sözer, 1998).

“Sosyal Bilgiler; ilköğretim okullarında uygulanan, genel olarak amacı iyi ve sorumlu vatandaşlar yetiştirmek olan, sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak öğrencilere sosyal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutumların ve demokrasi, vatan, millet, aile sevgisi, doğa sevgisi gibi değerlerin kazandırılmaya çalışıldığı bir çalışma alanıdır.” (Meydan, 2001).

“Sosyal Bilgiler; ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı” şeklinde tanımlanmıştır (Erden, t.y.).

Sosyal Bilgiler için başka bir tanımı da Çağlar (1992), “çeşitli sosyal bilim disiplinlerinden, ilköğretim amaçlarına ve çocukların seviye ve ilgilerine uygun olan konulardan seçilerek, iç tutarlılığı olan bir yapı halinde bir araya getirilmesiyle oluşan dersin adı” şeklinde ifade etmiştir (Ayten, 2006).

Geçtiğimiz yüzyıl boyunca Sosyal Bilgilere getirilen farklı tanımlar, konu alanı bilgisini artırmaktan daha çok çocuk ve gençlerin anlamlı bilgiyi nasıl yapılandırdıkları yönünde bir değişme eğilimi içindedir. Deveci (2002) ye göre; Sosyal Bilgilerle ilgili eğitimciler, her zaman yeni kuşaklara demokratik geleceğin öğretiminin önemini vurgulamakta ve Sosyal Bilgiler eğitiminin, öğrencinin sosyal dünyayı anlayacağı ve bu dünyanın bir vatandaşı olarak katılacağı etkin bir süreç olması gerektiğini savunmaktadır (Aktunç ve Özçınar, 2010).

İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında (2005) ise şu kapsamlı tanımlama yapılmıştır:

“Sosyal Bilgiler bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir.” (MEB, 2005, 51).

Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilimler kavram tanımlarından hareketle farklı noktaları şöyle sıralayabiliriz. Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilimler kavramları arasındaki en belirgin ve önemli fark, Sosyal Bilimlerin bilimsel anlamda insanın insanla ve çevresiyle etkileşimini incelemesine karşılık, Sosyal Bilgilerin insanın toplum içindeki yerini, davranışını, temel gereksinimlerini, bunların karşılanma biçimlerini, sorunların giderilmesi için yapılan çalışmaları ve ilgili kurumları ele almasıdır. Sosyal Bilimler, Sosyoloji, Antropoloji, Tarih, Siyasal Bilgiler, Ekonomi vb. alanlar yoluyla bilginin yapısını ele alıp incelerken, Sosyal Bilgiler ise daha çok Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisine ağırlık vererek belirli alanların program yapısı ile ilgilenmektedir (Varış, 1996).

Sosyal Bilgiler 10- 14 yaş arasındaki bireyleri hedef kitle olarak görmekteyken, Sosyal Bilimler de daha çok akademik ve üst düzeyde bir bilim disiplini anlayışında ileri yaşlarda karşılaşılan ve konu olarak tüm insan ilişkilerini kapsayan bir alandır (Güven, 2003).

NCSS kısaltmasıyla bilinen Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi 1992’de Sosyal Bilgilere ilişkin kapsamlı tanımıyla bu konudaki tartışmalara bir son vermeyi amaçlamıştır. Bu tarihten itibaren Sosyal Bilgiler uzmanlarının uzlaştığı ve temel referans olarak kabul edilen tanım şöyledir (Savage ve Armstrong, 1996: 9): “Sosyal Bilgiler, sosyal ve beşeri bilimleri vatandaşlık yeterliliklerini geliştirmek amacıyla kaynaştıran bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal Bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyolojinin yanı sıra beşeri bilimler, matematik, doğa bilimlerinden kendine mal ettiği

içerik üzerinde sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma sağlar. Sosyal Bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumda, genç insanlara bilgiye dayalı ve mantıklı karar alabilme yeteneklerini geliştirmede yardımcı olmaktır.” (Öztürk, 2006).

2.2. Sosyal Bilgiler Öğretimi

Sosyal Bilgiler öğretimi içeriği kadar eski bir tarihe sahip değildir. Bu kavram ilk defa 1892 yılında Amerika Birleşik Devletlerinde, Milli Eğitim Konseyi tarafından ele alınmıştır. Konsey, Amerika’ya göç eden göçmenlerin, Amerika toplumsal hayatına iyi bir vatandaş olarak entegrasyonunu sağlamak amacıyla Sosyal Bilgiler dersini düzenlemiştir (Sarıaslan, 2005).

2005 yılında, yapılandırmacı yaklaşımla ilköğretim programında yapılan değişiklikler sonucu Sosyal Bilgiler Programı da değişmiştir.

2005 programında Sosyal Bilgiler dersinin genel amacı: “Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemi kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir” şeklinde belirtilmektedir (MEB, 2005).

Sosyal Bilgiler programında yapılan değişikliğin sebebi şu şekilde açıklanmaktadır: “Tüm dünyada bireysel, toplumsal ve ekonomik alanda yaşanmakta olan değişimi ve gelişimi; ülkemizde de demografik yapıda, ailenin niteliğinde, yaşam biçimlerinde, üretim ve tüketim kalıplarında, bilimsellik anlayışında, toplumsal cinsiyet alanında, bilgi teknolojisinde, iş ilişkileri ve iş gücünün niteliğinde, yerleşme ve küreselleşme süreçlerinde görmek mümkündür. Tüm bu değişim ve gelişmeleri eğitim sistemimize ve programlarımıza yansıtacak bir zorunluluk haline gelmiştir” (MEB, 2005).

Sosyal Bilgiler dersinde, çocuk, içinde yaşadığı yakın ve uzak toplumsal çevresini, geçmişi, bugünü ve geleceği ile yakından tanıma imkanı bulur. Çocuğun

toplumsal kişiliğinin oluşturulmasında ve geliştirilmesinde bu dersin önemli bir işlevi vardır (Can, 1998).

Vatandaşlık eğitimi açısından önemli bir görev üstlenen Sosyal Bilgiler eğitimi anlayışı, esasında Amerika Birleşik Devletlerinde XX. yüzyıl itibariyle yaşanmaya başlanan ve daha sonraki süreçte de devam eden sosyal, kültürel, ekonomik vb. alanlardaki büyük toplumsal dönüşümün neden olduğu sorunlara çözüm arama çabalarının bir sonucu olarak doğmuştur (Öztürk, 2009). Toplumsal sorunlara duyarlı, aldığı verileri bilgiye dönüştüren, çeşitli beceriler kazanmış bireyler yetiştirme amacıyla işe koşulan Sosyal Bilgiler öğretim programları ilköğretim programları içinde önemli bir konuma sahiptir (Geçit ve Kartal, 2010).

ABD’de Sosyal Bilgiler ile ilgili gelişmeleri yürüten Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi’nin (NCSS) çalışmaları ve Sosyal Bilgilere yönelik yaklaşımları, bu alanla ilgili çalışma yapanlara önemli bir kaynak oluşturmaktadır (Safran, 2008).

NCSS (1969), demokratik bir toplum için Sosyal Bilgiler öğretiminde dikkatle üzerinde durulması gereken dört faktörden bahsetmiştir (Öztürk ve Baysal, 1999):

1. Sosyal Bilgiler öğretiminin esas amacı, arzu edilen yurttaşlıkla ilgili ve bireysel davranışlardır.
2. Bu davranışlar, insanların daha önceden sahip olduğu değerler, ülküler, inançlar ve tutumlarla biçimlenmektedir.
3. Sırası ile bu özelliklerin bilgi temeline dayanması gerekir.
4. Bilginin gelişmesi ve kullanımı için insanlar, gerekli bilgi ve becerilere ihtiyaç duyarlar.

NCSS (1969), demokratik yaşam biçiminin süreklilik ve gelişiminin bu amaçları gerçekleştirmiş bireylerin yetiştirilmesine bağlı olduğunu da belirtmektedir (Öztürk ve Baysal, 1999).

İnsanın doğumundan önce başlayan biyolojik gelişimini, doğumdan sonra sosyal gelişim takip eder. İnsanoğlunun yıllar süren toplumsallaşma çabasında, ilköğretim yılları ayrı bir önem taşımaktadır. Özellikle okulun ilk yılları çocukların tutum ve inançlarının geliştiği en önemli yıllardır. Başkalarına değer vermeleri ve diğer insanların fikirlerine açık olmaları, ilk dönemlerde geliştirmeleri gereken davranış modelleridir

(Barth ve Demirtaş, 1997). Eğitim kurumları, bu davranış ve değerleri çocuğa kazandırıp çocuğun toplumun bir parçası olmasını sağlarken, aynı zamanda toplumun da devamını sağlar. Türkiye’de öğrencilere bu bilgi ve becerilerin önemli bir kısmı ilköğretim birinci devrede Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler, ikinci devrede de ağırlıklı olarak Sosyal Bilgiler dersi yoluyla kazandırılmaya çalışılır. Bu nedenle Sosyal Bilgiler dersi, çocukların toplum içinde etkin vatandaşlar olmalarını sağlamada oldukça önemli bir role sahiptir (Erden, t.y.; Barth ve Demirtaş, 1997).

Sosyal Bilgiler dersinin öğrencilere sağladığı faydaları Sağlamer (1997) dört maddede sıralamıştır:

1. Kişilerin kendilerini geliştirecek yaşantılar sağlayarak, bireylerin kendilerini tanımalarına yardımcı olur.
2. Kavram genellemeleri yaparak insanlar arası ilişkileri geliştirir.
3. Kişilerin ekonomik yeterlilik oluşturması düşüncesine katkı sağlar.
4. Vatandaşlık sorumluluğu ve bilinci oluşması için bireyin içinde yaşadığı toplum değerleriyle şekillenmiş davranışlar kazanmasını sağlar. (Yılmaz, 2008).

Her sınıf düzeyindeki öğrencilerin, Sosyal Bilgileri, gelecekteki gereksinimleri bakımından, diğer konulara göre daha az faydalı ve daha az önemli buldukları sonuçlarına varılmıştır (Yazıcı ve Samancı, 2003).

Sosyal Bilgiler dersinde olgular bir bütün içinde verilmelidir. Çünkü insan her türlü olguyu parça parça değil bir bütün halinde görür ve daha kolay öğrenir. Bu nedenden dolayı ilköğretimde çocuk toplumsallaştırılırken, her bilim dalıyla ilgili ilke ve genellemeler ayrı bir ders olarak değil, onların ortak noktaları bulunup birleştirilerek sunulmalıdır. Gerçek parça parça değil, tersine bir bütündür. Bütünü görüp anlamak ve ona uygun yaşamak daha kolaydır. Bu ilke çocuğun gelişim ve öğrenme ilkelerine de uygundur (Sönmez, 2005).

2.2.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Farklı Yaklaşımlar

Sosyal Bilgiler öğretimi, bütüncül bir yaklaşımla sosyal bilim disiplinlerinden çocuğun seviyesine uygun olan bilgilere kendisinin araştırma, inceleme yoluyla ulaşmasını, çevresini inceleyerek çeşitli çıkarımlarda bulunmasını ve bunlarla etkin,

başarılı vatandaş yetiştirmeyi amaçlar. Çocuk, sosyal bilim disiplinlerinden bilgiler öğrenir. Bu bilgilerle çevresinde olup bitenleri karşılaştırır, çıkarımlarda bulunur, kendi ve çevresinde olup bitenleri algılamaya çalışır. Bunları yaparken de başarılı bir birey olma yolunda ilerler (Yazar, 2008).

Sosyal Bilgiler eğitimcileri, Sosyal Bilgilerin doğası hakkında farklı görüşlere sahiptirler. Barth, Barr ve Shermis (1977) bu görüşleri üç farklı yaklaşım ya da gelenek olarak belirterek ayrıntılı bir şekilde açıklamışlardır. Sosyal Bilgiler Programı, Barr, Barth ve Shermis'in (1977) ortaya koyduğu üç geleneği de önemsemektedir. Bu yaklaşımlar:

1. Vatandaşlık aktarımı olarak Sosyal Bilgiler,
2. Sosyal Bilimler olarak Sosyal Bilgiler,
3. Yansıtıcı düşünme olarak Sosyal Bilgiler şeklinde ifade edilmiştir.

Sosyal Bilgiler dersi, demokratik değerleri benimsemiş vatandaşlar olarak öğrencilerin içinde yaşadığı topluma uyum sağlamalarını ve öğrencilere bu bilgi birikimini yaşama geçirilebilecek donanımlar kazandırmayı amaçlamaktadır (MEB, 2005).

2.2.1.1. Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Terim olarak vatandaşlık bilgisi belirli davranış, bilgi, görünüm ve değerlerin öğretmenler tarafından öğrencilere öğretilmeye çalışıldığı bir öğretim yöntemi için kullanılmaktadır. Burada amaç inanış sorgulamak değil, doğru inançları aktarmak, öne sürmek ve gerçekleri açıklamaktır. Vatandaş, bazı mutlak ilkelere uyan, belirli inançları taşıyan, belli değerlere sadık olan, belirli etkinliklere katılan ve gerek ulusal gerekse evrensel nitelikteki inanışlara saygı duyan yönlendirilmiş kişidir. Söz konusu vurgu katılımdadır. Kendisinden ne istendiğini bilen, iyi bir vatandaş, bu beklentileri yerine getirir. Vurgulanan diğer bir öge de kabullenmedir. Bu da öğrencilerin bir takım tek, doğru inanç ve değerleri özümsemesini gerektirir. Bu tam anlamıyla farkına varılmadan gerçekleşecektir. Öğrenci, ilköğretim döneminde sessizce ve yavaşça bir takım tutum, değer ve değer yargılarını benimseyecektir (Barth ve Demirtaş, 1997).

Bu yaklaşımın özünde, kültürün varlığını sürdürmesi için gerekli bilgi, değer ve becerilerin bilinçli olarak verilmesi yer alır (Barth ve Demirtaş, 1997). Kültürel miras

aktarılrken, öğrencilere geçmişten gelen bilgiler ve olgular; temel toplumsal kurumlar; değerler ve inançlar kazandırılmaya çalışılır (Erden, t.y.).

Vatandaşlık aktarımı, Sosyal Bilgiler öğretimindeki en eski ve yaygın yaklaşımdır. Temel amaç, toplumun temel kurum, değer ve inançlarının öğretilerini telkin ederek, mevcut durumun devamını sağlamaktır. Barr ve arkadaşları (1978) bu yaklaşımda amacın, kültürel devamlılığı garanti edecek yeni nesiller yetiştirmek olduğunu ifade etmiştir. İçerik, yetişkinler tarafından belirlenir. Geçmiş öğrenme, geçmiş ve geleneklerle gurur duyma, uygun tutum ve davranışlar sergileme ve otoriteye bağlılık, gerçekleştirilmek istenen hedefler arasındadır. Öğretmen merkezli yöntemlerin kullanılmasını öngörür (Öztürk, 2006).

Vatandaşlık bilgisi aktarımında yöntem olarak, vatandaşlıkla ilgili değer ve inanışların öğretmen merkezli bir yaklaşımla aktarılması esastır. Öğretmen ideal vatandaşı örnek olarak öğrencilere gösterir ve bu vatandaşın sahip olduğu özelliklerin sorgulanmadan kazandırılması gerektiğini anlatır, kısaca bu yöntem bir teklin yöntemidir (Doğanay, 2003).

2.2.1.2. Sosyal bilim olarak Sosyal Bilgiler öğretimi

Sosyal bilim olarak Sosyal Bilgiler öğretimi, sosyal bilimlere ait bilgi, beceri ve değerlere ulaşılmasında etkili vatandaşlık için en iyi hazırlık olduğu varsayımına dayanmaktadır. Bu yaklaşıma göre öğrenciler, sosyal bilimlerin yapısı (onların genel kavramları, genellemeleri ve kuramları) ile bilgi toplama ve yorumlama süreçlerini öğrenmelidir. Bu nedenle sosyal bilimciler tarafından tanımlanan önemli bulgular, bakış açıları ve sorunlar, Sosyal Bilgiler programının içeriğini oluşturur. Bu özellikleri taşıyan öğretme-öğrenme süreçleri, öğrencilerin karmaşık ve çoğu kez iç içe geçmiş dünyalarında karşılaşacakları sorunlarla başa çıkabilmeleri için gerekli bilgi, beceri ve değerler ile donanmalarını sağlar (Öztürk, 2006).

Bu düşüncede temel amaç, çocukların sosyal bilimlerin temel ilke ve içeriğini anlamaları için onlara yardımcı olmaktır. Sosyal bilimlerin içeriği yanında bu programın diğer önemli bir amacı da, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiye ulaşırken kullandıkları yöntemi ve teknikleri öğrencilere kazandırmaktır. Böylece öğrenci, dünyayı sosyal bilimcilerin araştırdığı ve düşündüğü şekliyle anlamaya çalışacaktır. Sosyal bilimler geleneğinde yöntem, araştırma-inceleme yöntemidir. Sosyal bilim dallarıyla ilgili

içeriğin kazanımı yanında bunları öğrenme sürecinde de özellikle önem verilir (Doğanay, 2003).

Sosyal bilim yaklaşımı, sosyal bilim düşünme tarzlarını tam olarak öğrenmiş vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlar. Öğrenciler sosyal bilimcilerle aynı düşünme tarzını ve yöntemlerini kullanarak, dünyayı bir sosyal bilimci gözüyle algılamalı, karar almalı ve toplumsal-bireysel problemleri sosyal bilimci beceri ve tutarlılığı ile çözmeyi öğrenmelidirler (Barth ve Demirtaş, 1997).

Çocuklar dünyayı, insan davranışlarını ve vatandaşlık sorumluluklarını sosyal bilimlerin temel ilke ve kavramlarını inceleyerek öğrenirler. Bir bilim adamı gibi düşünme disiplini kazandıktan sonra, bir vatandaş olarak değerlendirmeyi, anlamlandırmayı ve mantıklı sonuçlara varmayı gereğince anlamış olacaktırlar. Bu yaklaşımda yöntem, araştırma ve incelemedir (Ayten, 2006).

2.2.1.3. Yansıtıcı Düşünme Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Yansıtıcı düşünmenin odak noktasını araştırma-inceleme ve problem çözme oluşturur. Yöntem olarak sosyal bilim yaklaşımına benzer. Ancak sosyal bilim yaklaşımında içerik ve öğrenme yaşantıları sosyal bilim dallarından seçilirken yansıtıcı inceleme yaklaşımında içerik, öğrencileri kişisel olarak etkileyen durumlara ilişkin konu ve sorunlardan seçilir. Öğretmenler öğretimde, öncelikle çocukların kendilerini etkileyen sorunları belirlemesi ve incelemesinde, daha sonra da bunları daha geniş bir bakış açısıyla sosyal ve politik sorunlarla ilişkilendirmelerine yardımcı olurlar (Doğanay, 2003).

Yansıtıcı araştırma olarak Sosyal Bilgiler öğretiminde, her gün karşı karşıya kaldıkları sorunlara çözüm bulmak amacıyla, mantıklı ve eleştirel düşünme sürecini uygulayabilen, demokrasiyi benimsemiş vatandaşlar yetiştirmek hedefidir (Barth ve Demirtaş, 1997).

John Dewey'in düşüncelerine dayanan bu yaklaşımın birincil amacı, öğrencilerin problem çözme ve karar alma becerilerini öğrenip uygulamalarını sağlamaktır. Buna paralel olarak, öğrencilerin bireysel ve kamusal problemleri tanımlayıp analiz edebilecekleri ve bunlara yönelik bilgiye dayalı kararlar alabilecekleri öğrenme-öğretme süreçlerine ağırlık vermektedir. Etkinlik öncesi herhangi bir plan söz konusu değildir.

Yapılacak etkinliklerde, öğrencileri doğrudan ilgilendiren, etkileyen ve kaygılandıran güncel konu ve sorunlara odaklanması istenir. Benzerlik ve statükonun vurgulanmasına karşın, öğrencilerde sağlıklı bir şüpheciliğin, yaygın/egemen inançlar, değerler, politikalar ve uygulamaları inceleme araştırma becerisinin gelişmesini öngörür. Bu yaklaşımda temel yöntem, araştırma incelemesidir (Öztürk, 2006).

Bu yaklaşımda gerçek amaç, diğer iki yaklaşımda olduğu gibi, etkin vatandaşlar yetiştirmektir. Fakat düşünceye dayalı araştırma yöntemini kullananlar için vatandaşlık, vatandaşlık aktarımı ve sosyal bilimler yaklaşımını benimseyenler içinden olduğundan farklı bir anlama gelir. Düşünerek araştırma yaklaşımını benimseyenlere göre, ilköğretimde vatandaşlık eğitimi, öğrencilerin, toplumsal ve bireysel problemler karşısında, mantıklı, makul ve düşünülerek alınmış kararlara varmasını sağlamaya yöneliktir (Barth ve Demirtaş, 1997).

Birinci yaklaşım, öğretmen merkezli ve var olan yapıyı korumayı önemseyen bir yaklaşım iken, ikinci yaklaşımda önemli olan düşünmek, düşünmeyi öğrenmektir. Üçüncü yaklaşımda ise, araştırma yoluyla öğretme, bilgiyi kullanma, problem çözme ve karar verme becerisinin kazanılması söz konusudur (Ayten, 2006).

Eğitimciler, son yıllarda, Sosyal Bilgiler öğretiminde bu üç yaklaşımdan da yararlanmaktadır. Eğitim sistemine göre her toplum, Sosyal Bilgiler Programını, kendi eğitim felsefesine, ihtiyaçlarına göre geliştirmektedir. Programların kapsamı da toplumların yapılarına, kültürel özelliklerine, toplumsal ve teknolojik gelişmelere paralel olarak değişmektedir (Erden, t.y.).

2.2.2. Dünyada Sosyal Bilgiler Gelişimi

“Sosyal Bilgiler eğitiminin ne zaman ve nerede başladığı da kesin olarak belli değildir. Yalnız insanoğlu var olduğu andan itibaren hem fen, hem de sosyal bilimler eğitimi başlamıştır” (Sönmez, 2005: 458). Çünkü insan yaşadığı ortam gereği sürekli doğal ve sosyal çevresiyle etkileşim içerisindedir. Bu durum da sosyal ve fen bilimlerin insanlık tarihi kadar eski olduğunu söylenebilir.

Dünya tarihinde ilk yerleşik toplum olarak bilinen ve yazıyı bulan Sümerlerde okul kavramı vardır. Bu okullarda, matematik, okuma yazma, astronomi gibi dersler verilmiştir. Sosyal bilimler adı altında bir derse rastlanmamasına rağmen toplumsal

yasamı düzenleyen kurallar öğretimi söz konusudur, suç isleyenlerin cezaları tabletlerde yazılı bulunmuştur. Bu da sosyal bilimlere ait verilerin olduğunu göstermektedir. “Tarihte ilk kez, İsrail Devleti çocuklarına ulusal tarih ve yurttaşlık bilgisi dersleri okutturmuş; Antik Roma’da ise Trivial okullarında okuma yazma, hesap ve hukuk; gramer okullarında mitoloji, tarih, coğrafya, hukuk, aritmetik, geometri ve felsefe dersleri verilmiştir” (Sönmez, 1999). Eski Çağ’a ait bu bilgiler bize tarihin başladığı bu dönemde Sosyal Bilgilerin eğitim sistemindeki yerini kanıtlamaktadır. Orta Çağ’da ise eğitim sisteminde din bilgisinin ağırlığı görülmektedir (Aslan, 2009).

Yukarıda saydığımız Sosyal Bilgilere ait derslerde bile din konuları hakim olmuştur. Bu durum Rönesans ve reformun getirdiği yeniliklerle değişmeye başlamıştır. Yakın Çağ ile birlikte ise eğitim dini baskısından kurtulmuş ve zamanla laik düzene geçilmiştir (Aslan, 2009).

Sosyal Bilgiler kavramı ilk defa Amerika Birleşik Devletleri’nde, 1892 yılında toplanan Milli Eğitim Konseyi tarafından ele alınmıştır. Bu konsey milli toplum anlayışını oluşturmak üzere Sosyal Bilgiler dersini düzenlemiştir. Sosyal Bilgiler dersinin programı; tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi derslerinden oluşturulmuş ve toplumun ihtiyaçlarına göre içerik yeniden düzenlenmiştir. Amerika Birleşik Devletleri’nde 1916 yılında Milli Eğitim Derneği’nin Orta Dereceli Okulu Teşkilatlandırma Komisyonu Sosyal Bilgiler Komitesi tarafından ilk kez bu kavram kabul edilmiştir. Komite bu kavramı; konusu doğrudan insan toplumunun teşkilatına ve gelişmesine toplumsal birliklerin bir parçası olması dolayısıyla insana dair bilgiler, Sosyal Bilgiler şeklinde tanımlanmıştır (Sönmez, 1999).

2.2.3. Türkiye’de Sosyal Bilgiler

Türkiye’de ise Sosyal Bilgiler Dersi’nin tarihi gelişimi şöyle özetlenebilir: Cumhuriyet döneminde okullarda 1926, 1932, 1936, 1948,1962, 1968, 1989 ve 1993 yıllarında eğitim programlarında düzenlemeye gidilmiştir (Sönmez, 1999). 1926 programında tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerine her biri ikişer saatten haftada altı saat olmak üzere 4. ve 5. sınıflarda yer verilmiştir. 1930 programında yurt bilgisi dersi 5. sınıflarda bir saate indirilmiştir. Amaç olarak “ilkokul çocuklara milli kültürü aşlamak mecburiyetindedir; içinde yetişen bütün vatandaşlara aynı milli ülküleri, aynı milli amaçları vermek için gerekli bütün bilgileri, alışkanlıkları, ilgileri, hizmet

arzusunu verimli bir şekilde kazandırmak.” maddesi 1948 yılında eklenmiştir. 1962 taslağında, “kişisel, insanlık münasebeti, ekonomik ve toplumsal hayat” gibi konularda amaçlar belirlenmiş, tarih, coğrafya, yurt bilgisi derslerinin yerine toplum ve ülke incelemeleri dersi konulmuş; ders saatleri dördüncü sınıfta 6, beşinci sınıfta 5 saat olarak saptanmıştır. Dersin adı Sosyal Bilgiler olarak 1968 programında tekrar değiştirilmiş; 4. ve 5. sınıflarda tekrar 5 saat olarak okutulmuştur (Sönmez, 2005).

1924, 1927, 1930, 1931, 1938, 1949, 1967 programlar, ortaöğretim birinci kademe (ortaokul), şimdiki adı itibariyle ilköğretimin ikinci kademesinde; tarih, coğrafya dersleri aynı adla yer almış, tarih birinci ve ikinci sınıflarda 1938 programına kadar haftada iki saat, üçüncü sınıflarda 3 saat; 1938 ve 1949 programlarında ise tüm sınıflarda iki saat; coğrafya dersi ise 1924 programında birinci sınıfta iki, iki ve üçüncü sınıflarda birer; 1927, 1930, 1931, 1949 programlarında ise birinci ve ikinci sınıflarda ikişer, üçüncü sınıfta birer saat, 1938 programında tüm sınıflarda ikişer saat, malumat-ı vataniye, vatani malumat, yurt bilgisi, yurttaşlık bilgisi dersleri (değişik isimlerle aynı dersler olarak) 1924, 1927, 1930 programlarında iki ve üçüncü sınıflarda birer saat, 1931 ve 1949 programında her sınıfta birer saat, 1938 programında ise ikinci ve üçüncü sınıflarda ikişer saat; 1967 programında ise tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi dersleri Sosyal Bilgiler adı altında toplanmış birinci ve ikinci sınıflarda haftada beş, üçüncü sınıfta ise dört saat olarak okutulmuştur. İlköğretim sekiz yıla çıkarılınca Sosyal Bilgiler dersi haftada üç saat olmak üzere 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda yer almıştır (Sönmez, 2005).

1985 yılında ortaokullarda Sosyal Bilgiler eğitime son verilmiş ve bunun yerine Milli Coğrafya, Milli Tarih derslerinin başlatıldığı görülmektedir. Daha sonra 1992 yılında yeni bir Vatandaşlık Bilgileri programı uygulamaya geçilmiş; 1993'te de Milli Tarih ile Vatandaşlık Bilgileri programında bazı değişiklikler yapılmıştır (Can, 1998). 1997-1998 öğretim yılında tekrar ilköğretim okullarının 6. ve 7. sınıflarında Sosyal Bilgiler dersi uygulamasına geçilmiştir (Güngördü, 2002).

1997 yılında sekiz yıllık zorunlu ve kesintisiz ilköğretim uygulaması ile ilgili yasanın yürürlüğe girmesinde sonra, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 10.09.1997 tarih ve 143 sayılı kararı ile ilköğretim okullarında okutulan Milli Tarih ve Milli Coğrafya dersleri uygulamadan kaldırılmış; yerlerine Sosyal Bilgiler dersinin konması kararlaştırılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye

Kurulu Başkanlığı'nın 02.04.1998 gün ve 62 sayılı kararı ile kabul edilen yeni "Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı" ilköğretim dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci sınıflara yönelik olup "öğretimin kalitesini yükseltmek, ezberci bir eğitim yerine, günün ihtiyaçlarına cevap vermek" amacını taşımaktadır. Yeniden düzenlenen Sosyal Bilgiler dersine, programda, ilköğretimin dördüncü, besinci, altıncı ve yedinci sınıflarında haftada üçer saat olarak yer verilmesi öngörülmektedir. "Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi" adlı ders ise, yedinci ve sekizinci sınıflarda birer saattir. Ayrıca, yalnızca sekizinci sınıfta "T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük" adıyla haftada iki saatlik bir Tarih dersi daha vardır (Aslan, 2009).

“İlköğretim okulu 1998 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı, 4, 5, 6 ve 7. Sınıflarda haftada üçer ders saati olmak üzere, her sınıf için 36, haftada toplam 108 saatlik bir süre öngörülerek hazırlanmıştır.” (Vural, 2003).

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 18/11/2003 tarih ve 12438 sayılı oluru ile Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığında kurulan Özel İhtisas Komisyonu tarafından hazırlanan İlköğretim 4-5. Sınıflar Sosyal Bilgiler Dersi öğretim Programı 2005-2006 Öğretim yılından itibaren denenip geliştirilerek uygulanmak üzere kabul edilmiştir. 2005-2006 öğretim yılında ise bazı ilköğretim okullarında pilot uygulamasının yapılmasına karar verilmiştir. Söz konusu programa göre okutulacak ders kitaplarının; ders kitabı, öğretmen kılavuz kitabı ve öğrenci çalışma kitabı ile birlikte takım halinde yeniden yazılması, kurulun 02/04/1998 tarih ve 62 sayılı kararı ile kabul edilen İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler (4. ve 5. Sınıf) Dersi Öğretim Programı'nın 2004-2005 öğretim yılı sonunda uygulamadan kaldırılması kararlaştırılmıştır (MEB, 2004). İzleyen eğitim-öğretim yılında tüm yurttaki yeni Sosyal Bilgiler programı uygulanmaya başlanmıştır.

Tüm dünyada yaşanan ekonomik, toplumsal ve bireysel değişim ve gelişmeleri eğitim sistemimize ve programlarımıza yansıtmak zorunluluk haline gelmiştir. Sosyal Bilgiler Programı da teknolojik gelişmeler ve küresel sorunlardan etkilenmiş ve bu değişim ve gelişmeler programın yeniden şekillenmesine yol açmıştır. Küreselleşme ile birlikte uluslar kendi ulusal kültürlerinin zenginliğini ve insanlığın ortak mirasına katkılarını daha fazla vurgulamaya başlamıştır. Ayrıca oluşturmaları yaklaşımı da hem Sosyal Bilimler anlayışını hem de eğitim bilimlerini etkilemeye başlamıştır (Ata, 2006).

Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı 12.07.2004 tarih ve 118 sayılı kararı ile Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda değişiklik yapmıştır.

Yapılan değişikliklerle yeni Sosyal Bilgiler Programı (2005) yapılandırmacılık yaklaşımı temel alınarak hazırlanmıştır.

Yapılandırmacılık, bilginin örgenci tarafından yapılandırılması anlamına gelmektedir (Özden, 2005). Yapılandırmacılık yaklaşımı, bireyin kendi deneyimleri ve düşünmesi sonucu kendi bilgilerini oluşturması anlayışına dayanan bir öğrenme yaklaşımıdır (Titiz, 2005). Bu yaklaşım da, hayata dair bilgi, inançlar, beceriler ve bireyin öğrenme durumu önemlidir. Öğretmeyi değil, öğrenmeyi vurgular. Öğrencilerin öğretme süreçlerine katılımını destekler, onları öğrenmenin bir parçası olarak görür ve öğrencilerin doğal merakını besler. Bu yaklaşımda içerik, durumları ve olayları anlamlı hale getirmek için öğrencilerin gerçek deneyimlerinden yeni anlamlar oluşturmalarına yardımcı olacak biçimde düzenlenmiştir. Yapılandırmacı yaklaşımda öğrenciler, pasif dinleyici olmaktan çıkarak derse aktif olarak katılırlar. Böylece daha iyi öğrenir ve öğrenmekten zevk alırlar. Yeni Sosyal Bilgiler Programı da bu özellikler dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Cumhuriyetten sonra Sosyal Bilgiler Dersi'ndeki gelişim daha ayrıntılı olarak incelendiğinde çeşitli köklü değişiklikler göze çarpmaktadır. İyi yurttaş yetiştirmek ve sosyal etkileşme sürecini sağlıklı geçirecek bireyler meydana getirmek için Sosyal Bilgiler dersine özel önem verilmiştir. Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi dersleri Sosyal Bilgiler kapsamında ele alınmıştır. Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar geçen zamanda Sosyal Bilgiler dersinde birçok değişiklik yapılmıştır (Sönmez, 1998).

1952 yılında Sosyal Bilgiler dersi, ilkokul ve ortaokul programlarında yer almıştır. Programdaki Sosyal Bilgiler dersinin Coğrafya, Tarih ve Vatandaşlık Bilgisi derslerinin yerini alması düşünülmüştür. Beşinci Milli Eğitim Şurası kararlarına göre Sosyal Bilgisi dersinin ilk ve orta dereceli okullarda okutulmasına karar verilmiştir (Binbaşıoğlu, 1981). 1962 yılında isim değişikliği geçiren Sosyal Bilgiler dersi 1968 yılındaki ilkokul programında "Sosyal Bilgiler" ismini almıştır (Sönmez, 1998).

Türkiye'de 1968 yılından sonra 1974, 1990 ve 1998 yıllarında Sosyal Bilgiler dersi programında bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişimlerin ardından Milli Eğitim Bakanlığı 2004-2005 eğitim ve öğretim yılında eleştirel düşünebilen, yaratıcı ve doğru

karar verebilen bireyler yetiştirmek için yapılandırmacı yaklaşım çerçevesinde Sosyal Bilgiler ğretim programında köklü değişikliklerde bulunmuştur. Yapılan değişiklikler oldukça kapsamlı olmuş, ders kitapları, materyaller, yöntem ve teknikler gibi çok sayıda alanda yenilikler gerektirmiştir.

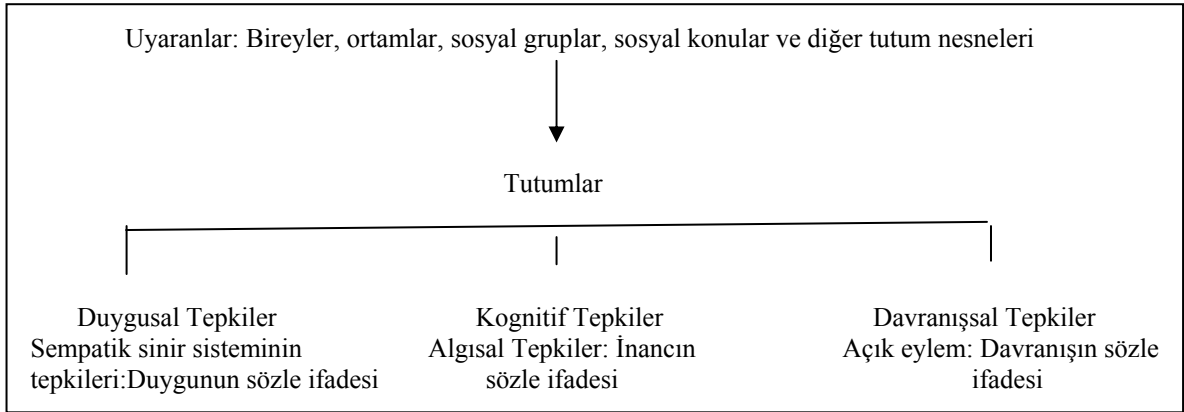
2005 Yılı Sosyal Bilgiler Programı;

1. Her ğrencinin birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.
2. Öğrencilerin gelecekteki yaşamlarına ışık tutarak, bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine duyarlılık gösterir.
3. Bilgi, kavram, değer ve becerilerin gelişmesini sağlayarak, öğrenmeyi öğrenmenin gerçekleşmesini ön planda tutar.
4. Öğrencileri dşnmeye, soru sormaya ve görüş alışverişi yapmaya özendirir.
5. Öğrencilerin fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu bireyler olarak yetişmesini amaçlar.
6. Millî kimliği merkeze alarak, evrensel değerlerin benimsenmesine önem verir.
7. Öğrencilerin kendi örf ve adetleri çerçevesinde ruhsal, ahlk, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesini hedefler.
8. Öğrencilerin haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren bireyler olarak yetişmesini önemser.
9. Öğrencilerin toplumsal sorunlara karşi duyarlı olmasını sağlar.
10. Öğrencilerin ğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına olanak sağlar.
11. Her öğrenciye ulaşabilmek için öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerindeki çeşitliliği dikkate alır.
12. Periyodik olarak, ğrenci çalışma dosyalarına bakılarak öğrenme ve öğretme süreçlerinin akışı içerisinde değerlendirmeye olanak sağlar (MEB, 2005).

Sosyal Bilgiler dersindeki değişim ve amaçlar incelendiğinde, gelişen toplumun ihtiyaçları, eğitim felsefesindeki yeni yaklaşımlar ve programın uygulamalardaki çeşitli değerlendirmeleri doğrultusunda değişimin devam edeceği öngörülmektedir.

2.3. İlkretimde Tutum

Latince kökenli olan tutum kavramı “harekete hazır” anlamına gelmektedir. Bugün ise tutum kavramı bir yapı olarak ele alınmakta, doğrudan gözlenemese de davranıştan önce gelen ve hareketlerimize rehberlik eden yapı olarak görülmektedir. Tutum, sosyal psikolojinin popülerliğini her zaman kavramıdır. Bu popülerliğin nedeni ortaya çıkacak olan davranış etkilemesidir. Ayrıca davranışta değişiklikler yapmak için de tutumları değiştirmek gerektiği araştırmacılara anlamlı bir başlangıç noktası vermektedir (Arkonaç, 1998).

şekil 2.2. Tutumlar (Arkonaç, 1998)

Eğitim sisteminin ilk basamağını oluşturan ilkretim, öğrencinin temel bilgi ve becerileri kazandığı kurumdur. Bundan sonraki basamaklar ilkretim kurumlarında kazanılan birikimler üzerine yükselmektedir. İlkretim gerek çocuğun tutum ve inançlarının geliştiği en önemli yılları kapsaması, gerekse zorunlu olması bakımından diğer üretim basamaklarına göre önemli bir konuma sahiptir. Öğrencilerin yaklaşık 13 yaşına kadar (8. sınıf) oluşturdukları algı ve tutumlarını bu yaştan sonra değiştirmek nerdeyse olanaksızdır. Bu yüzden bu dönem, çocukların kendilerine ve dünyalarına ait tutumlarının gelişimi için kritik bir dönemdir (Barth ve Demirtaş, 1997).

Öğrencilerin sosyal yaşamda öğrenmeyi çok istedikleri bisiklet kullanma ya da basketbol oynama gibi kimi işleri yapmaya girişirken gösterdiği tutumu ile o işteki başarı durumu karşılaştırıldığında öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik gösterdikleri olumlu tutumun önemi daha iyi anlaşılır (Pesen, Odabaş ve Bindak, 2000). Bu bakımdan tutumun göz önüne alınmadığı bir eğitim ortamında, öğrenme yaşantılarının oluşmasıyla öğretme etkinliklerinin gerçekleştirilmesinde önemli ölçüde güçlüklerle karşılaşma olasılığını gözden uzak tutmamak gerekir (Sözer, 1992).

Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlar konusunda Bloom (1995), Sosyal Bilgilere özgü ve öğrencilerin kendi kendileriyle ilgili tutumların incelenmesi, olumsuz tutumların azaltılması ve olumlu olanların da artırılması amacıyla öğretim yöntem ve tekniklerinde değişiklik yapılması yoluna gidilip gidilemeyeceğinin belirlenmesi için önemli olabileceğini ifade etmiştir (Deveci, 2002).

Tutum, çeşitli bilim insanları tarafından farklı öğeler şeklinde ele alınmıştır. Eagly ve Chaiken (1993), üç ögeli bir modeli ifade ederler. Buna göre tutum, bazı uyaranların oluşturduğu bir sınıfa belli tepki sınıfları ile cevap verme eğilimleridir. Bu tepki sınıfları duygusal (hoşlanma ya da hoşlanmama gibi değerlendirici duyguları ilgilendiren) tepkiler; kognitif (tutum nesnesi ile ilgili inanışları, fikirleri ve görüşleri ilgilendiren) tepkiler ve davranışsal (davranışsal niyetleri veya hareket eğilimleri ilgilendiren) tepkiler şeklinde tanımlanmaktadır (Arkonaç, 1998).

Tutum için çok çeşitli tanımlarla karşılaşılmaktadır. Bu tanımların ortak noktalarını şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Tutumlar uzun süreli dirler.
- Bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutları vardır.

2.3.1. Bilişsel Öge

Herhangi bir konu üzerinde sahip olunan bilgi ve inançlar olarak tanımlanır. Bu bilgiler ya bireyin tutum konusuyla doğrudan deneyim geçirmesiyle ya da farklı kaynaklardan öğrenmesi sonucu oluşur. Kişisel bilgi ve deneyimler değiştiğinde tutumların da değişmesi olasıdır (Baysal, 1981; Tavşancıl, 2002). Tutumlar doğuştan var olamazlar. Sonradan öğrenme yoluyla kazanılırlar (Aydın 2000). O halde bilişsel sürecin tutum oluşumunda çok büyük bir rolü olduğunu iddia edebiliriz. Tutumların

kazanılması ve gelişmesi bilişsel ögeyle iç içedir. Nitekim tutum kazanımı ve gelişmesinde ana-baba, akranlar, kitle iletişim araçları, eğitim, ergenlik ve ilk yetişkinlik dönemi etkili olabilir. Burada sayılanların hepsi bireyin bilişsel sürecini doğrudan etki altına almaktadır.

2.3.2. Duyuşsal Öge

Duyuşsal öge bireyin tutuma konu olan olay ya da objelere yönelik heyecanını içeren, tutuma süreklilik kazandıran, tutumun itici veya şekillendirici yönü olarak tanımlanabilir (Erdoğan, 1999). Başaran (1985)'a göre tutumlar, bireyin duygusal gelişimine dayanır. Yani bireyin duygusal gelişiminin ürünüdürler. Bu nedenle, bireyin keyif ve keyifsizlik yönünde geliştirdiği tüm duyguları, bir duruma karşı tutumunu biçimlendirmede etkili olurlar. Bu duygulardan bireyin tutumlarına sürekli etkide bulunanlar, bireyin geliştirdiği inançları, ön yargıları, dogmaları, değerleri ve ilgileridir. Tutum konusuna olumlu ya da olumsuz duygular beslemek önceki deneyimlere bağlıdır. Eğer önceki deneyimlerine dayanarak birey herhangi bir tutum objesine karşı olumlu ya da olumsuz duygular geliştirmişse kişi bunları kabul ya da red etmiştir. Birey ne zaman ilgili durumu hatırlasa, tutum objesine yönelik tepkileri olumlu ya da olumsuz olacaktır (İnceoğlu, 2000).

2.3.3. Davranışsal Öge

Buraya kadar açıkladığımız öğelerde, bireyin bir obje hakkında sahip olduğu bilgi ve duygularının tepkilere dönüştüğü görülmektedir. Tavşancıl (2002)'a göre tutum bir tepki şekli değil, daha çok bir tepki gösterme eğilimidir. Dolayısıyla tutumlar olumlu yada olumsuz davranışlara yol açabilir.

Davranışsal öge, bireyin belli bir uyarıcı grubundaki tutum konusuna karşı davranış eğilimini yansıtır. İlgili davranış eğilimleri sözler ya da diğer hareketlerden gözlenebilir. Bu davranışlar bireyin alışkanlıkları, normları ve söz konusu tutum objesi ile doğrudan ilişkili olmayan tutumlarının da etkisi altındadır (İnceoğlu, 2000).

Tutumlar, kendileri gözlenemeyen, fakat gözlemlenebilen bazı davranışlara yol açtığı varsayılan eğilimlerdir. Tutum davranışa tek başına değil ortamsal etkenlerle birlikte etki eder. Bazı durumlarda ortam (çevre) davranışı belirlemede tutumdan daha etkili olabilir. Ancak çok güçlü tutumlar ortamsal engelleri aşip her durumda aynı

davranışa yol açabilir. Belirli bir davranışın görülmesi o davranışın altında yatan tutumun güç derecesiyle, ortam engelinin gücü altındaki etkileşimin bir sonucu olup aynı zamanda alışkanlık ve beklenti gibi bilişsel, duyuşsal ve davranışsal öğeler yerleşmiş ve güçlü bir tutumda tam olarak bulunur. Bazı daha zayıf tutumlarda özellikle davranışsal öğe çok zayıf olabilir (Kağıtçıbaşı, 1999).

Bireylerin sahip olduğu tutumlar doğrudan gözlenemezler, bireylerin sözlü ifadeleri veya çeşitli davranışları sonucunda ortaya çıkarlar. Tutumlar ile davranışlar arasında bir tutarlılığın olup olmadığı araştırmacıların önemli çalışma noktalarındandır. Eğitsel açıdan incelediğimizde bir derse karşı olumlu tutum içinde olan öğrencinin davranışları da bu yönde olacak yani derse olan olumlu tutumu öğrencinin derse olan ilgisini arttıracak ve bunun sonucunda da başarının arttığı gözlenecektir (Baysal, 1998). Yapılan araştırmalar göstermektedir ki başarı ile tutum arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Özkal, 2000). Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumun öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi başarılarını açıklamada önemli bir rol oynadığı görülmüştür (Demirkaya ve Arıbaş, 2004). Bireyin öğrendiği tutumlar zaman içerisinde birçok yönde değişebilir. Örneğin öğrencinin ilk defa girdiği bir ders ve öğretmenle ilgili dersten önce oluşmuş bir takım tutumlar, öğretmenin dersle ve kendi ile ilgili açıklamalarından sonra öğrenci tarafından daha farklı bir şekilde yorumlanır, öğrencinin geçmiş tecrübeleri de eklenerek ders ve öğretmene karşı olan tutum değişebilir (Ülgen, 1994. Akt: Tutaysalgır, 2006).

Duyuşsal özelliklerin ilgili alandaki (ilgili ders) bilişsel başarıyı yaklaşık dörtte bir oranda arttırdığını yani öğrenme başarısındaki değişkenliğin yaklaşık dörtte birinin duyuşsal özelliklerden kaynaklandığını Bloom (1995), ortaya koymaktadır. Davranış değişikliğinin üç alanda oluşması beklenir. Bunlar; bilişsel, duyuşsal ve psikomotor (davranışsal) olarak ifade edilebilir. Bu alanlarda davranış değişmesinin oluşmasında çeşitli değişkenlerin etkisi vardır. Bunlar; öğrenme öğretme ortamının fiziksel şartları öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyi, öğrenme materyalinin özellikleri, öğrencinin motivasyonu vb. olarak sayılabilir. Bu değişkenlerden biri de öğrencinin derse karşı geliştirdiği duyuşsal özelliklerdir, yani tutumdur (Tay ve Akyürek-Tay, 2006).

2.4. Sosyalleşme ve Sosyal Gelişim

Sosyalleşme, geniş bir davranış ve oluşum alanını içerir. En başarılı şekliyle bu alan, insan organizmasının çaresizlik ve tam bir bencillikle tanımlanan bebeklik çağından, bağımsız bir yaratıcılık olarak nitelenen yetişkinlik dönemine geçmesine kadar süren bir öğretme ve öğrenme sürecidir. Öğrenmenin yanı sıra koşullanma, katılma ve alıştırma, toplumsallaşmanın gerçekleşmesinde rol oynayan temel unsurlardır. İnsan yaşamının belki de en büyük başarısı, sağlam ve dengeli bir toplumsallaşmaya ulaşmaktır (Yavuzer, 2001).

Sosyalleşme, bir grup ya da topluma ait olmayı, bireyin söz konusu grup ya da toplumun üyeliğine hazırlanmasını ifade eder. E. Durkheim'e göre insan, sosyalleşme süreciyle doğal bir varlık olmaktan sosyal bir varlık konumuna geçer. Böylece insanın doğuştan sahip olduğu kendine özgü kişiliğine ikinci bir benlik olarak sosyal kişilik boyutu eklenir. Ona göre sosyalleşme ile eğitim aynı anlama gelmekte ve birbirine benzer süreçler olup eğitim, planlı bir sosyalleşme sürecinden farklı bir şey değildir. Bütün toplumlar, üyelerini kendi amaçları doğrultusunda yetiştirmeye çalışır. Bu yetiştirme ve yetişme süreci, doğumdan itibaren ailede başlar, okulda, mahallede iş yaşamında devam ederek bireyin tüm hayatını kapsar. Buna göre sosyalleşme ve eğitim, birbirine benzer ve birbirini kapsayan süreçler olarak değerlendirilebilir. Her iki kavram da doğumdan ölüme kadar devam eden süreçlerdir. Birey yaşamı boyunca katıldığı her etkileşimde üstlendiği her yeni rolde yeniden sosyalleşir. Sosyalleşme sürecinde çeşitli kurumlar ve etmenler rol oynar. Bunların bazıları oyun ve akran grupları, aile, sosyal örgütler, okullar, dini kurum ve cemaatler, vakıflar, dernekler, iş yerleri, kulüpler (spor, sanat, kültür... vb) ve iletişim araçlarıdır. Buna göre okul ve eğitim bireyin sosyalleşmesinde önemli rol oynamaktadır. Okula gelen her öğrenci belli bir sosyalleşme süreci içerisinde, okul öncesinde aile ve yakın çevresinde bazı davranışlar ve alışkanlıklar kazanarak gelmiştir. Bu davranışlar eğitsel açıdan istendik ya da istenmedik yönde olabilmektedir. Okulda da formal eğitimin ya da informal eğitim kapsamında aynı zamanda bir sosyalleşme süreci de söz konusudur. Eğitim ve okul bu süreçte kazanılan davranışları onaylamak-pekiştirmek ya da düzeltmek-değiştirmek durumunda olabilir. Dolayısıyla her türlü eğitsel etkinliklerde bireylerin içinde yer aldıkları sosyalleşme süreci dikkate alınmalıdır (Şişman, 2008).

Sosyalleşme kavramı için Yıldız (2006) bir düzeltme yapmaktadır. Sosyalleşme ile daha çok bireyin yaşadığı toplumun normlarına, değerlerine, ritüellerine, inançlarına, estetiğine ve benzeri kültürel dokusuna uyması süreci anlaşıldığını ifade etmiştir. Sosyalleşme kavramını tanımlamak için benimsemek, uymak, gibi sözcükler yerine farkında olmak ifadesi kullanmak konuyu ifade etmek için daha uygun olacağı görüşündedir.

Toplumsallaşma (sosyalleşme), insanın tarihsel gelişiminin farklı dönemlerinde her gelişim evresinin kendisine özgü sosyal, ekonomik, kültürel etkenler nedeniyle insan davranışlarında, bir toplumdan ötekine olduğu gibi aynı toplumda zamanla ve yöresel olarak farklılıklar gösterir. Aynı farklılığa kuşaklar arasında ve toplumsal sınıflar arasında da rastlamak mümkündür. Bu farklılaşmaya rağmen sosyalleşmiş kişilerde gözlenen ortak özellikler söz konusudur. Genel olarak toplumsallaşmış bir kişinin sosyal gelişme açısından sahip olduğu üç özellik vardır (Yavuzer, 2001):

1. Söz konusu kişi toplum içinde uygun görülen davranışları sergiler. Toplumca konulmuş din, ahlak ve hukuk gibi üst yapı kurallarına uyar.
2. Toplumun bir birimi olarak, kendisine verilen rolleri ve görevleri yerine getirir.
3. Sosyal faaliyetlere ve kişilere yönelmiş uygun bir takım tutumlara sahiptir.

Toplumsallaşma sürecinde sosyal gelişim, bireyin yetişkin oluncaya kadar başka insanlarla olan ilişkilerinin ve onlara karşı geliştirdiği, ilgi duyduğu davranışların tümüdür. Çocuğun içinde yaşadığı toplumun bir üyesi haline gelmesi, toplumun bir parçası olduğunun bilincine varması, öğrenmesi onun sosyalleşmesidir. Başka bir deyişle, bireyin sosyalleşmesi, duygularını olduğu gibi tanımlama, onu yansıtma, ona zaman verme, dış dünya ile arasında köprü görevini görme, özdeşim kurabileceği bir kişi olmasıdır. Bireyde çeşitli tutum ve davranışların oluşması sosyal gelişiminin bir ürünüdür. Kişilik özellikleri sosyal çevrenin etkisi altında gelişir. Yaşam boyu devam eder. Daha yalın bir deyişle, sosyal gelişim bireyin toplum içinde insanlarla iyi ilişkiler kurması ve toplum yaşayışına uygun davranışlar sergilemesidir (Çubukçu ve Gültekin 2006).

Sosyalleşmede birey, belirli bir grubun işlevsel üyesi haline gelir ve grubun diğer üyelerinin değerlerini, davranışlarını ve inançlarını kazandığı bir süreç içinde yer alır. Her ne kadar bu süreç, doğumdan hemen sonra başlayıp bireyin yaşamı boyunca

sürmekle birlikte, etkilediği davranışların çoğu ilk çocukluk döneminde belirgin duruma gelmektedir (Gander ve Gardiner, 1993).

Çocuk, iki yaşından itibaren sosyal ilişkilerinin gelişimine etki edecek birtakım sosyal tepkiler sergilemektedir. Bunlar taklit, utanma, fiziksel ve sosyal bağımlılık, sosyal işbirliği, otoritenin kabulü, rekabet, karşı koyma, ilgi çekme arzusu gibi tepkilerdir. Bu dönemde çocuk çevresindeki davranışları aynen almaya çalışır (Yavuzer, 2000).

Bireyin topluma ve sosyal yaşantılara karşı tepkilerinin biçimi, başkalarıyla nasıl iletişim kuracağı, yaşamının ilk yıllarındaki öğrenme deneyimlerine bağlıdır. Bu deneyimler de, çocuğa sunulan olanaklara, bu olanakları değerlendirebilmek için sahip olduğu motivasyona, öğretmen ve yetişkinlerin rehberliğine bağlıdır. Bütün bu etkenler onun sosyal becerileri kazanarak sosyalleşmeyi öğrenmesini, grup içindeki yerini ve sosyal gelişimini etkiler.

Eğitimin önemli amaçlarından biri, bireylerin içinde buldukları topluma uyum göstermesine yardım etmektir. Bireyin içinde bulunduğu topluma istenilen bir biçimde uyum sağlaması diğer bir deyişle, toplumun etkin bir üyesi olabilmesi için sosyal gelişimini sağlıklı bir biçimde tamamlaması gerekir. Bireyin içinde yaşadığı toplumun kendisinden beklediği ve yapmasını istediği davranışları gösterecek biçimde yetişmesi onun sosyal gelişimi ile ilgilidir. Çünkü, çocuğun ilk yıllardaki sosyal gelişimi onun daha sonraki sosyal davranışlarının temelini oluşturur (Çubukçu ve Gültekin, 2006).

Sosyalleşmenin yaşam boyu olması ve temelini ilk çocukluk yıllarında oluşturması alanda ortak kabul gören bir ifadedir. Bu da ilköğretimde yetişkin dünyasını yakından tanımaya başlayan ilköğretim çocuğunun sosyalleşme kavramı için kritik evrede olduğu söylenebilir.

2.4.1. Sosyal Gelişim Kuramları

Sosyal gelişim kuramları sosyal davranışların nerede ve nasıl kazandığı ile ilgili geniş bilgi sunar.

İnsan davranışını açıklayan en önemli kuramlardan biri olarak kabul edilen psikanalitik yaklaşımda Freud, gelişim dönemlerini 5 aşamada incelemiştir. Bu dönemler sırasıyla oral, anal, faillik, gizil ve genital dönemler olarak adlandırılmıştır.

İlköğretim çağına denk gelen dönemler gizil ve genital dönemlerdir. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri gizil dönem içinde incelenmektedir. Gizil dönemde kendi cinsiyetiyle ilişkili toplumsal rolünü güçlendirmeye başlar. Bu dönemde anne ve babası dışında öğretmenleri ve diğer yetişkinlerle de özdeşim kurmaya başlayan çocuğun ilgisi, sosyal ve entelektüel beceriler edinme üzerinde yoğunlaşır. Gizil dönemin başarılı bir biçimde sonuçlanması çocuğun öğrenme ve sosyal beceriler edinme çabalarını kolaylaştırmaktadır. Benzer durumlardaki başarı deneyimleri çocukta özerklik duygusunu geliştirmektedir. Olumlu bir başarı kimliğinin kazanılması olası başarısızlık durumlarında aşağılık duyguları yaşamadan, çocuğun yeni girişimler başlatabilmesini kolaylaştırmaktadır (Küçükkaragöz, 2004).

İnsan davranışını açıklayan en önemli kuramlardan biri olarak kabul edilen psikanalitik yaklaşımda Freud, sosyalleşmeyi çocuğun ana babasına duyduğu duygusal bağın diğer kişilere uzantısı olarak görmüştür (Fogel ve Menson, 1988). Freud'a göre kişilik, bireyin psikoseksüel gelişim evrelerinden geçmesiyle oluşur. Gelişim, bedenin farklı bölgelerinin duyarlı hale geldiği, birbirini takip eden çeşitli psikoseksüel evreler halinde birbirini takip eder. Oedipal çatışmanın çözülmesiyle örtük evre olarak adlandırılan dönemde, okul yaşındaki çocuğun odaklandığı bedensel bir bölge yoktur. Bu dönemde çocukların enerjileri, cinsel olmayan yeni beceri ve ilgilere kayar. Daha önce çocuğa doyumu sağlayan anne ve babanın yerini akranlar alır. Altı ve on bir yaşları arasındaki bu evrede çocuk, kendi cinsindeki arkadaşı karşı cinste olana tercih eder (Bilbay, Çetin ve Kaymak, 2003).

Mahler'in gelişimsel kurama göre yeni doğanların ve küçük bebeklerin dış dünyaya göre 'ayarlanmadan' doğar ve bebeğin biyolojik doğumu ile psikolojik doğumunun birbiriyle çakışmadığını ve farklı olduğunu ileri sürmektedir (Mahler, 1975) . Psikolojik doğumu ayrı bir birey durumuna gelmek, ilkel de olsa ilk basamak düzeyinde kimliğini kazanmak olarak tanımlayan Mahler'in dönem (faz) ve alt dönemlerle (subfazlar) ile bölümlere ayırdığı "Gelişimsel kuramı", bebeğin psikolojik doğum süreci, biyolojik doğumu ve doğum sonrası normal otizm dönemini takiben yaşanan ve hayatın ilk üç yılını içine alan bireyselleşmenin, nesne ve kendilik algısının inşa edildiği, süreklilik kazandığı bir süreçtir. Bu süreçte anne ile bebek arasında ikili ilişkiler vardır. Beynin gelişimi ile birlikte tekrarlayan, çok sayıda kendilik ve nesne izlenimleri (imajları) içe alınarak, kendilik ve nesne tasarımları oluşturulur. Süreç,

İnsanda psikolojik doğum süreci normalde ayrışmış, bireyselleşmiş, "ben" ve "ben olmayan'ın", "iyi" ve "kötü" tasarımlarının tümüyle birlikte, sosyal çevreyi bir bütün olarak görebilen, yaşayabilen bir birey olma düzeyine erişilerek tamamlanmaktadır.

Freud'dan etkilenecek ortaya çıkan ve daha sonra kendine özgü bir model geliştiren Erikson ise insan yaşamını psikososyal temelli sekiz evrede incelemiştir. Her bir evrede başarılması gereken gelişimsel bir görev vardır. Evre başarılı bir şekilde geçirilmezse çözülmesi gereken bir kriz durumuna neden olur ve gelişimi aksatır. İlköğretim döneminin birinci kademesi Erikson'un "başarılı olmaya karşı, yetersizlik" (7-11 yaş) evresine denk gelmektedir. Bu dönemde gerek anne babaların, gerekse öğretmenlerin çocuğun başarılı olma gereksinimini karşılayabilmeleri önemlidir. Çocukların yetenekleri ölçüsünde sorumluluklar vererek onları cesaretlendirmek ve böylece kendilerini başarılı bireyler olarak algılayabilmelerine yardımcı olmak, bu dönemdeki temel karmaşanın kolayca çözümlenebilmesi için, anne babalar ve öğretmenlere düşen önemli bir sorumluluk olmaktadır (Küçükkaragöz, 2004).

Erikson'un "başarılı olmaya karşı, yetersizlik" dönemi, eğer başarısız bir şekilde geçirilmişse çocuğun karşılaşılabileceği tehlike yetersizlik ve aşağılık duygusudur. Çocuk araç-gereç ve öğrenim dünyasına uyum yapabilme umudunu yitirirse aile içi bağımlılığa dönebilir. Yani çocuk bir çok araç-gereci kullandığı dünyada kendi araç-gereç takımının (becerileri, girişim duygusu, öğrenme yetisi... vb.) zayıflığına ve yetersizliğine inanır. Bu dönemdeki başka tehlikeler de çocuğun öğretilenleri olduğu gibi alması, bunların dışına çıkmaması; öğrendiği bilgi ve teknolojiyle benliğinin daralması, özerk ve girişimci benlik gelişmesinin kısıtlanması şeklindedir (Öztürk, 1998).

Gelişim teorileri içerisinde Piaget, bilişsel gelişim üzerine odaklanan bir teori ortaya koymaktadır. Bilişsel kuramlar sosyal gelişimde yeni bilişsel becerilerin kazanılması temeline dayanır. Geçirilen bilişsel gelişim, sosyal ilişki ve davranışlarda değişime yol açar. Karşıdaki kişinin bakış açısını anlama, bellek ve dikkatin gelişimi, sorun çözme gibi bilişsel beceriler, çocukların akranlarıyla daha derin ve uzun süreli ilişkiler kurmalarına ve çevrelerine karşı daha duyarlı olmalarına yardımcı olur (Fogel ve Menon, 1988. Akt: Bilbay, Çetin ve Kaymak, 2003).

Kholberg'e göre, benmerkezci düşüncelerden denge ve düzeni korumaya, bireyin kendi ilkelerine sadık kaldığı en yüksek düzeylere, yasalar ve düzenden ziyade, bilinç ve düşünceler bağlamında davranışları tanımlamaya ilişkin, ahlaki gelişimi destekleyen altı aşamalı bir gelişim teorisi ortaya koymuştur (Cartledge, 1992).

Sosyal etkileşim kuramları içinde yer alan, Bandura tarafından açıklanan sosyal öğrenme teorisine göre, insan davranışları sadece pekiştirme yoluyla değil, davranışsal ve çevresel faktörlerin karşılıklı etkileşimi ile açıklanabilir. Bandura, gözlem yoluyla öğrenme üzerinde durmuştur. Gözlem yoluyla öğrenme, dikkat etme, hatırdı tutma, davranışı meydana getirme, güdülenme süreçlerini kapsamaktadır. Başkalarını gözlemleyerek model alma, çocuklar için özellikle anne-baba tutumları açısından geçerli bir yaklaşım biçimindedir (Aydın, 2000; Senemoğlu, 2001).

Sosyal öğrenme kuramı, çevresel koşulları karşısında bireyin edilgen olmadığını, aksine bireyin düşünerek, plan yaparak, karşılaştırmalarda bulunarak, yorum ve değerlendirmeler yaparak tepkide bulunduğunu savunmaktadırlar (Can, 2000).

Sosyal öğrenme kuramcılarını dil gelişiminin sosyalleşme süreci içerisinde geliştiğini çocuğun taklit ve gözlem yoluyla, toplumsal davranışları olduğu gibi konuşmayı da öğrendiğini kabul ederler. Dil gelişimi çevre ve ailenin sosyo-ekonomik durumundan büyük ölçüde etkilenmektedir (Küçükkaragöz, 2004). Çocuğun dil becerisi onun sosyalleşmesinde önemli rol oynar.

İnsanlar arası öğrenme olgusuna ilk dikkat çeken John Dewey olmuştur. Birey, sosyal etkileşimi sonucunda düşüncelerini ve deneyimlerini paylaşarak zaman içinde kendine has belleğini oluşturur. Okul küçük bir toplum örneği olduğu için öğrenciler açısından anlam ifade eden faaliyetler içerisinde birlikte çalışarak problem çözmenin öğretildiği bir yer olmalıdır. Okul, öğrencilerin öğretmenleriyle ve birbirleriyle ilişki içinde öğrenme süreçlerinin gerçekleşmesi için uygun faaliyetler yapıldığı yerdir. (Dewey, 1966). Lev Vygotsky 'potansiyel gelişim alanı' kavramını kullanarak öğrenmenin sosyal ortamda öğrenenin ilgisi dahilinde ve öğretmenlerin (öğretmen, arkadaş, aile vs.) rehberliğinde gerçekleştiğini savunur. İnsanlar topluluk içerisindeki etkileşimlerini etkili bir şekilde sağlarken kavramlar, semboller, işaretler, numaralar ve kelimeler kullanmaktadırlar (Korkmaz, 2004).

Sosyal öğrenme kuramlarına göre de davranış, kişisel ve çevresel değişkenler arasındaki sürekli bir etkileşimin sonucudur. Çevresel koşullar, öğrenme yoluyla davranışı şekillendirir; buna karşılık kişinin davranışı da çevreyi şekillendirir (Atkinson, R. L., Atkinson R. C. ve Hilgard, 1995). Sosyal öğrenme kuramcıları, davranışları belirlemede çevresel etmenler kadar bilincin de önemli bir rolünün olduğunu belirtmektedirler. Sosyal öğrenme kuramları, sosyal beceri eğitiminde çok yaygın olarak kullanılan prosedürlere ilişkin çerçeveyi ortaya koymaktadır. Sosyal öğrenme modeline göre bir birey, diğer bireylerin davranışlarını gözler ve sonra benzer koşullarda benzer bir biçimde davranarak davranışını sergiler. Bu modele göre pek çok sosyal davranış, öğrenilir. Özellikle gelişim yıllarında çocuklar yaşamlarındaki diğer bireylerin (aile, öğretmen akranları vb.) davranışlarını taklit ederek öğrenirler (Cartledge, 1992).

Albert Bandura tarafından geliştirilen sosyal öğrenme kuramına göre öğrenme, modelden alma ya da gözleyerek gerçekleşmektedir. Bandura'nın sosyal bilişsel öğrenme kuramının dayandığı altı temel ilke vardır.

Senemoğlu (1997) bunları şu biçimde özetlemektedir:

1. *Karşılıklı Belirleyicilik*: Bandura'ya göre, bireysel faktörler, bireyin davranışı ve çevre, karşılıklı olarak birbirlerini etkilemekte ve bu etkileşimler bireyin sonraki davranışını belirlemektedir. Davranış çevreyi, çevre ise davranışı değiştirebilir.

2. *Sembolleştirme Kapasitesi*: İnsanoğlu, düşünme ve dili kullanma gücüne sahip olduğundan, geçmişi kafasında taşıyabilmekte, geleceği ise test edebilmektedir.

3. *Öngörü Kapasitesi*: İnsanlar, gelecekte başkalarının kendilerine nasıl davranacaklarını tahmin edebilmeli, hedeflerini belirleyebilmeli, geleceğini planlayabilmelidirler.

4. *Dolaylı Öğrenme Kapasitesi*: İnsanlar özellikle çocuklar, genellikle başkalarının davranışlarını ve davranışlarının sonuçlarını gözleyerek öğrenirler.

5. *Öz Düzenleme Kapasitesi*: İnsanlar, kendi davranışlarını kontrol edebilme yeteneğine sahiptirler. Elbette ki insanların davranışları, başkalarının gösterdikleri tepkilerden etkilenmektedir. Ancak, yine de davranışlarından kendileri sorumludur.

6. *Öz Yargılama Kapasitesi*: İnsanlar kendileri hakkında düşünme, yargıda bulunma, kendilerini yansıtırma kapasitesine sahiptirler.

Bu kuramlardan yola çıkarak oyunun çocuğun imgeleme gücünü arttıracak, sıra bekleme, empati kurma gibi becerileri kazandıracak doğal fırsatlar içerir ve böylece onun sosyal gelişimine büyük katkıda bulunur. Psikanalitik kuram, çocuğun oyun içinde duygularını dışa vurmasıyla; öğrenme kuramı, örnek akran kullanımı ve pekiştirme yoluyla çocuğun yeni davranışlar kazanmasıyla; bilişsel kuram ise çocuğun oyun içinde rol almasıyla sosyal beceriler geliştirdiğini öne sürer. Bilişsel kuramlar sosyal gelişimde yeni bilişsel becerilerin kazanılması temeline dayanır. Geçirilen bilişsel gelişim, sosyal ilişki ve davranışlarda değişime yol açar. Karşıdaki kişinin bakış açısını anlama, bellek ve dikkatin gelişimi, sorun çözme gibi bilişsel beceriler, çocukların akranlarıyla daha derin ve uzun süreli ilişkiler kurmalarına ve çevrelerine karşı daha duyarlı olmalarına yardımcı olur (Bilbay, Çetin ve Kaymak, 2003).

Oyun, çocuğun bedensel, duygusal, psikomotor sosyal gelişimlerini etkiler, aynı zamanda da mantık ve dil açıları da çocuğun gelişimine katkıda bulunur. Örneğin çocuk, arkadaşlarıyla oynarken farkında olmadan yeni sözcükler kazanır. Öğrendiği bu sözcükleri arkadaşlarıyla paylaşır, onlara bir şeyler anlatır ya da onları dinler, bu yolla da dili kullanma ve anlatma becerisi artar. Nesnelere, araç gereçleri tanımasına yardım eder, işlevlerini ve onları kullanmasını öğretir, eski deneyimlerine, bilgilerine, tasarımlarına ve davranışlarına yenilerini katar. (Küçükkaragöz, 2004). Böylece çocuk sosyal iletişim açısından kendini geliştirmiş olur.

Sosyalleşme sürecinde çocuğun kazanması gereken temel sosyal becerileri Palut (2003) şu şekilde ifade etmiştir:

- Kendine güven,
- Yetenek ve becerilerin farkında olunması,
- Kendinlik gelişimi (Kendini değerlendirme),
- Arkadaşlık ilişkileri (Akgül-Barış, 2008).

2.5. Sosyal Beceri

Son yıllarda sosyal beceriler konusuna duyulan ilgi, bu alandaki araştırmalar hakkında bir patlama yaşanmasına neden olmuştur. Rubin (1983), ABD’de çıkarılan “Child Development” dergisinde 1981-1982 yıllarında yayımlanmış tüm makalelerin

%22'sinin sosyal becerilerle ilgili olduğunu ifade etmiştir (Bilbay, Çetin ve Kaymak, 2003).

Günümüzde karmaşıklaşan toplumsal yapının ortaya çıkardığı çeşitli durumlar bireylerin bunlarla ilgili uyum sorunlarını giderek arttırmaktadır. Gelişmiş ülkelerde bireylerin uyum sorunlarıyla baş etmelerinde yardımcı olmak ve uyum sorunları yaşamalarını önlemek amacıyla okullarda yaşam becerilerinin öğretimine yer verilmiştir. Bu becerilerin çocuğu yetişkinliğe hazırlamanın bir parçası şeklinde vurgulanmıştır (Bacanlı, 2004).

Çocuklar sürekli bir gelişim ve değişim içindedir. Öğretmenler de okul ortamında onların çok değişik alanlardaki (kişisel, sosyal, duygusal ve akademik) gelişimlerini desteklemek için birincil role sahip kişilerdir. Çocuklarla etkileşimleri çok yoğun olan kişiler olarak onların akademik becerileri kadar kişisel ve sosyal becerilerini de geliştirmek öğretmenin temel amacı olmalıdır. Öğrenci bir bütün olarak görülmeli, öğrencinin akademik başarıları ile sosyal becerileri birbirinden ayırmadan değerlendirilmelidir (Akkök, 2006).

Ülkemizde ilköğretim amaçlarından biri de öğrencilere iyi bir vatandaş olmak için gerekli olan temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmaktır. İlköğretimde kazandırılması gereken temel becerilerden biri de sosyal becerilerdir. Bireyin başkaları ile iyi ilişki kurmasında, toplumsal kurallara uymasında, sorumluluk yüklenebilmesinde, başkalarına yardım etmesinde, haklarını kullanabilmesinde sosyal becerilerin önemi büyüktür. Çünkü bireyin içinde yaşadığı toplumun bir üyesi haline gelmesi, toplumun bir parçası olduğunun bilincine varması ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirmesi bireyin sosyal yaşamda gerekli olan sosyal becerileri kazanması ile olanaklıdır. Öğrencilerde sosyal becerilerin geliştirilmesi, pekiştirilmesi ve bu becerilerin değişik ortamlarda uygulamaya dönüştürülmesi ilköğretimin önemli işlevleri arasında yer almaktadır (Çubukçu ve Gültekin 2006).

Bireyin sosyal hayata uyumunda ve kendisini toplumun bir üyesi olarak kabul etmesinde vazgeçilmez olan sosyal beceriler altı ana başlık altında ele alınmaktadır (Akkök, 2006):

1) *İlişkiyi başlatma ve sürdürme becerileri*: Dinleme, konuşmayı başlatma, konuşmayı sürdürme soru sorma, teşekkür etme, kendini tanıtmaya, başkalarını tanıtmaya,

iltifat etme, yardım isteme, özür dileme, izin isteme, ikna etme, yönerge verme, yönergelere uyma.

2) *Grupla Bir İşi Yapma ve Yürütme Becerileri*: Grupta iş bölümüne uyma, grupta sorumluluğunu yerine getirme, başkalarının görüşlerini anlamaya çalışma.

3) *Duygulara Yönelik Beceriler*: Kendi duygularını anlama, duygularını ifade etme, başkalarının duygularını anlama, karşı tarafın kızgınlığı ile başa çıkma, sevgiyi, iyi duyguları ifade etme, korku ile başa çıkma, kendini ödüllendirme.

4) *Saldırgan Davranışlar İle Başa Çıkma Yönelik Beceriler*: İzin isteme, paylaşma, başkalarına yardım etme, uzlaşma, kızgınlığı kontrol etme, hakkını koruma, savunma, alay etmeyle başa çıkma, kavgadan uzak durma.

5) *Stres Durumuyla Başa Çıkma Becerileri*: Başarısız olunan bir durumla başa çıkma, grup baskısıyla başa çıkma, utarılan bir durumla başa çıkma, yalnız bırakılma ile başa çıkma.

6) *Plan Yapma ve Problem Çözme Becerileri*: Ne yapacağına karar verme, problemin (sorunun) nedenlerini araştırma, amaç oluşturma, bilgi toplama, karar verme, bir işe yoğunlaşma.

2.5.1. Sosyal Becerileri Etkileyen Unsurlar

Aile-çocuk etkileşimi, çocuğun sosyal ve duygusal uyumunda oldukça anlamlı bir yere sahiptir. Aile içindeki duygusal etkileşimin azalmasında anne ya da babadan birinin kaybı veya ayrılıkları ya da çocukları reddetme, ihmal etme, tutarsız davranma, aşırı koruyucu, aşırı hoşgörülü davranma gibi tavırlar gelmektedir. Çocuklarının gereksinmelerine yanıt vermemeleri, duygusal etkileşimi azaltan ya da tamamen ortadan kaldıran diğer etkenlerdir. Ailede duygusal etkileşim eksikliği tüm uyumu özellikle duygusal ve sosyal uyuma olumsuz etkide bulunmaktadır (Yavuzer, 2001; Dirim, 2003; Dehart ve diğ, 2004. Akt: Işık, 2007).

Ailenin çocuğa yeterli ilgi göstermesi, çocuğun okulda daha iyi performans göstermesini sağlar. Aile katılımı, okulun ve eğitimin önemli olduğu mesajını vererek çocuğun okula istekli bir biçimde devam etmesine, benlik saygısının yükselmesine ve okula yönelik olumlu tutum geliştirmesine katkıda bulunur (Kılıç, 2009).

Çocuklar sosyal becerileri ana-babalarıyla ya da bakıcı durumundaki kişilerle ilişki kurarak öğrenmeye başlarlar. Sonraki dönemlerde kardeşler, akranlar ve diğer yetişkinler de bu sosyal gruba katılır ve sosyal beceriler böyle gelişir (Cartledge ve Milburn, 1980).

Yaptıkları çalışmada kardeş ilişkilerini farklı aile ortamlarında Deckard ve diğ. (2002) incelemişlerdir. Kardeş çatışma ve agresifliğinin, en yüksek oranda yalnız annelerden oluşan ailelerde görüldüğü, kardeşler arasındaki zıtlığın daha çok çocukların davranışsal ve duygusal problemleriyle ilişkili olduğu, ancak bu etkilerin aile tipine göre değişiklik gösterdiği sonuçlarına varılmıştır. Ailede tek çocuk olanlar genellikle bencil, diğerlerine bağımlı ve değişken karakterli olabilmektedir. Tek çocukların sosyal duygusal gelişim düzeyleri, ailelerinde iki-üç çocuk olanlar ile dört ve daha fazla çocuk olanlara göre daha yüksektir. Ailelerinde iki-üç çocuk olanların sosyal duygusal uyumları, ailelerinde dört ve daha fazla çocuk olanlara göre daha yüksektir. Çocuk sayısı arttıkça sosyal duygusal uyum düzeyleri azalmaktadır (Işık, 2007).

İnsanların kendilerini anlatma ve başkalarını anlama istekleri, duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için değişik sosyal becerileri gerektirir. Bu beceriler onların davranışlarını oluşturur. Bazı insanlar bu becerilere sahip değildir. Bu durum onların kendi ihtiyaçlarını karşılamada çeşitli güçlüklerle karşılaşmalarına neden olmaktadır. Utangaçlık, yalnızlık, atılgan olmayan davranışlar, duygularını ifade edememe yetersizlik bu güçlüklerden bazılarıdır (Yüksel, 1997).

Ailenin eğitim seviyesi çocuğun sosyal becerilerini etkilemektedir. Eğitim seviyesinin düşük olması, aile içi ilişkilerin istenilen nitelikte olmaması, çocuğun eğitiminde eksik ve yanlış uygulamalara neden olabilmektedir. Çocuğun davranışlarını kişilik özellikleri ve yetiştiği aile içindeki yaşadığı deneyimler etkilemektedir. Zira çocuk, yapısı itibarıyla davranışlardan etkilenmekte olup bu davranışları taklit etmeye çalışmaktadır (Onur, 2000).

Ailenin öğrenci etkinliklerine büyük ölçüde katılması, sosyal beceri gelişiminde aile eğitim düzeyinin oldukça önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Reese, 2004: 18-21. Akt: Kılıç, 2009).

Güçlü aile birliği ve etkin ana-babalık güç durumlarına karşı hassas çocuklarda sosyal becerilerin bir ögesi olan uyumu destekler. Güvenli, tutarlı, sevgiye dayalı aile-

çocuk ilişkisi, düşük sosyo-ekonomik seviye gibi çeşitli risk ortamlarında onarıcı, koruyucu bir süreçtir (Raver, 1997).

Ailelerin sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi çocukların kişilik gelişimlerinde etkilidir. Orta ve üst sosyo-ekonomik ve kültürel düzeydeki ailelerin çocuklarının benlik tasarımı, alt sosyo-ekonomik ve kültürel düzeydeki ailelerin çocuklarına göre daha yüksektir (Can, 1990).

2.5.2. İlköğretimde Sosyal Beceri

İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi 4. ve 5. sınıf programında beceri, “bilgi gerektiren ve performans içeren karmaşık bir eylemdir. Hem bilgi hem beceri kısa zamanda kolayca öğretilir ve öğrenilebilir. Fakat yetenek daha geç gelişir ve daha karmaşıktır. Bilgi ve becerilerin birleşmesi ile yetenek ortaya çıkmaktadır” şeklinde ifade edilmiştir (MEB, 2005, 52).

Sosyal becerilerin gelişimini okul öncesi çocuğunda da görmek mümkündür. Okul öncesinde çocuk kendi cinsiyetindeki akranlarıyla oynama eğilimindedir, ancak bu ayırım ilköğretim döneminde belirginleşmektedir. İlköğretimde çocuklar hemcinsleri ile daha çok yakınlaşırlar. Kız ve erkeklerin grup yapılarında bazı farklılıklar göze çarpar. Kız grupları daha küçüktür ve daha çok konuşma içerir oysa erkek grupları kızlara göre daha büyük ve daha çok hareket içermektedir (Roffey, Tarrant ve Majors, 1994). İlköğretimde çocuk grupları birlikte bisiklete binme, ip atlama gibi oyunlara dayalı olarak oluşturulur ve grupları oluşturan kişiler değişkenlik gösterir. Her iki cinsin bir araya geldiği kalıcı arkadaş grupları ancak daha ileriki yaşlarda gözlenir (Grusec ve Lytton, 1988. Akt: Bilbay, Çetin ve Kaymak, 2003).

Çocuklar ilköğretim dönemiyle birlikte ev ortamından okul ortamına geçtiklerinde çok yeni davranış biçimleri geliştirmeleri beklenir. İlköğretim, çocuğun kendi yaşlılarıyla bir arada sosyal bir grup olarak etkileşim içinde yaşamayı öğrenmesi, onlardan bu dönemde beklediğimiz akademik gelişmeleri (okuma, yazma, aritmetik) için de önemli bir temeldir. Başka bir ifadeyle, kendini ve duygularını nasıl ifade edeceğini, nasıl soru soracağını, karşısındakini nasıl dinleyip anlayabileceğini, zor durumlarla nasıl başa çıkabileceğini öğrenen bir çocuk, kendisinden beklediğimiz akademik becerileri daha rahat geliştirebilecektir (Akkök, 2006).

İlköğretimde sosyal becerileri tetikleyecek en güçlü araç grup çalışmalarıdır. Bu çalışmalar sadece sosyalleşmeyi sağlamakla kalmaz, diğer gelişim alanlarını da olumlu yönde etkiler. Grup etkinlikleri sayesinde, çocuklar; paylaşma, yardımlaşma, grupta karşılaşılan ortak bir problemi çözme ve karar alma konusunda fırsatlar kazanır (Yüksel, 2003).

Öğretmenler, gerekli bilgi ve beceri ile donanım olduklarında öğrencilerin özgün yeteneklerini ve potansiyellerini keşfetmede biçimsel okul sistemi içerisinde yetkin bir konumda yer alırlar. Özellikle ülkemiz açısından değerlendirilecek olursa, yetenek ve potansiyellerin ortaya çıkarılmasında eğitim sistemimizin fazla işlevsel olmadığı bilinmektedir. Yapılacak gözlem ve diğer çalışmalarla her öğrencinin bir yetenek alanının ortaya çıkarılması ve potansiyellerinin geliştirilmesi modern öğretmenin görevleri arasındadır. Öğretmenin bir diğer rolü kariyer eğitimciliğidir. Kariyer eğitimi, okulun toplam eğitiminin bir parçası olarak öğretmenin sunduğu alan bilgisi ile edinilmesi gereken bir eğitimidir. Öğretmenin kariyer eğitimcisi olarak sorumlulukları (Dermez, 2008):

1. Öğrencilerin tüm iş ve mesleklere olumlu tutum geliştirmelerini sağlamak.
2. Toplumun ve yetişkinlerin sunduğu mesleklere ve işlere yönelik ön yargıları ortadan kaldırmak.
3. Genel olarak eğitime ilişkin olumlu tutum geliştirmekle kariyer hazırlığı ve karar verme konusunda eğitmek.
4. Yetenek ve potansiyeller doğrultusunda beceri, rol ve değerlerin kazanılmasında yardımcı olmak. Eğitim ve öğretim etkinliklerinde, öğrencilerin genel gelişimlerini dikkate alan, etkinliklerde öğrenciyi ve öğrencilerin temel gereksinimlerini merkez alan, insancıl ve demokratik eğitim tutumlarını benimseyen öğretmenlerin insan ilişkilerinde rehberlik hizmetlerine daha yatkın olduğu belirtilmektedir.

İlköğretim birinci kademede günlük yaşam bilgi ve becerileri sınıf öğretmenleri tarafından ders saatleri içinde öğretilmelidir. Müfredatta bu beceriler gerek doğrudan ve gerekse dolaylı olarak yer almaktadır. Öğretmenler yeri geldikçe konulara paralel olarak günlük yaşam bilgi ve becerilerini programların hedefleriyle bütünleştirilerek öğretilmesi öğrenmelerin kalıcı olmasını sağlar (Bacanlı, 2004).

2.5.2.1. 7-11 Yaş Arası İlköğretim Çocuklarının Gelişim Ödevleri

İlköğretimde 7-11 yaş arası dönem, bazı öğrenmeler için kritik dönem özelliği taşımaktadır. Bu dönemdeki çocuğun genel olarak aşağıdaki yeterlilikleri kazanması beklenir:

1. Kendine karşı tutumlar oluşturma: Öğretmen, öğrencinin çeşitli yönleri ile kendini tanıması ve benlik algısını (bireyin kendini açıklayış biçimi) zenginleştirilmesi için yardımcı olmalıdır.
2. Sosyal gelişimine bağlı olarak yaşlılarıyla iyi geçinmeyi öğrenme, kişilerarası ilişkilerini zenginleştirme.
3. İlköğretimin de hedeflerinden biri olan okuma, yazma ve aritmetikle ilgili üç temel beceriyi geliştirme.
4. Vicdan ve değerler sistemi geliştirme.
5. Yaşamında kendisi için önemli olan yetişkinleri büyük ölçüde model alarak cinsiyetine uygun rolü geliştirme.
6. Kendi kararları vermesine sorumluluk almasına olanak sağlanırsa, kişisel bağımsızlığını kazanmaya başlama. (Akgünlü ve diğ., 2005).

2.5.3. Sosyal Bilgiler Programında Sosyal Beceriler

Sosyal Bilgiler geniş konu alanıyla insana dair olan seçilmiş bilgi ve beceriler bütünüdür. Sosyal Bilgilerin önemli bir misyonu da sosyal beceri kazandırmadır. Kişi kazanmış olduğu sosyal becerileriyle “ben”, “durum” ve “başkası” kavramlarını iyi analiz ederek kişilik gelişimini tamamlar.

Sosyal Bilgiler programı 2005 yılı itibariyle yenilenmiştir. Yeni programda Sosyal Bilgiler dersiyle kazandırılması amaçlanan çeşitli beceriler söz konusudur. Bunlardan “Sosyal Katılım Becerisi” ve “İletişim ve Empati” becerisi, kazandırılması gereken sosyal beceriler arasında sayılabilir (MEB, 2005).

2.5.3.1. Sosyal Katılım Becerisi

1. Kendisini, yakın çevresini etkileyen konularda bilgi sahibi olma.

2. Birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için insanlar arasındaki ortak ilişkiyi tanıma.

3. Bireyler, gruplar ve toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için bireyler, gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler arasındaki ilişkiyi tanıma.

4. Farklı grup ve durumların dinamiklerine uyma.

5. Sosyal katılımın gerekli olduğu durumları belirleme.

6. Yakın çevresini ve toplumu etkileyen konularda ihtiyaçların karşılanması için fikir üretme, bu fikri çevresindekilere iletme, görüşme, tartışma, planlama, uzlaşma ve eylemde bulunma.

7. Lider ya da izleyen olarak gruba, kuruma, sosyal örgütlere ve topluma hizmet etme.

2.5.3.2. İletişim ve Empati Becerisi

1. Dinleme

2. Sözlü ya da yazılı olarak kendini ifade etme

3. Tartışma

4. Bağlantı kurma

5. Farklı perspektiften bakma

6. Açık fikirli olma

7. Başkalarının düşünce ve duygularını anlama

8. Farklılıklara saygı duyma

9. Görüşlerini gerekçelendirme

10. Ortak bir amaç çevresinde toplanma

11. Dönemin şartlarına uygun olarak geçmişteki insanların düşünce, amaç ve duygularını anlama (Tarihsel Empati).

2.5.4. Sosyal Beceri Eksikliği

Herbert, sosyal becerileri, çocuğun sosyal ve psikolojik gelişiminin önemli unsuru olarak ifade etmektedir. Sosyal becerilerden yoksun olanlar karşılaştıkları

problemleri çözmeye sosyal beceriye sahip çocuklardan daha az çözüm seçeneğine sahiptirler ve bu nedenle de çoğunlukla uygun olmayan davranış biçimleri kullanırlar. Sosyal beceri yönünden gelişmiş çocuklar ise günlük kişiler arası problemleri çözmeye daha fazla tekniğe sahip olduklarından sosyal ilişkilerinde daha başarılıdırlar (Erdoğan, 2003).

Sosyal beceriler ile olumsuz bulgular arasındaki ilişkiyi inceleyen Ladd (1990), az ve çok arkadaşı olan yuva çocuklarını karşılaştırmıştır. Az arkadaşı olan çocuklara kıyasla daha çok arkadaşı olan ve bunları sürdürebilen yuva çocuklarının okulun ilk birkaç ayında okula yönelik daha olumlu tutumlar geliştirdiklerini göstermiştir. Aynı araştırmada akranları tarafından reddedilen çocukların okul hakkında olumsuz algılama, okulu reddetme ve yıl boyunca süren akademik başarı düşüklüğü gibi riskli yaşantılara girdikleri ortaya çıkmıştır. Ergenlik öncesindeki çocukların akran ilişkilerini 7 yıl boyunca izleyen Kupersmidt ve Coie (1990) ise, akranlarına karşı saldırgan olan ve reddedilen çocukların, ergenlikte suça eğilimli olduklarını, sınıfta kalma ya da okulu bırakma gibi sorunlar yaşadıklarını ortaya koymuştur (Bilbay, Çetin ve Kaymak, 2003).

Sosyal beceri yetersizliklerinin ortaya çıkış durumu genel olarak iki şekildedir; bazı bireyler çeşitli sosyal becerileri öğrenememekte, bazıları da var olan becerilerini uygun/gerekli ortam ve durumlarda kullanamamaktadırlar. Gresham (1998), sosyal beceri yetersizliklerini dört grup içinde sınıflandırmıştır. Bunlar; beceri yetersizliği, performans yetersizliği, kendini kontrol yetersizliği ve beceriyi ortaya koyma yetersizliğidir (Çifci ve Sucuoğlu, 2005).

Sosyal beceri eksikliğine neden olan çok sayıda problem durumu vardır. Bunlardan en önemlileri şunlardır (Dermez, 2008):

1. Sosyal anksiyete/fobi
2. Çekingenlik
3. Kaçınma
4. Kaçınmacı kişilik bozukluğu
5. Sıkılganlık
6. Test/sınav anksiyetesi

Sosyal beceri eksikliği sonuçları üzerinde yapılan araştırmalara düşük sosyal becerilerin çocuklukta yaşanan zorluklar ve ileri yaşlarda yaşanabilecek olumsuzluklarla ilişkili olduğunu ortaya çıkarmıştır. (Bayer, 1996; Hartup, 1983; Rubin, 1983). Akran ilişkileri zayıf ve yetersiz olan çocuklar, psikolojik ve sosyal alanlarda yaşamlarının sonraki döneminde zorluklar yaşama eğilimindedirler. Bunlar genellikle; okul başarısızlığı, şiddet, psikopatoloji ve suça eğilim sayılabilir. Aslında yetersiz sosyal beceri ile yaşanan zorluklar nedensel bir ilişki içinde mi yoksa bu iki olgunun birlikte mi ortaya çıktığı konusunu inceleyen bir araştırma bulgusu yoktur (Parker ve Asher, 1993). Ancak, ilişkinin doğası ne olursa olsun ilgili araştırmalardan anlaşılan sosyal becerilerin ve akran ilişkilerinin çocuk gelişimi üzerinde oldukça gcl etkisinin olduğudur (Bayer, 1996. Akt: Bilbay, etin ve Kaymak, 2003).

Sosyal beceri eksikliğinin çok çeşitli nedenleri vardır. Sayılan durumların ortadan kaldırılması ya da en aza indirilmesi sosyal beceri eğitiminin uygulanması ile mümkün olmaktadır.

2.5.5. Sosyal Beceri Eğitimi

Sosyal beceri eğitiminin temeli sosyal öğrenme kuramıdır. Kullanılan eğitim tekniklerinde de bu kuramsal yaklaşım temeli göz önüne alınır. Bu yaklaşımın dayandığı düşünceye göre çevreye uyum yapmayı kolaylaştıran davranışların çoğu öğrenilmiş davranışlardır. Bu davranışlar çevreyi gözleyerek edinilir ve evre tarafından pekiştirildike sürdürülür (Matson ve Ollendick, 1988). Bilişsel-davranışçı teknikleri içeren sosyal beceri eğitimi programları doğrudan konuya odaklı ve daha etkili olduğunu bilişsel teknikler sorun çözme ve özdenetim eğitimini kapsarken; davranışçı teknikler tartışma, örnek olma, canlandırma, geribildirim ve ev etkinliği gibi yöntemleri içerdiğini ifade etmiştir (Spence 1995. Akt: Bilbay, etin ve Kaymak, 2003).

ocuk ve gençlerde gözlenen sosyal beceri eksikliğini gidermek amacıyla çeşitli sosyal beceri eğitim programları hazırlanmıştır. Sosyal beceri eksikliğinin temelindeki varsayım, kişilerin bu sosyal becerileri bilmemeleri olduğudur (Ladd ve Mize, 1983). Bu görüşe dayanarak sosyal beceri eğitimini alan kişilere farklı seçeneklerin, değişik davranış biçimlerinin sunulması ve bunların sonuçlarını görme fırsatının sağlanması gerekir (Bilbay, etin ve Kaymak, 2003).

Öğretmen ve yöneticiler, verilmesi gereken sosyal becerileri seçmeden önce öğrencilerin içinde bulunduğu sosyal çevre hakkında araştırma yapmaları gerekir. Öğretmenlerin sosyal becerileri öğretmek için uygun öğretim etkinliklerini, farklı öğrenme stillerini bilmeye, becerilerin anlamlarını bilmeye, bu becerilerin hangi konularla destelenebileceğini bilmeye ve öğrencilerin bireysel farklarını bilmeye ihtiyaçları vardır ve eğitim öğretim müfredatlarında yer alacak sosyal beceriler aşağıdaki unsurları içine almalıdır (Ediger, 1999):

1. Uygun olanı hissetme (ortak duygu ve değerlere bağlılık) değer, inanç ve ihtiyaçları ve tüm sosyo kültürel özelliklerini bilme.
2. Farklı toplumların olduğunu bilme: Yaşanan bölgenin coğrafi özellikleri, tarihi, yönetim sistemi, ekonomisi.
3. İnsanların ana ihtiyaçlarını anlama: Yemek, giyinmek, korunma ve güvenlik gibi.
4. Empati kurabilme.
5. Her türlü şiddete üzülme.
6. Diğer insanlara nefret, kin gibi duygular beslememe.
7. Savaşların boşa olduğunu bilme (Ekinci-Vural, 2006).

Sosyal becerilerin aile, okul, çevre, sınıf, akran ve diğer ilgili durumlar göz önüne alınarak öğretilmesi gerektiği, öğretimin izole edilmiş ayrı ortamlarda yapılmasının çocuk üzerinde uygun ve uzun süreli etkisi olmayacağı öne sürülmektedir. Bu nedenle uygulanacak sosyal beceri öğretiminin mümkün olduğunca doğal ortamlarda yapılması önerilmektedir (Vaughn, 1991. Akt: Çifci ve Sucuoğlu, 2005).

Sosyal beceri eğitimi programı uygulayanların beceri eğitiminden sonra kalıcılığı sağlamak için geribildirim ve genellemeyi kullanırlar. Öğretmen öğrencilere sosyal becerileri konusunda geri bildirimde bulunmalı, bunu yaparken de olumlu yaklaşım içerisinde bulunmalıdır. Bu olumlu yaklaşımın öğrencilerin birbirleri tarafından da paylaşılması için gerekli önlemlerin alınması gerekir. Genelmede eğitimin gündelik hayatın içine yavaş yavaş girmesi ve hayata yakın bir biçime dönüştürülmesi gerekir. Bu amaçla belli bir aşamaya gelindiği düşünüldüğünde basit

davranışlar için ev ödevleri gibi genellemeyi kolaylaştırıcı geçiş etkinliklerine yer verilmelidir (Bacanlı, 2004).

Sosyal beceri öğretim programlarının etkili olup olmadığına karar verebilmede üç önemli ölçüt göz önüne alınır. Birinci ölçüt; hazırlanan programın bireyin hedeflenen sosyal beceriyi kazanmasında etkili olup olmadığı, ikincisi; bireylerin öğretilen beceriyi gerçek ortamlara genelleyip genellemediği, üçüncü ölçüt ise bu programın sonunda bireyin yaşantısında önemli bir farklılaşma olup olmadığıdır. Buradaki farklılıktan kastedilen, bireyin akranları tarafından sosyal kabulünde bir artışın olması gibi kazançlardır. Bunlara verilen yanıtlar olumluysa, hazırlanan sosyal beceri öğretim programının etkili olduğu söylenebilmektedir (Merrell ve Gimpel, 1998).

2.6. Sosyal Bilgiler ve Sosyal Becerilerle İlgili Araştırmalar

Güven (2003) yaptığı araştırmada, ilköğretim 5. sınıfta Sosyal Bilgiler dersinde alan bağımlılık- alan bağımsızlık bilişsel stil boyutlarına uygun olarak hazırlanan öğretim etkinliklerini, öğrencilerin derse ilişkin tutumlarına, başarılarına etkisini belirlemek amacıyla, deneme modellerinden öntest–sontest kontrol gruplu model'e göre desenlemiş ve uygulamıştır. Bu araştırmanın sonucunda bilişsel stil boyutlarına uygun etkinlikler kullanmanın, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin akademik başarılarını artırmada etkili olduğu; ancak, derse ilişkin tutumlarında beklenen düzeyde etki sağlamadığı kanısına varılmıştır.

Öztürk ve Baysal (1999) 'ın yaptıkları araştırma, ilköğretim okullarının dört ve beşinci sınıflarında okuyan öğrencilerin, Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının derecesini saptamaya yöneliktir. Araştırmanın sonucunda bu derste başarılı, öğretmenleriyle iyi iletişim kurabilen ve derste öğretmeninden daha çok faydalanan ve sınıflarında düz anlatım, kitap çalışması ve gezi gözlem etkinlikleri hariç, öğretim etkinlikleri sık kullanılan öğrencilerin daha olumlu tutuma sahip olduğu görülmüştür.

Gömlüksiz ve Kan (2007), tarama tipinde yaptıkları araştırmada, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim programının eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve girişimcilik becerilerini kazandırmadaki etkisine ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemeye çalışmışlardır. Araştırma ile Diyarbakır ilinde yeni programın (2005) uygulandığı beş pilot ilköğretim okulunda öğrenim gören 600 öğrencinin görüşü üçlü likert tipi bir

ölçekle alınmıştır. Öğrenciler eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve girişimcilik becerilerini kazandırmada Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim programını etkili bulmuşlardır.

Gelen (1999), ilköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenlerin problem çözme, karar verme, soru sorma, eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini kazandırma yeterliklerini öğretmen gözüyle değerlendirmiştir. Araştırmanın temel amacı bu düşünme becerilerinin öğrencilere kazandırılıp-kazandırılmadığını betimlemek ve öğretmenlerin branş, mesleki kıdem, branş ve cinsiyetlerinin, bu becerilerin öğretilmesinde farklılık yaratıp-yaratmadığını saptamaktır. Yapılan istatistikler sonucunda ankete katılan öğretmenler belirtilen düşünme becerilerinin kazandırılmasında kendilerini yeterli bulmuşlardır. Buna karşın araştırmacı tarafından yapılan gözlemlerde, öğretmenlerin bu becerileri kazandırmada, yetersiz ya da tamamen yetersiz oldukları ortaya çıkmıştır.

Yılmaz (2003), ilköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler öğretiminin öğrencilerin bireysel farklılıklarını karşılaması açısından değerlendirilmesi ve öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretiminin bireyselleştirilmesiyle ilgili görüş ve önerilerinin tespit edilmesi amaçlı bir çalışma yapmıştır. Sonuç olarak ilköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler öğretiminin bireyselleştirilmesine yönelik yapılan etkinliklerin yeterli olmadığını ifade etmiştir.

Mentiş (1997), İlköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal amaçlarının gerçekleşme düzeyi ile bazı değişkenler açısından amaçların gerçekleşme düzeyinde anlamlı bir fark olup olmadığı incelemiştir. Genel bir sonuç olarak ilköğretim birinci aşama Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal amaçları yeterli denilebilecek düzeyde gerçekleştiğini, bazı değerler açısından oluşan farklılıkların nedenini aile ve okul çevresinin değişkenliği olarak yorumlamıştır.

Özcan (2002), İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Programı genel amaçlarının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi üzerine yaptığı çalışmasında, İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Programı genel amaçlarını, öğretmen görüşleri doğrultusunda, gerçekleşme durumu ve gerçekleşmesi istenen durum açısından değerlendirmiştir. Sonuçta, örnekleme yer alan öğretmenler tarafından, İlköğretim Sosyal Bilgiler Programı genel amaçlarının gerçekleşme durumlarının, öğrenmenin üç boyutunda da (bilgi, değer-tutum ve beceri) birbirinden farklı oranlarda gerçekleştiği

belirtilmiş, ancak öğretmenler genel amaçların üç boyutta da (bilgi, değer-tutum ve beceri) gerçekleşme durumlarını yeterli bulmayarak, daha fazla gerçekleşmesini istemektedirler.

Aybek (2000), yaptığı çalışmada, ilköğretim 4. sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersini anlatırken bu dersteki kavramlarla diğer sosyal bilim dalları ve dersler arasında ne derece ilişki kurup kurmadığını ve seçilen bazı değişkenler açısından kavramların sosyal bilim dallarıyla ilişkilendirilmesinde anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Sonuç olarak, örnekleme alınan öğretmenlerin yarısından fazlasının Sosyal Bilgiler dersindeki kavramlar "Genellikle" diğer Sosyal bilim dallarıyla ilişkilendirdikleri ve öğretmenlerin cinsiyetleri, kıdemleri, mezun oldukları okul ve hizmet içi eğitim programlarına katılma durumları ile Sosyal Bilgiler dersini sosyal bilim dallarıyla ilişkilendirmeleri arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. Ayrıca, öğretmenlerin, Sosyal Bilgiler dersini Türkçe dersiyile "her zaman", Matematik, Fen Bilgisi, Müzik ve Resim dersleriyle "ara sıra" ilişkilendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ancak, ankette her ne kadar bu sonuçlar ortaya çıkmış olsa da görüşme sırasında öğretmenlerin "disiplinler arası öğretime" yönelik sorulara yeterli düzeyde cevap ve örnek verememeleri ya da cevap vermekten kaçınmaları onların gerçek anlamda disiplinler arası öğretimden haberdar olmadığını ve Sosyal Bilgiler dersinde böyle bir öğretimi kullanmadığının göstergesi şeklinde yorumlanmıştır.

Çiftçi, Ektem ve Meydan (2007), yaptıkları araştırmada deney ve kontrol grubu öğrencilerinin, başarı ve tutumları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu verilere dayanarak Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde, Problem Çözmeye dayalı öğrenme yaklaşımının öğrencilerin derse ilişkin tutumlarını artırmada geleneksel öğretime göre daha etkili olduğu ifade edilmiştir.

Karakuş (2004), proje yaklaşımli öğretimin ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin sorun çözme becerilerine, Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarına, akademik başarılarına ve kalıcılığa etkisini araştırmıştır. Proje yaklaşımli öğretimin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlar üzerinde geleneksel yöntemle göre daha etkili olduğunu, proje yaklaşımli öğretim ve geleneksel öğretim yöntemlerinin akademik başarı üzerinde eşit etkiye sahip olduğunu ifade etmiştir.

Özkal (2000)'ın, Sosyal Bilgiler dersinde işbirlikli öğrenme ve geleneksel öğretim yöntemlerinin, ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin akademik başarıları, benlik kavramları ve tutumları üzerindeki etkilerini incelemesi sonucunda, işbirlikli öğrenme tekniklerinden birlikte öğrenim tekniğinin öğrencilerin ilköğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları ve benlik kavramları üzerinde geleneksel yöntemlere göre daha etkili olduğu saptamıştır.

Akengin, Dilek ve Sağlam (2002) tarafından ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarına ulaşmada yaklaşımlarını tespit etmeye yönelik yapılan araştırmanın sonucunda öğrencilerin genel olarak Sosyal Bilgiler dersine ilişkin olumlu düşüncelere sahip oldukları belirlenmiştir. Araştırmada dikkati çeken bir nokta öğrencilerin yarıdan fazlasının (%53) Sosyal Bilgiler dersi ile günlük olaylar arasında ilgi bulunmadığını düşünmesidir.

Acar (2003), ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmasında, öğrencilerin tutumları ile cinsiyet, annenin eğitim durumu, ailenin gelir seviyesi ve öğrenim gördükleri okullara göre anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir. Buna karşın öğrencilerin tutumları ile babanın eğitim durumu ve notlarına göre anlamlı bir farklılaşma olduğu belirlenmiştir.

Özkal, Kılıç ve Çetingöz (2004) tarafından Sosyal Bilgiler dersine ilişkin öğretmen görüşleri ve ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin bu derse yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik araştırmada öğrenci tutumları ve öğretmen görüşleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar şöyledir:

1. İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları cinsiyetlerine göre anlamlı farklılıklar göstermiştir. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre daha olumlu tutum geliştirdikleri saptanmıştır.

2. İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının okul türüne göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Devlet okullarında okuyan öğrencilerin, özel okullarda okuyanlara göre daha olumlu tutum geliştirdiği belirlenmiştir.

3. Sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik görüşlerinin cinsiyetlerine göre farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bayan ve erkek öğretmenlerin görüşleri birbirine benzemektedir.

4. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin görüşlerinin kıdemlerine göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. 21 ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin 1-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlere göre daha olumlu görüşe sahip olduğu belirlenmiştir.

Byford ve Chiodo (2004) yaptıkları araştırmada, son otuz yıldır yürütülen araştırmalara dayanarak öğrencilerin Sosyal derslere yaklaşımlarını ele almışlardır. Sonuç olarak öğrencilerin gelecekteki kariyerlerinin önemi nedeniyle Matematik, İngilizce ve Fen dersleri birinci ve ikinci sıralara yerleştirdiklerini saptamışlardır. Ayrıca öğrenciler Sosyal Bilgilerin sevmedikleri bir ders olmasına rağmen müfredatta bulunması gerektiğini belirtmişlerdir.

Yılmaz (2006), İlköğretim birinci kademe 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde kavram haritalarının kullanılmasının başarıya olan etkisini incelediği çalışmada, proje tabanlı öğrenmenin deney grubu öğrencilerinin; başarı düzeylerinin arttığı, Sosyal Bilgiler dersine karşı tutumlarının yükseldiği, yaratıcılık düzeylerinin arttığını tespit etmiştir.

Baykara (2006)'nın yapmış olduğu çalışmada, İlköğretim Sosyal Bilgiler dersinin düşünme becerileri açısından değerlendirilmesini sağlamıştır. Bu araştırma; Sosyal Bilgiler Öğretim programının amaçlarının düşünme becerilerini kazandırmaya uygun olup olmadığı ve Sosyal Bilgiler dersinde düşünme becerilerinin kazanılması ile ilgili öğrenci görüşlerinin; öğrencilerin cinsiyet, okulun bulunduğu çevre, anne ve baba eğitim durumu, anne- baba mesleği değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Öğrencilere; Sosyal Bilgiler dersinin değerlendirilmesi amacıyla 36 maddelik Likert tipi bir anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda Sosyal Bilgiler dersinde düşünme becerileri etkinliklerine genelde yer verildiği, Öğrenci cinsiyeti, baba ve anne mesleğinin bir değişiklik oluşturmadığı, okulun şehirde bulunması, anne ve baba eğitim seviyesinin yüksek olmasının okul lehine farklılık meydana getirdiği sonucuna varmıştır.

Çakmak (2006), çalışmasında; ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler derslerinde eleştirel düşünme düzeylerinin genel olarak

öğrencinin sınıfı, öğrenci cinsiyeti, öğretmen cinsiyeti, okul türü, sınıf mevcudu, uygulanan Sosyal Bilgiler öğretim programı, öğrencilerin Sosyal Bilgiler derslerindeki başarı durumları ve sınıf öğretmenlerinin davranışlarının demokratiklik düzeyi değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılaştığını ortaya çıkarmıştır.

Çelebi (2006), ilköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde yapılandırmacılık yaklaşımına dayalı işbirlikli öğrenmenin öğrencilerin erişimi ve tutumlarına etkisini incelemek amacıyla araştırma yapmıştır. Araştırma sonunda elde edilen bulgulara göre, yapılandırmacılık yaklaşımına dayalı işbirlikli öğrenmenin uygulandığı deney grubundaki öğrenciler, geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilere göre daha yüksek erişim elde etmişlerdir. Sosyal Bilgiler dersine yönelik yapılandırmacılık yaklaşımına dayalı işbirlikli öğrenmenin uygulandığı deney grubundaki öğrenciler kontrol grubuna göre daha olumlu tutum geliştirmişlerdir. Deney grubu öğrencilerine uygulanan Öğrenci Görüşleri Anketi bulgularına göre öğrenciler bu yöntemle dersi daha iyi öğrendiklerini ve bu yöntemle ders işlemekten memnun olduklarını belirtmişlerdir. Süreç Değerlendirme Ölçeklerinin deney grubuna uygulanması ile elde edilen bulgulara göre ise öğrenciler, grup süreçlerinde paylaşma, arkadaşlık, yardımlaşma, sorumluluk alma, bilimsel yöntem kullanma ve inceleme - araştırma yapma gibi birçok becerilerini geliştirdikleri görülmüştür.

Gülfidangil (2007), Sosyal Bilgiler dersinde sorun çözme yöntemi ile öğrenmenin öğrencilerin akademik başarılarını ve derse karşı tutumlarını ne ölçüde etkilediğini inceleyerek, elde edilen veriler doğrultusunda öğrencilerin sorun çözme yöntemi ile öğrenmelerini geliştirmeye yönelik öneriler sunmuştur. Öğrencilerin akademik başarıları, hazırlanan başarı testi verilerine göre oldukça yüksek bir değer almıştır. Bununla beraber öğrencilerin özellikle çalışma grupları ile öğrenmeye karşı olumlu yönde bir tutum geliştirdikleri gözlenmiştir. Öğrenciler sorun çözme yöntemi ile Sosyal Bilgiler dersini öğrenmeyi eğlenceli olarak nitelemektedir.

Tay ve Akyürek-Tay (2006), ilköğretim 5. sınıf öğrencileri üzerinde "Öğrencilerin yaşadıkları yer ile Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutum düzeyleri arasında fark var mıdır?" sorusu ile araştırma çerçevesini oluşturmuştur. Araştırmada yaşanan yer ile derse karşı tutum arasında anlamlı ilişki tespit edilerek, yerleşim yeri ile olan

öğrencilerin tutum puanlarının köyde oturan öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Akgül-Barış (2008), sosyal beceri gelişiminde müziğin çocuk üzerindeki etkisini incelediği çalışmada; bireyin kişilik gelişiminin önemli bir parçası olan sosyal beceri kavramı üzerinde durmuş ve sosyal becerilerin gelişiminde müzik eğitiminin birey üzerindeki etkilerini açıklamaya çalışmıştır. Sosyalleşme süreci içinde sınıf içerisinde ve dışarıda yapılacak müziksel etkinlikler sayesinde çocuğun, birlikte iş yapma alışkanlığı ve kurallara uyma gibi alışkanlıklar geliştirdiğini ifade etmiştir.

Çubukçu ve Gültekin (2006)'nın araştırmasında, ilköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal becerilerin önem derecesini öğretmen görüşleriyle belirlemeye çalışmıştır. Öğretmenler ilköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken temel sosyal beceri alanlarının önem derecesini belirlemişlerdir. Buna göre, önce ilişkiyi başlatma ve sürdürme becerilerinden başlayarak, grupta iş yapma becerileri, plan yapma ve problem çözme becerileri, özdenetimini koruma becerileri, stres durumu ile başa çıkma becerileri ve duygulara yönelik becerileri ilköğretim öğrencilerine kazandırılması gereken beceriler olarak tespit etmişlerdir. Araştırmada öncelikli olarak kazandırılması gereken beceriler, ilköğretim öğretmenlerinin en çok puan verdikleri sosyal beceriler olan haklarını koruma ve savunma, başarısız olunan bir durumla başa çıkma, işbirliği yapma, özür dileme, ne yapacağına karar verme, başkalarının haklarına saygı gösterme, dinleme, problemin nedenlerini araştırma, duygularını ifade etme ve araştırma ve öğrenme isteği içinde olma becerileri olarak bulunmuştur.

Çifci ve Sucuoğlu (2005), zihinsel engelli çocukların okul ve sınıf ortamlarında akademik başarılarını, arkadaşları ve öğretmenleri ile ilişkilerini olumlu yönde etkileyecek okul ve sınıf için gerekli olan sosyal becerilerini hedef alarak öğretmenlerin ve ebeveynlerin faydalanacağı bir kitap hazırlamışlardır.

Cohen, Grave ve Thompson (2002), yaptıkları çalışmada; çocukların, kendilerine bakan yetişkinlerle kurdukları ilk bağlantıların, onlara içsel bir bağlantı modeli sağladığını ve daha sonra akranlarıyla kuracakları bağlantılarıyla sosyalleşmenin de temeli olduğunu iddia etmektedirler. Çocuğun ilk arkadaşının annesi olduğu ve annesiyle kuracağı ilişkinin niteliği ilerde arkadaşlık konusunda nasıl bir tutum takınacağını, performansını ve bilmediği durumlarla karşılaştığında nasıl davranacağını

etkileyeceği düşünülmektedir. Bu ilk arkadaşlık sonraki sosyal ilişki ve becerilerinin bir şablonu şeklinde değerlendirilmiştir.

Erwin (2000), çocuğun annesine ya da kendisine doğrudan bakan kişiye bağlılığının niteliğinin, sonraki sosyalleşme sürecine, okul çağı öncesi ve okul çağı dönemi çocuğun akran ilişkilerine yansıdığını gösteren önemli kanıtlar olduğunu bildirmektedir.

Russel (2005), çocukluk ve gençlik dönemleri sosyal becerileri üzerine yapmış olduğu çalışmada, sosyal beceri eğitimi yanında sosyal becerilerin değişimi ve gelişimine de dikkat edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Sosyal beceriler alanına rol alma, rol yapma, durum tanımlama ve kişilik gibi çalışma alanları gibi çalışma alanlarını da katarak sosyal beceri eğitiminin etkililiğini sağlamıştır. Oluşturduğu yeni kavramlarla da sosyal becerileri anlamaya, analiz etmeye yardımcı olmaktadır.

Huang, Lee, Richardson ve Tolson (2009), karakter eğitiminde, sosyal ve duygusal yeterlilik öğretiminin, sosyal yönden yetersiz olan kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerilerine etkisini araştırmışlardır. Araştırma sonucunda öğretmen değerlendirmeleriyle öğrencilerin eğitim sonunda istedik becerilere ulaşabildiği kanısına varılmıştır.

DiPerna, Meier ve Oster (2006), çalışmalarında ilköğretim öğretmenlerinin sosyal becerinin önemine yönelik görüşlerini incelemişlerdir. Çalışma, 6 okulda çalışan 50 ilköğretim öğretmeninden oluşmaktadır. Değerlendirme sonucunda işbirliği ve öz kontrol becerilerinin hakkını arama becerilerinden daha önemli görüldüğü ortaya çıkmıştır.

Fetissoff, Kry, ve Skilling (2008), ilköğretim öğrencilerinin sosyal becerilerini geliştirmek amacıyla, üçüncü ve beşinci sınıflara devam eden 70 öğrenci üzerinde yapmış oldukları çalışmada, eksikliği görülen saygı, işbirliği yapabilme, sorumluluk, empati ve öz kontrol becerileri için 10 hafta boyunca sosyal beceri eğitimi uygulamışlardır. Sonuç olarak sosyal beceri eğitiminin, eksikliği görülen sosyal becerilerin kazandırılmasında oldukça önemli olduğu ve 10 haftayla sınırlandırılmış sosyal beceri eğitiminin öğretim yılı boyunca yapılmasının daha etkili olacağını ifade etmişlerdir.

Arritola, Bren ve Paz (2009), yapmış oldukları çalışmada sınıf sosyal becerilerini incelemişlerdir. Sosyal beceriler, okul öncesi ve ilköğretim olmak üzere iki aşamada incelenmiş, bunlar; yapılandırılmış sınıf çalışmaları ve yapılandırılmamış serbest zaman etkinlikleri şeklinde değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, yapılandırılmamış ortamda yapılan sosyal beceri eğitimi, yapılandırılmış ortamdaki eğitime göre daha başarılı bulunmuştur.

Givner, Lane ve Pierson (2004) tarafından, ilköğretimde akademik başarıyı etkileyen sosyal beceri davranışlarının öğretmenler tarafından değerlendirildiği çalışmada öğretmen görüşlerinde farklılıklar ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin deneyimli olup olmamaları, ilköğretim veya ortaöğretimde çalışıyor olmaları, özel öğretmen olmaları gibi faktörler beklenen sosyal beceri davranışlarının da farklı olmasına neden olmuştur. Resmi kurumda çalışan öğretmenler, özel öğretmenlere göre işbirliği becerilerini daha çok önemserken, ilköğretim öğretmenlerinin tamamı hakkını savunma becerisinin işbirliği ve öz kontrol becerilerinden daha az önemli olduğunu ifade etmişlerdir.

Yükselgün (2008)'ün araştırması, ilköğretim dördüncü ve besinci sınıf öğrencilerinin internet kullanım durumlarına göre saldırganlık ve sosyal beceri düzeyleri arasındaki farkı belirlemeye yönelik olarak yapılmıştır. Araştırmada, öğrencilerinin internet kullanım durumlarına göre saldırganlık düzeylerine ilişkin bulunan bulgulardan internet kullanımının, genelde çocukların saldırgan davranışlar göstermesi üzerinde bir etkisi olmadığı, ancak interneti denetimsiz ortamlarda kullanan, dolayısıyla sürekli oyun sitelerini tercih eden çocukların diğer çocuklara oranla daha saldırgan oldukları sonucu çıkarılmıştır. Ayrıca öğrencilerin internet kullanım durumlarına göre sosyal beceri düzeylerine ilişkin bulgularda, internet kullanım düzeyi gelişmiş çocukların, sosyal beceri düzeylerinin de geliştiği, çocukların boş zamanlarını internet başında geçirmelerinin sosyal beceri düzeyleri üzerinde olumsuz etki yaptığı saptanmıştır.

Işık (2007), anasınıfına devam eden beş-altı yaş çocuklarına sosyal uyum ve beceri ölçeğinin uyarlanması ve uygulanması üzerine çalışma yapmıştır. Yaptığı çalışmada; uygulamalar ve uzman görüşleriyle oluşturduğu Sosyal Uyum ve Beceri ölçeğinin uygulanmasıyla elde edilen veriler kullanılarak geçerlilik ve güvenilirlik

çalışmaları yapmıştır. Buna göre bireyleri ayırt etmede yetersiz olduğu görülen bazı maddeler çıkarılmıştır. Elde edilen puanlarda sosyo-ekonomik düzey ve cinsiyetin istatistiksel olarak etkili olduğu bulunmuştur.

Dermez (2008), ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyini belirlemeye yönelik anketi öğrencilerin aileleri ve sınıf öğretmenlerine uygulamıştır. Bu araştırmaya göre, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin; eve alınan süreli yayın, evde alınan kararlarda çocuğun fikrinin alınması açısından anlamlı; cinsiyet ve babanın eğitim durumu açısından kısmen anlamlı farklılıklar oluşturduğu, annenin eğitim durumu, anne babanın çalışıp çalışmaması açısından ise farkın anlamlı olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Evine süreli yayın giren, evde alınan kararlarda fikri alınan öğrencilerin sosyal becerisinin arttığı ortaya çıkmıştır. Anne- babanın çalışıp çalışmaması açısından öğrencilerin sosyal beceri puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu da sosyal beceri kazanımının doğrudan anne/babanın çalışıp çalışmaması ile ilgili olmadığı sonucunu doğrulamaktadır. Elde edilen bulgulardan biri de annenin eğitim durumu açısından öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri arasında farkın olmamasıdır. Yapılan bu çalışmada ulaşılan bir başka sonuç, babaların eğitim düzeyi açısından öğrencilerin sosyal beceri puan ortalamaları arasında bazı gruplarda anlamlı bir farkın olmamasıdır. Sadece uyumluluk grubunda üniversite mezunu babaların çocukları ile ilkokul mezunu babaların çocuklarının sosyal beceri puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık vardır. Aynı grupta ilkokul mezunu babaların çocuklarının sosyal beceri puan ortalaması ile lise mezunu babaların çocuklarının sosyal beceri puan ortalamaları arasındaki farkta anlamlıdır. Ortaokul mezunu babaların çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile üniversite mezunu babaların çocuklarının sosyal beceri düzeyleri arasında ki fark anlamlıdır. Grupla bir işi yürütme grubunda da ilkokul mezunu babaların çocukları ile üniversite mezunu babaların çocuklarının sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Uz-Baş (2003), ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin sosyal becerileri ve okul uyumu ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin sosyal beceri ve okul uyumları ile depresyon puanları arasında negatif ve anlamlı ilişkiler olduğunu öğrencilerin sosyal beceri ve okul uyumlarının, sosyo-ekonomik düzeyleri, cinsiyetleri, ebeveynin birliktelik durumu, kardeş sıralaması ve akademik başarılarına göre anlamlı olarak farklılaştığını bulmuştur.

Alakır (2006), büyük iş merkezlerinin ilköğretim çağındaki çocukların sosyalleşmesinde ve sosyal beceriler geliştirmelerine katkıları üzerine yaptığı araştırmada, alışveriş merkezlerine yapılan toplu geziler sosyal bir varlık olan çocuklarda; toplumsal uyum, sosyal davranışları öğretme, topluma ayak uydurma ve özgüveni kazandırmada etkili olduğunu ifade etmiştir.

Çilingir (2006), araştırmasında, Fen lisesi ve Genel Lise öğrencilerinin sosyal becerileri ve problem çözme becerilerinin karşılaştırılması üzerine çalışmıştır. Lise öğrencilerinin ailenin sosyo-ekonomik durumu açısından sosyal becerilerinde fark olduğu gözlemlenmiştir. Sosyal Beceri Ölçeğinin duyuşsal kontrol boyutunda ise erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre sözel olmayan mesajları, duyguları düzenleme ve kontrol etme becerisi açısından daha yetkin oldukları gözlemlenmiştir.

Bilbay, Çetin ve Kaymak (2003), yaptıkları çalışmada akranları tarafından düşük kabul gören 4. ve 6. sınıf çocuklarının sosyal becerilerini geliştirmek ve akranları tarafından kabul görme düzeylerini artırma amacıyla sosyal beceriler programı geliştirmişlerdir. Çalışmada bu programın çocukların sosyal beceri bilgileri, sosyometrik statüleri, sosyallik, yalıtlanma ve saldırgan davranışları üzerindeki etkisi incelenmiş, sosyal beceriler programın, arkadaşlarınca düşük kabul gören ilköğretim dönemindeki çocukların, akran ilişkileri ve sosyal ilişkileri üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Araştırma bulguları okullara göre farklı sonuçlar göstermiştir. Deney grubundaki çocukların sosyallik, yalıtlanma, ve saldırganlık puanlarında yapılan çalışmaya bağlı herhangi bir kazanım olmamış, deney öğrencileri, kontrol gruplarındaki çocuklara kıyasla daha fazla sosyal beceri bilgisi kazanmıştır. Bir okulda ise arkadaşlarınca daha fazla kabul görme eğilimi göstermiştir.

Ekinci-Vural (2006), aile katılımlı sosyal beceri eğitiminin çocukların temel sosyal becerilerinin gelişimine etkisi ile aileden destek alan bir yaklaşıma dayanan programın ailelerin okuldaki eğitime katılım düzeylerine etkisini incelemiştir. Sonuç olarak, okul öncesi eğitim alan çocuklar ve ailelerine yönelik olarak geliştirilen “Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programının” çocukların sosyal becerilerinin gelişimde ve ailelerin, aile katılım düzeylerini arttırmada etkili olduğu görülmüştür.

Çelik (2007), çalışmasında, “Sosyal Beceri Eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin sosyal uyum düzeylerine etkisini” araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin

sosyal yeterlik ve okula uyumlarının, sınıflarına, cinsiyetlerine, annenin ve babanın öğrenim durumuna, anne mesleğine, baba mesleğine, ailenin gelir durumuna, öğrencilerin akademik başarılarına, öğretmen cinsiyetine, öğretmen kıdem yılına ve öğretmen medeni durumuna göre anlamlı olarak farklılaştığını bulmuştur.

Şahin (2010), yaptığı çalışmada, kaynaştırma yoluyla eğitim gören öğrencilerin sosyalleşme sürecinde karşılaştığı sorunları öğretmen görüşlerine göre incelemiştir. Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerileri yerine getirmede genel olarak farklılık gösterdiğini ifade etmiştir.

Gresham ve diğ. (1996), “ Sosyal Yeterlilikle İlgili Öğretmen Yargıları” konulu çalışmalarında düşük akademik başarı ve öğrenme güçlüğü çeken 7-12 yaş arası öğrencileri değerlendirmişlerdir. Beceri, akademik başarı, sosyal beceriler, problem davranışları, algısal motor beceriler ve okul tarihi ile ilgili ölçeklerle yapılan çalışmada alınan grup puanlarına göre işbirliği, atılganlık, öz-kontrol beceri alanları, sosyal beceriler, problem davranışları ve akademik uyum ölçekleri arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. Buna karşılık bütün gruplarda içselleşmiş davranış problemleri, hiperaktivite ve dikkatsizlik puanlarının yüksek olduğu görülmüştür.

Anderson ve Swiatowy (2008), yapmış oldukları çalışmada ilköğretimde sosyal beceri eğitiminin zorbalığı önlemedeki etkinliğini tespit etmeye çalışmışlardır. Araştırmada 70 tane 4. sınıf öğrencisine sosyal beceri programı uygulanmıştır. Ölçek olarak, öğretmen, öğrenci, veli ölçekleri ve gözlem formları kullanılmıştır. Sonuç olarak sosyal beceri eğitiminin var olan zorbalık durumunu ortadan kaldırdığı gibi olumlu davranışları da kazandırdığı görülmüştür.

Genç (2005), araştırmasında, ilköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal becerilerin gerçekleşme düzeyini belirlemeye çalışmıştır. İlköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal becerilerin gerçekleşme düzeyi ile ilgili öğretmenlerin görüşlerini ele almıştır. Araştırma sonucunda, ilköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal becerilerin gerçekleşme düzeyinin iyi ve orta derecede olduğu, diğer taraftan, ilköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal becerilerin gerçekleşme düzeyinin öğretmenlerin cinsiyetlerine ve mesleki kıdemlerine göre değişkenlik gösterdiği, branşlarına göre ise değişkenlik göstermediği bulunmuştur. Bunun yanında, ilköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal becerilerin

yeterince kazandırılmamasının sebeplerinin de öğretmenlere göre farklı konularda ve oranlarda olduğu ortaya çıkmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Araştırmanın üçüncü bölümünde araştırma modeli, evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel teknikler sunulmuştur.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma ilköğretim 4.- 5. sınıflarda sosyal beceri düzeyi ile Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumların çeşitli değişkenler açısından incelenmesine yönelik genel tarama türünde, betimsel bir çalışmadır. Tarama modeli, geçmişte olmuş veya hala süregelen bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yöntemidir. Tarama modelinde, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da bir parçası, örnek ya da örneklem üzerinde düzenlemeler yapılır (Karasar, 2005).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2009- 2010 eğitim öğretim yılında Van ilindeki merkez, ilçe ve köy okullarında öğrenim gören 4. ve 5. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Sosyal beceri ve Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumun il, ilçe ve köy öğrencilerinde farklılık gösterebileceği düşünülerek örneklem, Van il merkezi, Erciş ilçe merkezi ve Erciş ilçesine bağlı köy okullarından random yoluyla seçilen 9 okuldaki 4. ve 5. sınıf öğrencisi toplam 300 kişi şeklinde belirlenmiştir.

Araştırmanın yapıldığı okullar aşağıda Tablo 3.1' de verilmiştir.

Tablo 3.1
Araştırmanın Yapıldığı Okullar

ARAŞTIRMANIN YAPILDIĞI OKULLAR		
KÖY	İLÇE	İL
Akbaş İ.Ö.O	Atatürk İ.Ö.O	Cumhuriyet İ.Ö.O.
Çimen İ.Ö.O.	Beyazıt İ.Ö.O.	Fatih Sultan Mehmet İ.Ö.O.
Yukarı Akçagedik İ.Ö.O.	Ercişli Emrah İ.Ö.O.	İkinisan İ.Ö.O.

Araştırmaya katılan öğrencilerin il, ilçe ve köy durumuna göre sayıları aşağıda Tablo 3.2’ de sunulmuştur.

Tablo 3.2
Araştırmaya Katılan Öğrenciler

	İL	İLÇE	KÖY
4. SINIF	60	48	40
5. SINIF	48	50	54
<i>Toplam</i>	108	98	94

3.3. Verilerin Toplanması

Veriler; uygulanan “Kişisel Bilgi Formu”, “Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği” ve “Sosyal Beceri Ölçeği” şeklindeki üç ayrı anketin Van ili merkezindeki 3 okul, Erciş ilçesindeki 3 okul ve Erciş’e bağlı 3 köy okulu şeklinde toplam 9 okul ve 300 adet 4.- 5. sınıf öğrencisinin vermiş olduğu yanıtlar çerçevesinde toplanmıştır. Verilerin toplanması için Van İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden izin alınmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak; “Kişisel Bilgi Formu”, “Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği” ve “Sosyal Beceri Ölçeği” kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu on bir maddeden oluşmaktadır. Bu formda öğrencilerin okulu, okulun bulunduğu yer, sınıfı, cinsiyeti, yaşı, ekonomik durumu, kardeş sayısı,

anne baba mesleği, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, birinci dönem Türkçe, Matematik, Fen ve Teknoloji, Sosyal Bilgiler notları Şeklindeki bilgileri istenmektedir.

3. 3. 2. Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutum leği

Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutum leği, Uzun (2006) tarafından 2005 yılında geliŐtirilmiŐtir. Ölçek 40 tutum cümlesi Şeklinde belirlenmiŐken yapılan çalışmalar sonucunda güvenirliği düşük bulunan 8 madde ölçekten çıkarılmıŐ ve 32 maddelik son haline getirilmiŐtir. Ölçek için üç alt faktör belirlenmiştir. Belirlenen üç faktör duyuşsal, bilişsel ve davranışsal alt faktörler olarak adlandırılmıŐtir. Üç alt ölçeğin güvenilirliği sırasıyla; .88, .83. ve .70 olarak belirlenmiş, genel için güvenirliği ise .92 olarak hesaplanmıŐtir..

Ölçek 5’li likert tipi bir ölçektir. Ölçekteki 32 maddenin 16’sı olumlu 16’sı olumsuz ifade Őeklinindedir. Ölçekte olumlu maddeler “tamamen katılıyorum” 5, “katılıyorum” 4, “kararsızım” 3, “katılmıyorum” 2 ve hiç katılmıyorum” 1 Şeklinde puanlanmıŐken olumsuz maddelerde ise tam tersi puanlama yapılmıŐtir. Ölçeğin genelinde alınabilecek en yüksek puan 160, alınabilecek en düşük puan ise 32’dir. Buna göre yapılacak puanlama sonucu 96 ve üstü alanlar olumlu tutuma, 96 puanın altında alanlar ise olumsuz tutuma sahip kabul edilmiştir (Uzun, 2006).

3.3.3. Sosyal Beceri leği

Sosyal Beceri leği, ilköğretim düzeyindeki çocukların temel sosyal becerilerini ölçmek için hazırlanmıŐtir. Kendini ve başkalarını tanıtmaya, izin isteme, konuşmayı başlatma ve sürdürme, merhaba-iyi günler dileme, dinleme, soru sorma, teşekkür etme, iltifat etme, gruba katılma, yardım isteme, özür dileme, ikna etme, iş bölümüne uyma, grup sorumluluğunu yerine getirme ve kendini ödüllendirme gibi sosyal beceri davranışlarını ölçmektedir (Yükselgün, 2008).

Kocayörük (2000) tarafından geliştirilen ölçek; 20 maddeden oluşan; “hiç”, “bazen”, “genellikle uygun”, “tamamen uygun” ifadeleriyle 4’l likert tipi bir ölçektir. Ölçekten elde edilen puanlar 20-80 arasındadır. Ölçekten alınabilecek yüksek puan, bireyin sosyal beceri gelişiminin olumlu olduğunu ifade etmektedir. Kocayörük tarafından ölçeğin iç tutarlılığını belirlemek için Cronbach-Alfa Güvenilirlik katsayısı

hesaplanmış ve .75 olarak bulunmuştur (Çalışkan ve Deryakulu, 2005; Baydan, Tagay ve Voltan-Acar, 2010; Yükselgün, 2008).

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan verilerin analizinde 6 farklı istatistiksel analiz kullanılmıştır. Bu analizler aşağıda verilmiştir. Analizler bilgisayarda SPSS for Windows 16.00 istatistik paket programı ile yapılmıştır. Önem düzeyi olarak $p= 0.05$ kabul edilmiştir.

1. t testi
2. Tek Yönlü Varyans analizi (ANOVA)
3. LSD Post Hoc testi
4. Pearson Korelasyon analizi
5. Kruskal-Wallis analizi
6. Mann-Whitney U testi

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde, verilerin istatistiksel analizlerinden elde edilen bulgular ve yorumları araştırmannın alt problemlerine göre sırasıyla verilmiştir.

4.1. Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumlar ve Sosyal Beceriler İle Türkçe, Matematik, Fen-Teknoloji ve Sosyal Bilgiler Derslerine Ait Başarı Notları Arasındaki İlişki İle İlgili Bulgular ve Yorum

Araştırmannın birinci alt problemi “Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlar ve sosyal beceriler ile Türkçe, Matematik, Fen-Teknoloji ve Sosyal Bilgiler derslerine ait başarı notları arasında ilişki var mıdır?”

Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri ile Türkçe, Matematik, Fen-Teknoloji ve Sosyal Bilgiler derslerine ait başarı notları arasında ilişki olup olmadığını anlamak amacıyla Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır (Tablo 4.1)

Tablo 4.1.

Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumlar ve Sosyal Beceriler İle Türkçe, Matematik, Fen-Teknoloji ve Sosyal Bilgiler Derslerine Ait Başarı Notları Arasındaki İlişki

	Türkçe	Matematik	Fen-Teknoloji	Sosyal Bilgiler	Duyuşsal	Bilişsel	Davranışsal	Sosyal beceri
Türkçe	-							
Matematik	,721(**)	-						
Fen-Teknoloji	,587(**)	,566(**)	-					
Sosyal Bilgiler	,555(**)	,552(**)	,537(**)	-				
Duyuşsal	,281(**)	,165(**)	,174(**)	,146(*)	-			
Bilişsel	,295(**)	,214(**)	,152(**)	,190(**)	,500(**)	-		
Davranışsal	,262(**)	,155(**)	,198(**)	,217(**)	,453(**)	,551(**)	-	
Sosyal beceri	,469(**)	,394(**)	,307(**)	,290(**)	,311(**)	,221(**)	,190(**)	-
Aritmetik ortalama	3,65	3,27	3,80	4,15	46,16	36,17	38,23	58,84
Standart sapma	1,20	1,35	1,23	1,00	7,35	6,66	6,90	12,49

** p < 0.01 anlamlı,

* p < 0.05 anlamlı

Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri ile Türkçe, Matematik, Fen-Teknoloji ve Sosyal Bilgiler derslerine ait başarı notları arasında ilişki olup olmadığını anlamak amacıyla uygulanan Pearson korelasyon analizi sonucu tüm korelasyon değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Sosyal beceri ile Türkçe dersi arasındaki korelasyon değeri $r=0,47$, Matematik dersi arasındaki korelasyon değeri $r=0,39$, Fen-Teknoloji dersi arasındaki korelasyon değeri $r=0,31$, Sosyal Bilgiler dersi arasındaki korelasyon değeri $r=0,29$, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin duyuşsal tutumlar arasındaki korelasyon değeri $r=0,31$, bilişsel tutumlar arasındaki korelasyon değeri $r=0,22$ ve davranışsal tutumlar arasındaki korelasyon değeri $r=0,19$ olarak bulunmuştur.

Sosyal Bilgiler dersine ilişkin duyuşsal tutumlar ile Türkçe dersi arasındaki korelasyon değeri $r=0,28$, Matematik dersi arasındaki korelasyon değeri $r=0,17$, Fen-Teknoloji dersi arasındaki korelasyon değeri $r=0,17$ ve Sosyal Bilgiler dersi arasındaki korelasyon değeri $r=0,15$ olarak bulunmuştur.

Sosyal Bilgiler dersine ilişkin bilişsel tutumlar ile Türkçe dersi arasındaki korelasyon değeri $r=0,30$, Matematik dersi arasındaki korelasyon değeri $r=0,21$, Fen-Teknoloji dersi arasındaki korelasyon değeri $r=0,15$ ve Sosyal Bilgiler dersi arasındaki korelasyon değeri $r=0,19$ olarak bulunmuştur.

Sosyal Bilgiler dersine ilişkin davranışsal tutumlar ile Türkçe dersi arasındaki korelasyon değeri $r=0,26$, Matematik dersi arasındaki korelasyon değeri $r=0,16$, Fen-Teknoloji dersi arasındaki korelasyon değeri $r=0,20$ ve Sosyal Bilgiler dersi arasındaki korelasyon değeri $r=0,22$ olarak bulunmuştur.

Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ile sosyal becerileri arasında ilişki olup olmadığını anlamak amacıyla uygulanan Pearson korelasyon analizi sonucu tüm korelasyon değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Öğrencilerin sosyal becerileri arttıkça Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarının da arttığı söylenebilir.

Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlar ile Sosyal Bilgiler ders notları arasındaki ilişki, diğer ders notları ilişkisine benzer düzeyde görülmüştür.

4.2. Okulların Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt problemi “Okulların bulunduğu yerleşim yerine göre öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?”

Okulların bulunduğu yerleşim yerine göre öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri arasında fark olup olmadığını anlamak amacıyla Tek Yönlü Varyans analizi (ANOVA) uygulanmış ve Tablo 4.2 aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri, Tablo 4.3’de varyans analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.2.

Okulların Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerilerle İlgili Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

		N	\bar{X}	Ss
Duyuşsal	Köy	94	41,67	7,90
	İlçe	98	49,41	5,55
	İl	108	47,13	6,35
Bilişsel	Köy	94	32,50	6,99
	İlçe	98	37,87	5,54
	İl	108	37,83	6,04
Davranışsal	Köy	94	41,67	7,90
	İlçe	98	49,41	5,55
	İl	108	47,13	6,35
Sosyal beceri	Köy	94	32,50	6,99
	İlçe	98	37,87	5,54
	İl	108	37,83	6,04

Tablo 4.3.

Okulların Bulunduğu Yerleşim Yerine Göre Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerilerle İlgili Varyans Analizi

		Kareler toplamı	S.d.	Kareler ortalaması	F	P	Farkın kaynağı
Duyuşsal	Gruplar arası	3030,361	2	1515,181	34,329	0,000	İlçe-Köy İlçe-İl İl-Köy
	Gruplar içi	13108,635	297	44,137			
	Toplam	16138,997	299				

Tablo 4.3 Devamı

Bilişsel	Gruplar arası	1847,211	2	923,606	24,025	0,000	İlçe-Köy İl-Köy
	Gruplar içi	11417,776	297	38,444			
	Toplam	13264,987	299				
Davranışsal	Gruplar arası	904,586	2	452,293	10,075	0,000	İlçe-Köy İl-Köy
	Gruplar içi	13332,544	297	44,891			
	Toplam	14237,130	299				
Sosyal beceri	Gruplar arası	4652,944	2	2326,472	16,460	0,000	İlçe-Köy İl-Köy
	Gruplar içi	41979,376	297	141,345			
	Toplam	46632,320	299				

Tablo 4.3 incelendiğinde öğrencilerin öğrenim gördükleri okulların bulunduğu yerleşim yerine göre öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri arasındaki farklara ilişkin tüm varyans değerleri $p < 0,05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular öğrencilerin öğrenim gördükleri okulların bulunduğu yerleşim yerine göre öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri arasında fark olduğunu göstermektedir.

Bu farkın hangi yerleşim yerindeki okullardan kaynaklandığını anlamak amacıyla LSD Post Hoc testi uygulanmıştır. Sosyal Bilgiler dersine ilişkin duyuşsal tutumlarla ilgili Post Hoc testi sonucunda, ilçe okullarındaki öğrenciler ile köy okullarındaki ve il okullarındaki öğrenciler, İl okullarındaki öğrenciler ile köy okullarındaki öğrenciler arasındaki farklar arasındaki fark $p < 0,05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Sosyal Bilgiler dersine ilişkin bilişsel tutumlarla ilgili Post Hoc testi sonucunda, ilçe okullarındaki öğrenciler ile köy okullarındaki ve il okullarındaki öğrenciler ile köy okullarındaki öğrenciler arasındaki farklar arasındaki fark $p < 0,05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Sosyal Bilgiler dersine ilişkin davranışsal tutumlarla ilgili Post Hoc testi sonucunda, ilçe okullarındaki öğrenciler ile köy okullarındaki ve il okullarındaki öğrenciler ile köy okullarındaki öğrenciler arasındaki farklar arasındaki fark $p < 0,05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Sosyal becerilerle ilgili Post Hoc testi sonucunda, ilçe okullarındaki öğrenciler ile köy okullarındaki ve il okullarındaki öğrenciler ile köy okullarındaki öğrenciler arasındaki farklar arasındaki fark $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Sonuç olarak, il ve ilçede merkezlerdeki okullarda öğrenim gören öğrencilerin köy okullarında öğrenim gören öğrencilere göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri daha yüksektir.

Ergin'in (2006) yapmış olduğu çalışmaya göre, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları okudukları ilköğretim okullarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. İl merkezindeki okullarda öğrenim gören öğrencilerin tutum puanları, il merkezinden uzakta öğrenim gören öğrencilerin tutum puanlarından daha düşük düzeyde bulunmuştur.

Tay ve Akyürek-Tay (2006), yaşanılan yer ile derse karşı tutum arasında anlamlı ilişki tespit ederek araştırma sonucunda yerleşim yeri il olan öğrencilerin tutum puanlarının köyde oturan öğrencilerden daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir.

Mentiş (1997), genel bir sonuç olarak ilköğretim birinci aşama Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal amaçları yeterli denilebilecek düzeyde gerçekleştiğini, bazı değerler açısından oluşan farklılıkların nedenini aile ve okul çevresinin değişkenliği olarak yorumlamıştır.

4.3. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeyine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?”

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri arasında fark olup olmadığını anlamak amacıyla t testi uygulanmıştır (Tablo 4.4).

Tablo 4.4

Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeyine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerilerle İlgili Bulgular

	Sınıf	N	\bar{X}	Ss	T	P
Duyuşsal	4.	148	45,44	7,89	1,690	0,092
	5.	151	46,87	6,72		
Bilişsel	4.	148	35,91	7,01	0,670	0,504
	5.	151	36,43	6,31		
Davranışsal	4.	148	36,70	7,19	3,888	0,000
	5.	151	39,72	6,28		
Sosyal beceri	4.	148	57,40	13,81	1,982	0,048
	5.	151	60,24	10,91		

Tablo 4.4 incelendiğinde öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin duyuşsal ve bilişsel tutumları arasındaki farklara ilişkin t değerleri $p > 0,05$ önem düzeyinde anlamsız iken davranışsal tutumları ve sosyal becerileri arasındaki farklara ilişkin t değerleri $p < 0,05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin duyuşsal ve bilişsel tutumları arasındaki fark olmadığını, davranışsal tutumları ve sosyal becerileri arasında ise fark olduğunu göstermektedir.

5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin davranışsal tutumları ve sosyal becerilerine ait aritmetik ortalama değerlerinin 4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin davranışsal tutumları ve sosyal becerilerine ait aritmetik ortalama değerlerinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Sonuç olarak 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin davranışsal tutumlarının ve sosyal becerilerinin 4. sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu farkın nedeni, öğrencinin giderek yetişkin dünyasına uyum sağladığı şeklinde de yorumlanabilir.

Uzun (2006), yaptığı araştırma ve ilgili literatür taramasında genel olarak ilköğretim öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının olumlu olduğu ancak sınıf seviyesi arttıkça öğrencilerin tutumlarında bir düşme olduğu sonucuna varmıştır. Öte yandan Ergin, 2006 yılındaki çalışmasında 4. sınıf öğrencilerinin tutum puanlarını daha yüksek bulmuştur.

4.4. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?”

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri arasında fark olup olmadığını anlamak amacıyla t testi uygulanmıştır (Tablo 4.5).

Tablo 4.5

Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerilerle İlgili Bulgular

		N	\bar{X}	Ss	t	P
Duyuşsal	Kız	148	46,72	7,54	1,303	0,193
	Erkek	152	45,62	7,14		
Bilişsel	Kız	148	36,83	5,80	1,693	0,091
	Erkek	152	35,53	7,37		
Davranışsal	Kız	148	38,92	6,41	1,712	0,088
	Erkek	152	37,56	7,30		
Sosyal beceri	Kız	148	59,99	11,99	1,582	0,115
	Erkek	152	57,72	12,89		

Tablo 4.5 incelendiğinde öğrencilerin cinsiyetlerine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin duyuşsal, bilişsel ve davranışsal tutumları ve sosyal becerileri arasındaki farklılıklara ilişkin t değerleri $p>0,05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular öğrencilerin cinsiyetlerine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin duyuşsal, bilişsel, davranışsal tutumları ve sosyal becerileri arasında fark olmadığını göstermektedir.

Yüce (2008), çalışmasında kız ve erkek öğrencilerin tutum puanlarının ortalaması birbirine yakın ve benzer olduğunu ifade etmiştir. Ergin (2006) de araştırmasında, benzer şekilde öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarında cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varmıştır.

Yükselgün (2008), Sosyal beceri puanlarında kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha yüksek bir ortalamaya sahip olduklarını ifade etmiştir. Seven (2006)'ın yaptığı bir çalışmada cinsiyet ile öğrencinin sosyal beceri düzeyinde anlamlı bir fark olmamasına

rağmen kız öğrencilerin erkeklerden daha fazla sosyal beceri puanına sahip olduğunu belirtmiştir.

Tay ve Akyürek-Tay (2006) çalışmalarında, Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlar ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve bu ilişkinin kız öğrenciler lehine olduğunu ifade etmişlerdir.

4.5. Öğrencilerin Yaşlarına Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Araştırmanın beşinci alt problemi “Öğrencilerin yaşlarına göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?”

Öğrencilerin yaşlarına göre öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri arasında fark olup olmadığını anlamak amacıyla Kruskal-Wallis testi uygulanmış ve Tablo 4.6’da aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri, Tablo 4.7’de Kruskal-Wallis testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.6

Öğrencilerin Yaşlarına Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerilerle İlgili Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

	Yaş grupları	N	\bar{X}	S.s
Duyuşsal	9	8	48,25	5,65
	10	88	44,92	8,19
	11	130	46,69	7,07
	12	64	46,95	6,56
	13	8	46,25	6,45
	14	2	32,50	3,54
Bilişsel	9	8	36,38	6,00
	10	88	37,23	6,84
	11	130	35,71	6,43
	12	64	35,53	6,95
	13	8	37,75	7,32
	14	2	33,50	0,71
Davranışsal	9	8	39,13	4,85
	10	88	37,75	7,30
	11	130	38,82	6,73
	12	64	37,44	7,00
	13	8	40,88	6,13
	14	2	32,50	2,12

Tablo 4.6 Devamı

Sosyal beceri	9	8	56,38	6,63
	10	88	57,18	13,15
	11	130	60,14	12,56
	12	64	59,14	11,61
	13	8	61,50	10,46
	14	2	37,00	12,73

Tablo 4.7

Öğrencilerin Yaşlarına Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri

Boyutlar	Yaş grubu	N	Sıra ortalaması	Ki-kare	P	Farkın kaynağı
Duyuşsal	9	8	167,63	8,391	,136	-
	10	88	138,02			
	11	130	155,98			
	12	64	158,89			
	13	8	149,13			
	14	2	11,75			
Bilişsel	9	8	146,69	5,080	,406	-
	10	88	165,16			
	11	130	142,57			
	12	64	145,71			
	13	8	173,06			
	14	2	98,75			
Davranışsal	9	8	163,75	5,239	,387	-
	10	88	145,96			
	11	130	157,91			
	12	64	139,51			
	13	8	176,81			
	14	2	62,00			
Sosyal beceri	9	8	125,75	7,841	,165	-
	10	88	139,71			
	11	130	158,58			
	12	64	154,11			
	13	8	165,69			
	14	2	22,75			

Tablo 4.7 incelendiğinde öğrencilerin yaşlarına göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri arasındaki farklara ilişkin ki-kare değerlerinin tümü $p > 0,05$ önem düzeyinde anlam anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular öğrencilerin

yaşlarına göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri arasında fark olmadığını göstermektedir.

Sonuç olarak öğrencilerin yaşlarına göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarının ve sosyal becerilerinin benzer olduğu söylenebilir. Yükselgün (2008), Bu sonuçlara göre yaş seviyesi arttıkça sosyal beceri düzeyinin de geliştiğini ifade etmiştir.

4.6. Öğrencilerin Ekonomik Durumlarına Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Araştırmanın altıncı alt problemi “Öğrencilerin ekonomik durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?”

Öğrencilerin ekonomik durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri arasında fark olup olmadığını anlamak amacıyla Tek Yönlü Varyans analizi uygulanmış ve Tablo 4.8’de aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri, Tablo 4.9’da Tek Yönlü Varyans analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.8

Öğrencilerin Ekonomik Durumlarına Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerilerle İlgili Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

	Ekonomik durum	N	\bar{X}	Ss
Duyuşsal	Üst	22	46,95	6,22
	Orta	229	46,67	7,37
	Alt	49	43,43	7,21
Bilişsel	Üst	22	37,36	5,09
	Orta	229	36,50	6,82
	Alt	49	34,12	6,23
Davranışsal	Üst	22	39,27	7,59
	Orta	229	38,57	6,77
	Alt	49	36,18	6,94
Sosyal beceri	Üst	22	61,27	10,14
	Orta	229	59,28	12,75
	Alt	49	55,67	11,87

Tablo 4.9

Öğrencilerin Ekonomik Durumlarına Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerilerle İlgili Varyans Analizi

		Kareler toplamı	S.d.	Kareler ortalaması	F	p	Farkın kaynağı
Duyuşsal	Gruplar arası	439,605	2	219,803	4,158	,017	Orta-Alt
	Gruplar içi	15699,391	297	52,860			
	Toplam	16138,997	299				
Bilişsel	Gruplar arası	261,382	2	130,691	2,985	,052	-
	Gruplar içi	13003,605	297	43,783			
	Toplam	13264,987	299				
Davranışsal	Gruplar arası	255,219	2	127,609	2,711	,068	-
	Gruplar içi	13981,911	297	47,077			
	Toplam	14237,130	299				
Sosyal beceri	Gruplar arası	666,631	2	333,315	2,154	,118	-
	Gruplar içi	45965,689	297	154,767			
	Toplam	46632,320	299				

Tablo 4.9 incelendiğinde öğrencilerin ekonomik durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin duyuşsal tutumlarına ait farka ilişkin varyans değeri $p < 0,05$ önem düzeyinde anlamlı iken Sosyal Bilgiler dersine ilişkin bilişsel ve davranışsal tutumları ve sosyal becerileri arasındaki farklara ilişkin varyans değerleri $p > 0,05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular öğrencilerin ekonomik durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin duyuşsal tutumları arasında fark olduğunu, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin bilişsel ve davranışsal tutumları ve sosyal becerileri arasında fark olmadığını göstermektedir.

Öğrencilerin ekonomik durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin duyuşsal tutumları arasındaki bu farkın hangi ekonomik durumdaki öğrencilerden kaynaklandığını anlamak amacıyla LSD Post Hoc testi uygulanmıştır. Sosyal Bilgiler dersine ilişkin duyuşsal tutumlarla ilgili Post Hoc testi sonucunda, ekonomik seviyesi orta olan öğrenciler ile ekonomik seviyesi alt olan öğrenciler arasındaki fark $p < 0,05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Sonuç olarak, ekonomik seviyesi orta olan öğrencilerin ekonomik seviyesi alt olan öğrencilere göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin duyuşsal tutumları daha yüksektir.

Çilingir (2006) yaptığı çalışmada sosyo-ekonomik durumla sosyal beceri arasında fark olduğunu ifade etmiştir. Sosyal Beceri Ölçeği alt boyutlarından Duyuşsal Anlatımcılık, Duyusal Duyarlılık, Sosyal Anlatımcılık ve Sosyal Kontrol boyutları açısından ailenin ekonomik durumlarına göre anlamlı fark olduğunu göstermektedir. Ancak Duyuşsal Kontrol ve Sosyal Duyarlılık alt gruplarında öğrencilerin, ailelerin sosyo-ekonomik durumlarına göre aralarında fark olmadığı görülmüştür.

Uzun (2006) da araştırmasında öğrenci ailelerinden aylık gelir durumu 501–1 milyar arası olanların genel tutum puanlarının diğer gelir gruplarına göre daha olumlu olduğu ifade etmiştir. Ayrıca, öğrencilerin daha olumlu tutum gösterme nedeni olarak bu gelir grubunun eğitim yoluyla yaşam koşullarını daha iyi hale getirme isteği olduğu şeklinde yorumlamıştır.

4.7. Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Araştırmanın yedinci alt problemi “Öğrencilerin kardeş sayılarına göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?”

Öğrencilerin kardeş sayılarına göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri arasında fark olup olmadığını anlamak amacıyla Kruskal-Wallis testi uygulanmış ve Tablo 4.10’da aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri, Tablo 4.11’de Kruskal-Wallis testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.10

Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerilerle İlgili Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

	Kardeş sayısı	N	\bar{X}	Ss
Duyuşsal	1	11	46,4545	6,65378
	2	35	47,1714	7,03138
	3	74	47,8243	6,11837
	4	50	47,2200	7,17789
	5	47	45,5532	6,57997
	6	31	41,3871	10,46160
	7	26	44,8846	6,18596
	7 üstü	26	46,0000	7,64722

Tablo 4.10 Devamı

Bilişsel	1	11	36,1818	9,20672
	2	35	38,6000	5,73534
	3	74	36,5676	6,99722
	4	50	37,6400	5,49122
	5	47	35,4468	5,87481
	6	31	34,2903	7,14700
	7	26	35,2308	6,70109
	7 üstü	26	33,4615	7,29510
Davranışsal	1	11	37,9091	7,48939
	2	35	40,0286	6,93451
	3	74	38,8784	6,89044
	4	50	39,5800	6,60269
	5	47	37,0426	6,80779
	6	31	37,1935	7,54727
	7	26	36,3077	6,89794
	7 üstü	26	36,8077	6,07960
Sosyal beceri	1	11	60,8182	13,74640
	2	35	65,0286	11,58469
	3	74	61,5811	12,11702
	4	50	60,2200	11,63087
	5	47	55,4468	12,56774
	6	31	55,9032	12,85394
	7	26	53,1154	11,21901
	7 üstü	26	54,5769	11,48276

Tablo 4.11

Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri

Boyutlar	Kardeş sayısı	N	Sıra ortalaması	Ki-kare	P	Farkın kaynağı
Duyuşsal	1	11	151,86	14,149	,049	1-6 2-6 3-6 4-6 5-6 7 üstü-6
	2	35	161,97			
	3	74	168,04			
	4	50	162,63			
	5	47	140,68			
	6	31	108,00			
	7	26	130,02			
	7 üstü	26	150,13			
Bilişsel	1	11	167,09	14,748	,039	2-5 2-6 2-7 2-7 üstü 3-7 üstü 4-6 4-7 üstü
	2	35	180,27			
	3	74	153,86			
	4	50	170,63			
	5	47	138,70			
	6	31	129,40			
	7	26	134,87			
	7 üstü	26	117,23			

Tablo 4.11 Devamı

Davranışsal	1	11	151,41	12,436	,087	-
	2	35	172,96			
	3	74	161,43			
	4	50	167,83			
	5	47	132,09			
	6	31	140,82			
	7	26	123,63			
	7 üstü	26	127,15			
Sosyal beceri	1	11	161,55	27,029	,000	2-5 2-6 2-7 2-7 üstü 3-5 3-6 3-7 3-7 üstü 4-7
	2	35	194,14			
	3	74	168,92			
	4	50	159,85			
	5	47	128,43			
	6	31	134,58			
	7	26	106,88			
	7 üstü	26	119,17			

Tablo 4.11 incelendiğinde öğrencilerin kardeş sayılarına göre öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin duyuşsal ve bilişsel tutumları ve sosyal becerileri arasındaki farklılıklarla ilişkin ki-kare değerleri $p < 0,05$ önem düzeyinde anlamlı iken Sosyal Bilgiler dersine ilişkin davranışsal tutumları arasındaki farka ait ki-kare değeri $p > 0,05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular öğrencilerin kardeş sayılarına göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin duyuşsal ve bilişsel tutumları ve sosyal becerileri arasında fark olduğunu, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin davranışsal tutumları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin duyuşsal ve bilişsel tutumları ve sosyal becerileri arasındaki farkın kardeş sayısı kaç olan öğrencilerden kaynaklandığını anlamak amacıyla LSD Post Hoc testi uygulanmıştır.

Sosyal Bilgiler dersine ilişkin duyuşsal tutumlarla ilgili Post Hoc testi sonucunda, kardeş sayısı 1,2,3,4,5 ve 7 üstü olan öğrenciler ile kardeş sayısı 6 olan öğrenciler arasındaki fark $p < 0,05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Sosyal Bilgiler dersine ilişkin bilişsel tutumlarla ilgili Post Hoc testi sonucunda, kardeş sayısı 2 olan öğrenciler ile kardeş sayısı 5,6,7 ve 7 üstü olan öğrenciler, kardeş

sayısı 3 ve 4 olan öğrenciler ile kardeş sayısı 7 üstü olan öğrenciler arasındaki fark $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Sosyal Becerilerle ilgili Post Hoc testi sonucunda, kardeş sayısı 2 olan öğrenciler ile kardeş sayısı 5,6,7 ve 7 üstü olan öğrenciler, kardeş sayısı 3 olan öğrenciler ile kardeş sayısı 5,6,7 ve 7 üstü olan öğrenciler ve kardeş sayısı 4 olan öğrenciler ile kardeş sayısı 7 olan öğrenciler arasındaki fark $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Sonuç olarak, kardeş sayısı 2,3,4 olan öğrencilerin kardeş sayısı 6, 7 ve 7 üstü olan öğrencilere göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri daha yüksektir.

4.8. Öğrencilerin Anne Mesleğine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Araştırmanın sekizinci alt problemi “Öğrencilerin anne mesleğine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?”

Öğrencilerin anne mesleğine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri arasında fark olup olmadığını anlamak amacıyla Kruskal-Wallis testi uygulanmış ve Tablo 4.12’de aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri, Tablo 4.13’de Kruskal-Wallis testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.12

Öğrencilerin Anne Mesleğine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerilerle İlgili Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

	Anne mesleği	N	\bar{X}	Ss
Duyuşsal	Ev hanımı	285	46,08	7,41
	Memur	4	48,00	7,70
	Öğretmen	8	46,38	5,78
	İşçi	3	51,00	4,58
Bilişsel	Ev hanımı	285	36,09	6,71
	Memur	4	41,50	6,14
	Öğretmen	8	36,63	4,27
	İşçi	3	35,67	7,51

Tablo 4.12 Devamı

Davranışsal	Ev hanımı	285	38,22	6,81
	Memur	4	37,00	10,98
	Öğretmen	8	40,50	7,19
	İşçi	3	34,33	11,55
Sosyal beceri	Ev hanımı	285	58,43	12,50
	Memur	4	69,75	9,60
	Öğretmen	8	62,50	9,99
	İşçi	3	73,33	1,53

Tablo 4.13

Öğrencilerin Anne Mesleğine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri

Boyutlar	Anne mesleği	N	Sıra ortalaması	Ki-kare	p	Farkın kaynağı
Duyuşsal	Ev hanımı	285	149,71	1,593	,661	-
	Memur	4	163,38			
	Öğretmen	8	149,38			
	İşçi	3	211,33			
Bilişsel	Ev hanımı	285	149,45	2,875	,411	-
	Memur	4	223,25			
	Öğretmen	8	152,75			
	İşçi	3	146,83			
Davranışsal	Ev hanımı	285	150,01	,959	,811	-
	Memur	4	147,00			
	Öğretmen	8	177,50			
	İşçi	3	130,17			
Sosyal beceri	Ev hanımı	285	147,55	8,886	,031	İşçi-Ev hanımı
	Memur	4	232,13			
	Öğretmen	8	175,56			
	İşçi	3	254,83			

Tablo 4.13 incelendiğinde öğrencilerin anne mesleğine göre sosyal becerileri arasındaki farka ilişkin ki-kare değeri $p < 0,05$ önem düzeyinde anlamlı iken Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarının ki-kare değerleri $p > 0,05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular öğrencilerin anne mesleğine göre sosyal becerileri arasında fark olduğunu, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Öğrencilerin sosyal becerileri arasındaki farkın annesi hangi meslekte olan öğrencilerden kaynaklandığını anlamak amacıyla LSD Post Hoc testi uygulanmıştır.

Sosyal Becerilerle ilgili Post Hoc testi sonucunda, annesi işçi olan öğrenciler ile annesi ev hanımı olan öğrenciler arasındaki fark $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Sonuç olarak, annesi işçi olan öğrencilerin annesi ev hanımı olan öğrencilere göre sosyal becerileri daha yüksektir.

4.9. Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi “Öğrencilerin baba mesleğine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?”

Öğrencilerin baba mesleğine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri arasında fark olup olmadığını anlamak amacıyla Kruskal-Wallis testi uygulanmış ve Tablo 4.14’de aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri, Tablo 4.15’de Kruskal-Wallis testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.14

Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerilerle İlgili Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

	Baba mesleği	N	\bar{X}	Ss
Duyuşsal	Esnaf	42	46,55	5,83
	Memur	35	48,71	5,97
	Eczacı	8	43,98	8,12
	Öğretmen	8	49,25	4,46
	İşçi	94	50,00	7,45
	Serbest meslek	80	47,38	6,71
	Doktor	2	44,00	2,83
	Öğretim üyesi	1	46,00	.
	Mühendis	3	53,00	3,46
	İşsiz	14	42,79	9,12
	Çiftçi	13	44,54	8,50

Tablo 4.14 Devamı

Bilişsel	Esnaf	42	37,24	5,25
	Memur	35	39,31	5,70
	Eczacı	8	34,15	6,53
	Öğretmen	8	38,00	6,93
	İşçi	94	36,63	8,19
	Serbest meslek	80	37,15	6,40
	Doktor	2	40,00	8,49
	Öğretim üyesi	1	39,00	.
	Mühendis	3	41,33	10,26
	İşsiz	14	34,29	7,38
	Çiftçi	13	31,54	7,66
Davranışsal	Esnaf	42	38,81	6,34
	Memur	35	41,11	6,61
	Eczacı	8	36,89	6,53
	Öğretmen	8	35,75	8,40
	İşçi	94	40,75	7,59
	Serbest meslek	80	38,59	6,95
	Doktor	2	37,00	8,49
	Öğretim üyesi	1	49,00	.
	Mühendis	3	44,67	6,11
	İşsiz	14	37,79	6,89
	Çiftçi	13	34,38	7,31
Sosyal beceri	Esnaf	42	58,33	11,24
	Memur	35	63,23	10,47
	Eczacı	8	55,32	12,72
	Öğretmen	8	67,25	9,95
	İşçi	94	57,13	14,69
	Serbest meslek	80	61,55	12,71
	Doktor	2	68,50	13,44
	Öğretim üyesi	1	65,00	.
	Mühendis	3	67,00	6,08
	İşsiz	14	52,29	11,21
	Çiftçi	13	56,54	11,96

Tablo 4.15

Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri

Boyutlar	Baba mesleği	N	Sıra ortalaması	Ki-kare	P	Farkın kaynağı
Duyuşsal	Esnaf	42	148,96	22,314	,014	Mühendis –Esnaf Memur-Eczacı Memur-İşsiz İşçi-Eczacı Mühendis–Eczacı
	Memur	35	180,71			
	Eczacı	8	127,38			
	Öğretmen	8	181,69			
	İşçi	94	193,88			
	Serbest meslek	80	164,19			
	Doktor	2	113,00			
	Öğretim üyesi	1	139,00			
	Mühendis	3	240,83			
	İşsiz	14	116,46			
	Çiftçi	13	133,65			
Bilişsel	Esnaf	42	162,63	27,026	,003	Esnaf-Eczacı Esnaf-Çiftçi Memur-Eczacı Memur-İşsiz Memur-Çiftçi Serbest –Eczacı Serbest - Çiftçi
	Memur	35	191,56			
	Eczacı	8	124,29			
	Öğretmen	8	172,94			
	İşçi	94	156,56			
	Serbest meslek	80	162,73			
	Doktor	2	197,00			
	Öğretim üyesi	1	186,50			
	Mühendis	3	206,00			
	İşsiz	14	128,25			
	Çiftçi	13	98,69			
Davranışsal	Esnaf	42	157,14	22,129	,014	Memur-Eczacı Memur-Serbest Memur-Çiftçi Serbest – Çiftçi Mühendis-Çiftçi
	Memur	35	188,77			
	Eczacı	8	132,66			
	Öğretmen	8	123,38			
	İşçi	94	176,50			
	Serbest meslek	80	155,95			
	Doktor	2	137,50			
	Öğretim üyesi	1	284,00			
	Mühendis	3	229,50			
	İşsiz	14	145,68			
	Çiftçi	13	100,81			
Sosyal beceri	Esnaf	42	145,90	27,582	,002	Memur-Esnaf Memur-Eczacı Memur-İşsiz Memur-Çiftçi Öğretmen –Eczacı Serbest –Eczacı Öğretmen –İşsiz Mühendis-Serbest Mühendis-İşsiz
	Memur	35	182,20			
	Eczacı	8	126,43			
	Öğretmen	8	207,81			
	İşçi	94	142,50			
	Serbest meslek	80	169,81			
	Doktor	2	219,25			
	Öğretim üyesi	1	202,50			
	Mühendis	3	208,00			
	İşsiz	14	102,89			
	Çiftçi	13	128,27			

Tablo 4.15 incelendiğinde öğrencilerin baba mesleğine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerilerine ilişkin ki-kare değerleri $p<0,05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular öğrencilerin baba mesleğine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri arasında fark olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri arasındaki farkın babası hangi meslekte olan öğrencilerden kaynaklandığını anlamak amacıyla Mann-Whitney U testi uygulanmıştır.

Sosyal Bilgiler dersine ilişkin duyuşsal tutumla ilgili öğrencilerin baba mesleğine göre Mann-Whitney U testi ile ikişerli karşılaştırılması sonucunda, babası mühendis olan öğrenciler ile babası esnaf ve eczacı olan, babası memur olan öğrenciler ile babası işsiz ve Eczacı olan öğrenciler arasındaki fark $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Sosyal Bilgiler dersine ilişkin bilişsel tutumla ilgili öğrencilerin baba mesleğine göre Mann-Whitney U testi ile ikişerli karşılaştırılması sonucunda, babası esnaf olan öğrenciler ile babası Eczacı, Çiftçi olan, babası memur olan öğrenciler ile babası işsiz, eczacı ve çiftçi olan, babası serbest meslek olan öğrenciler ile babası eczacı ve çiftçi olan, öğrenciler arasındaki fark $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Sosyal Bilgiler dersine ilişkin davranışsal tutumla ilgili öğrencilerin baba mesleğine göre Mann-Whitney U testi ile ikişerli karşılaştırılması sonucunda, babası mühendis olan öğrenciler ile babası çiftçi olan, babası memur olan öğrenciler ile babası eczacı, serbest meslek ve çiftçi olan öğrenciler arasındaki fark $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Sosyal Becerilerle ilgili öğrencileri baba mesleğine göre Mann-Whitney U testi ile ikişerli karşılaştırılması sonucunda, babası memur olan öğrenciler ile babası esnaf, eczacı, işsiz, çiftçi olan, babası mühendis olan öğrenciler ile babası serbest meslek ve işsiz olan, babası öğretmen olan öğrenciler ile babası eczacı ve işsiz olan öğrenciler arasındaki fark $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

4.10. Öğrencilerin Annelerinin Eğitimine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Araştırmanın onuncu alt problemi “Öğrencilerin annelerinin eğitimine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?”

Öğrencilerin annelerinin eğitimine göre öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri arasında fark olup olmadığını anlamak amacıyla Kruskal-Wallis testi uygulanmış ve Tablo 4.16’da aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri, Tablo 4.17’de Kruskal-Wallis testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.16

Öğrencilerin Annelerinin Eğitimine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerilerle İlgili Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

	Anne eğitimi	N	\bar{X}	Ss
Duyuşsal	Okur yazar değil	81	43,54	7,62
	Okur yazar	58	46,38	8,81
	İlkokul	105	47,48	6,26
	Ortaokul	21	47,67	6,54
	Lise	24	46,58	6,36
	Üniversite	11	48,00	6,16
Bilişsel	Okur yazar değil	81	34,42	6,58
	Okur yazar	58	35,72	7,23
	İlkokul	105	37,45	6,31
	Ortaokul	21	35,29	7,46
	Lise	24	38,13	5,26
	Üniversite	11	36,73	6,17
Davranışsal	Okur yazar değil	81	36,59	5,91
	Okur yazar	58	37,43	7,11
	İlkokul	15	39,48	6,74
	Ortaokul	21	39,24	8,09
	Lise	24	38,25	8,44
	Üniversite	11	40,64	6,17
Sosyal beceri	Okur yazar değil	81	55,33	12,16
	Okur yazar	58	57,83	12,82
	İlkokul	105	58,90	12,02
	Ortaokul	21	62,24	13,73
	Lise	24	67,04	9,76
	Üniversite	11	65,09	10,53

Tablo 4.17

Öğrencilerin Annelerinin Eğitimine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri

Boyutlar	Anne eğitimi	N	Sıra ortalaması	Ki-kare	P	Farkın kaynağı
Duyuşsal	Okur yazar değil	81	119,15	15,071	,010	Okuryazar-okuryazar değil İlkokul-okuryazar değil Ortaokul-okuryazar değil
	Okur yazar	58	158,92			
	İlkokul	105	164,29			
	Ortaokul	21	167,64			
	Lise	24	152,88			
	Üniversite	11	167,41			
Bilişsel	Okur yazar değil	81	127,41	11,520	,042	İlkokul-okuryazar değil Lise-okuryazar değil
	Okur yazar	58	145,64			
	İlkokul	105	166,75			
	Ortaokul	21	143,29			
	Lise	24	173,65			
	Üniversite	11	154,32			
Davranışsal	Okur yazar değil	81	125,78	12,990	,023	İlkokul-okuryazar değil
	Okur yazar	58	141,06			
	İlkokul	105	167,31			
	Ortaokul	21	167,88			
	Lise	24	157,69			
	Üniversite	11	172,91			
Sosyal beceri	Okur yazar değil	81	124,88	22,835	,000	İlkokul-okuryazar değil Ortaokul-okuryazar değil Lise-okuryazar değil Üniversite-okuryazar değil Lise-okuryazar Lise-İlkokul
	Okur yazar	58	144,61			
	İlkokul	105	150,61			
	Ortaokul	21	175,36			
	Lise	24	209,63			
	Üniversite	11	192,73			

Tablo 4.17 incelendiğinde öğrencilerin annelerinin eğitimine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri arasındaki farka ilişkin ki-kare değerleri $p < 0,05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular öğrencilerin annelerinin eğitimine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri arasında fark olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarının ve sosyal becerileri arasındaki farkın annesi hangi eğitim seviyesinde olan öğrencilerden kaynaklandığını anlamak amacıyla LSD Post Hoc testi uygulanmıştır.

Sosyal Bilgiler dersine ilişkin duyuşsal tutumla ilgili öğrencilerin annesinin eğitimi ilkokul olan öğrenciler ile annesinin eğitimi okuryazar olmayan öğrenciler arasındaki fark $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Sosyal Bilgiler dersine ilişkin bilişsel tutumla ilgili öğrencilerin annesinin eğitimi ilkokul ve lise olan öğrenciler ile annesinin eğitimi okuryazar olmayan öğrenciler arasındaki fark $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Sosyal Bilgiler dersine ilişkin davranışsal tutumla ilgili öğrencilerin annesinin eğitimi okuryazar, ilkokul ve ortaokul olan öğrenciler ile annesinin eğitimi okuryazar olmayan öğrenciler arasındaki fark $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Sosyal Becerilerle ilgili Post Hoc testi sonucunda, annesinin eğitimi ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite olan öğrenciler ile annesinin eğitimi okuryazar olmayan, annesinin eğitimi lise olan öğrenciler ile annesinin eğitimi okuryazar olan öğrenciler arasındaki fark $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Sonuç olarak, annesinin eğitimi yüksek olan öğrencilerin annesinin eğitimi düşük olan öğrencilere göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin bilişsel tutum ve sosyal becerileri daha yüksektir.

4.11. Öğrencilerin babalarının eğitimine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri ile ilgili bulgular ve yorum

Araştırmanın on birinci alt problemi “Öğrencilerin babalarının eğitimine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?”

Öğrencilerin babalarının eğitimine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri arasında fark olup olmadığını anlamak amacıyla Kruskal-Wallis testi uygulanmış ve Tablo 4.18’de aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri, Tablo 4.19’da Kruskal-Wallis testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.18

Öğrencilerin Babalarının Eğitimine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerilerle İlgili Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

	Baba eğitimi	N	\bar{X}	Ss
Duyuşsal	Okur yazar değil	17	43,41	5,75
	okur yazar	72	44,14	8,83
	İlkokul	81	45,32	7,23
	Ortaokul	40	47,53	6,29
	Lise	39	47,18	6,64
	Üniversite	51	49,43	5,54
Bilişsel	Okur yazar değil	17	33,12	5,48
	okur yazar	72	33,89	7,28
	İlkokul	81	36,94	5,84
	Ortaokul	40	36,65	5,67
	Lise	39	36,77	6,80
	Üniversite	51	38,37	6,97
Davranışsal	Okur yazar değil	17	36,41	6,01
	okur yazar	72	36,22	7,00
	İlkokul	81	38,46	6,58
	Ortaokul	40	38,60	5,62
	Lise	39	39,08	7,40
	Üniversite	51	40,37	7,46
Sosyal beceri	Okur yazar değil	17	54,82	10,93
	okur yazar	72	57,47	12,72
	İlkokul	81	54,75	12,66
	Ortaokul	40	57,65	12,02
	Lise	39	63,44	10,72
	Üniversite	51	66,02	10,15

Tablo 4.19

Öğrencilerin Babalarının Eğitimine Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri

Boyutlar	Baba eğitimi	N	Sıra ortalaması	Ki-kare	p	Farkın kaynağı
Duyuşsal	Okur yazar değil	17	110,50	20,293	,001	Ortaokul-okuryazar değil Ortaokul-okuryazar Lise-okuryazar Üniversite-okuryazar değil Üniversite-okuryazar Üniversite-ilkokul
	okur yazar	72	130,49			
	İlkokul	81	139,89			
	Ortaokul	40	165,06			
	Lise	39	162,50			
	Üniversite	51	188,34			
Bilişsel	Okur yazar değil	17	105,59	17,156	,004	İlkokul-okuryazar değil Üniversite-okuryazar değil İlkokul-okuryazar Ortaokul-okuryazar Lise-okuryazar Üniversite-okuryazar
	okur yazar	72	124,81			
	İlkokul	81	158,57			
	Ortaokul	40	153,88			
	Lise	39	162,99			
	Üniversite	51	176,73			

Tablo 4.19 Devamı

Davranışsal	Okur yazar değil	17	125,85	13,369	,020	Üniversite-okuryazar değil İlkokul-okuryazar Lise-okuryazar Üniversite-okuryazar
	okur yazar	72	126,44			
	İlkokul	81	150,80			
	Ortaokul	40	152,55			
	Lise	39	168,40			
	Üniversite	51	176,92			
Sosyal beceri	Okur yazar değil	17	115,50	35,315	,000	Lise-okuryazar değil Lise-okuryazar Lise-ilkokul Lise-Ortaokul Üniversite-okuryazar değil Üniversite -okuryazar Üniversite -İlkokul Üniversite –Ortaokul
	okur yazar	72	142,06			
	İlkokul	81	122,22			
	Ortaokul	40	141,46			
	Lise	39	183,69			
	Üniversite	51	200,71			

Tablo 4.19 incelendiğinde öğrencilerin babalarının eğitimine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri arasındaki farka ilişkin ki-kare değerleri $p < 0,05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular öğrencilerin babalarının eğitimine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri arasında fark olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarının ve sosyal becerileri arasındaki farkın babası hangi eğitim seviyesinde olan öğrencilerden kaynaklandığını anlamak amacıyla LSD Post Hoc testi uygulanmıştır.

Sosyal Bilgiler dersine ilişkin duyuşsal tutumla ilgili öğrencilerin babasının eğitimi ortaokul olan öğrenciler ile babası okuryazar olmayan ve okuryazar olan, babasının eğitimi lise olan öğrenciler ile babası okuryazar olan, babasının eğitimi üniversite olan öğrenciler ile babası okuryazar olmayan, okuryazar olan ve ilkokul olan öğrenciler arasındaki fark $p < 0,05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Sosyal Bilgiler dersine ilişkin bilişsel tutumla ilgili öğrencilerin babasının eğitimi ilkokul ve üniversite olan öğrenciler ile babasının eğitimi okuryazar olmayan, babasının eğitimi ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite olan öğrenciler ile babasının eğitimi okuryazar olan, öğrenciler arasındaki fark $p < 0,05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Sosyal Bilgiler dersine ilişkin davranışsal tutumla ilgili öğrencilerin babasının eğitimi üniversite olan öğrenciler ile babasının eğitimi okuryazar olmayan, babasının

eğitimi ilkokul, lise ve üniversite olan öğrenciler ile babasının eğitimi okuryazar olan öğrenciler arasındaki fark $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Sosyal Becerilerle ilgili Post Hoc testi sonucunda, babasının eğitimi lise olan öğrenciler ile babasının eğitimi okuryazar olmayan, okuryazar olan, ilkokul ve ortaokul olan babasının eğitimi üniversite olan öğrenciler ile babasının eğitimi okuryazar olmayan, okuryazar olan, ilkokul ve ortaokul öğrenciler arasındaki fark $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Sonuç olarak, babasının eğitimi yüksek olan öğrencilerin babasının eğitimi düşük olan öğrencilere göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin bilişsel tutum ve sosyal becerileri daha yüksektir.

Tablo 4.16, Tablo 4.17, Tablo 4.18 ve Tablo 4.19 sonuçları göz önüne alındığında anne ve babanın eğitim düzeyinin, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını ve sosyal becerilerini doğrudan etkilediğini söyleyebiliriz.

Sonuçlara paralel olarak Karakuş (2006), anne ve babanın eğitim düzeyinin yüksek olması sayesinde olumsuz sosyal davranışların azaldığını, olumlu sosyal davranışların da arttığını ifade etmiştir. Kılıç (2009) da yaptığı çalışmasında, sosyal beceri eğitiminde ailenin eğitim düzeyinin oldukça önemli olduğunu belirtmiştir.

4.12. Öğrencilerin akademik başarısına göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri ile ilgili bulgular ve yorum

Araştırmanın on ikinci alt problemi “Öğrencilerin akademik başarısına göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?”

Öğrencilerin akademik başarısına göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri arasında fark olup olmadığını anlamak amacıyla Kruskal-Wallis testi uygulanmış ve Tablo 4.20’de aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri, Tablo 4.21’de Kruskal-Wallis testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.20

Öğrencilerin Akademik Başarısına Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerilerle İlgili Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

		Akademik Başarı Notu	N	\bar{X}	Ss
Türkçe Dersi	Duyuşsal	1	17	42,65	7,01
		2	39	42,69	6,30
		3	65	45,18	8,39
		4	89	46,55	7,30
		5	90	48,66	6,12
	Bilişsel	1	17	31,94	6,81
		2	39	32,31	7,80
		3	65	36,08	5,54
		4	89	36,73	6,90
		5	90	38,17	5,59
	Davranışsal	1	17	33,12	6,14
		2	39	36,26	6,52
		3	65	37,60	6,18
		4	89	38,38	6,59
		5	90	40,36	7,28
	Sosyal beceri	1	17	45,00	9,76
		2	39	51,08	12,21
		3	65	56,25	12,14
		4	89	59,89	11,03
		5	90	65,66	10,05
Matematik Dersi	Duyuşsal	1	44	43,34	7,17
		2	46	46,41	6,12
		3	62	45,69	8,60
		4	82	46,54	7,19
		5	66	47,85	6,77
	Bilişsel	1	44	32,98	7,06
		2	46	35,57	5,84
		3	62	35,65	7,61
		4	82	37,83	6,00
		5	66	37,17	6,04
	Davranışsal	1	44	35,80	6,31
		2	46	37,20	6,82
		3	62	38,56	6,23
		4	82	39,43	6,64
		5	66	38,77	7,89
	Sosyal beceri	1	44	49,20	12,12
		2	46	56,89	11,15
		3	62	58,68	12,75
		4	82	58,77	11,86
		5	66	66,86	8,68

Tablo 4.20 Devamı

Sosyal Bilgiler Dersi	Duyuşsal	1	6	39,67	5,61
		2	17	44,53	8,32
		3	42	45,36	6,74
		4	96	46,03	7,08
		5	139	46,98	7,53
	Bilişsel	1	6	28,67	7,37
		2	17	33,24	7,49
		3	42	34,88	7,14
		4	96	36,81	5,98
		5	139	36,81	6,57
	Davranışsal	1	6	30,00	7,16
		2	17	35,12	7,50
		3	42	37,33	7,00
		4	96	38,08	6,17
		5	139	39,34	6,95
	Sosyal beceri	1	6	45,83	9,37
		2	17	48,12	17,47
		3	42	55,74	11,88
		4	96	59,26	11,68
		5	139	61,36	11,51
Fen ve Teknoloji Dersi	Duyuşsal	1	19	44,00	6,16
		2	33	44,76	6,44
		3	51	43,16	9,31
		4	84	47,81	6,55
		5	113	47,07	6,88
	Bilişsel	1	19	33,42	7,07
		2	33	34,15	9,57
		3	51	36,16	6,54
		4	84	36,62	6,27
		5	113	36,90	5,73
	Davranışsal	1	19	35,32	5,32
		2	33	35,64	9,10
		3	51	37,10	6,36
		4	84	39,30	6,23
		5	113	39,19	6,80
	Sosyal beceri	1	19	48,84	9,78
		2	33	56,12	13,74
		3	51	54,25	13,07
		4	84	59,86	12,08
		5	113	62,63	10,89

Tablo 4.21

Öğrencilerin Akademik Başarısına Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları ve Sosyal Becerileri

	Boyutlar	Akademik Başarı Notu	N	Sıra ortalaması	Ki-kare	P	Farkın kaynağı	
Türkçe Dersi	Duyuşsal	1	17	106,32	26,554	,000	5 - 1,2,3,4 4 - 1,2	
		2	39	104,49				
		3	65	141,03				
		4	89	157,04				
		5	90	179,16				
	Bilişsel	1	17	96,59	25,507	,000	5 - 1,2,3 4 - 1,2 3 - 1,2	
		2	39	104,28				
		3	65	145,88				
		4	89	161,40				
		5	90	173,27				
	Davranışsal	1	17	84,76	24,678	,000	5 - 1,2,3,4 4 - 1 3 - 1	
		2	39	124,05				
		3	65	137,39				
		4	89	155,89				
		5	90	178,51				
	Sosyal beceri	1	17	58,47	65,551	,000	5 - 1,2,3,4 4 - 1,2,3 3 - 1,2	
		2	39	96,37				
		3	65	131,15				
		4	89	157,57				
		5	90	198,32				
	Matematik Dersi	Duyuşsal	1	44	116,75	10,551	,032	5-1 4-1 3-1 2-1
			2	46	150,33			
			3	62	148,49			
			4	82	153,65			
			5	66	171,10			
Bilişsel		1	44	109,01	17,384	,002	5-1 4-1 3-1 2-1	
		2	46	140,46				
		3	62	145,77				
		4	82	172,38				
		5	66	162,41				
Davranışsal		1	44	116,66	11,255	,024	5-1 4-1 3-1 2-1	
		2	46	138,08				
		3	62	152,85				
		4	82	166,59				
		5	66	159,53				
Sosyal beceri		1	44	84,33	55,692	,000	5-1 4-1 3-1	
		2	46	134,62				
		3	62	148,70				
		4	82	150,41				
		5	66	207,48				

Tablo 4.21 Devamı

Sosyal Bilgiler Dersi	Duyuşsal	1	6	71,00	9,007	,061	-
		2	17	132,00			
		3	42	136,98			
		4	96	149,13			
		5	139	161,23			
	Bilişsel	1	6	63,33	12,198	,016	5-1,2 4-1,2 3-1
		2	17	116,71			
		3	42	133,40			
		4	96	159,30			
		5	139	157,48			
	Davranışsal	1	6	59,92	15,191	,004	5-1,2 4-1 3-1
		2	17	108,65			
		3	42	139,24			
		4	96	147,65			
		5	139	164,90			
Sosyal beceri	1	6	58,25	23,933	,000	5-1,2,3 4-1,2 3-2	
	2	17	91,74				
	3	42	125,07				
	4	96	152,43				
	5	139	168,02				
Fen Bilgisi Dersi	Duyuşsal	1	19	119,87	15,404	,004	5-3 4-1,2,3
		2	33	128,41			
		3	51	122,53			
		4	84	169,45			
		5	113	160,64			
	Bilişsel	1	19	108,87	7,473	,113	-
		2	33	130,11			
		3	51	153,10			
		4	84	157,88			
		5	113	156,80			
	Davranışsal	1	19	108,16	12,605	,013	5-1,2 4-1,2
		2	33	125,00			
		3	51	136,32			
		4	84	161,11			
		5	113	163,58			
Sosyal beceri	1	19	78,58	32,999	,000	5-1,2,3 4-1,3 2-1	
	2	33	132,12				
	3	51	119,46				
	4	84	155,39				
	5	113	178,33				

Tablo 4.21 incelendiğinde öğrencilerin akademik başarısına göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri arasındaki farkla ilgili olarak Sosyal Bilgiler dersinde Duyuşsal ve Fen Bilgisi dersinde Bilişsel tutumları arasındaki farka ilişkin ki-kare değerleri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız iken diğer tüm ki-kare değerleri $p<0,05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarının ve sosyal becerileri arasındaki farkın hangi başarı seviyesinde olan öğrencilerden kaynaklandığını anlamak amacıyla LSD Post Hoc testi uygulanmıştır.

Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler ve Fen-Bilgisi derslerine ilişkin LSD Post Hoc testleri sonucu notları 1 ve 2 olan öğrencilerle notları 3, 4 ve 5 olan öğrenciler arasındaki farklar $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler ve Fen-Bilgisi derslerine ilişkin LSD Post Hoc testleri sonucu notları 1 ve 2 olan öğrencilerle notları 3, 4 ve 5 olan öğrenciler arasındaki farklar $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Sonuç olarak, Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler ve Fen-Bilgisi derslerine ilişkin notlar yükseldikçe öğrencilerin duyuşsal, bilişsel, davranışsal tutum ve sosyal becerilerinin yükseldiği söylenebilir.

Analizler sonucunda, sosyal beceri ve Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumun en fazla ilişkili olduğu dersin Türkçe olduğu görülmüştür. Türkçe dersindeki akademik başarının etkisinin diğer derslerden fazla olması, Türkçe dersinin etkililiğini ortaya koymaktadır.

Tablo sonuçları incelendiğinde, akademik başarının yüksek olması sosyal becerileri ve Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumu etkilediği görülmektedir.

Yüce (2008), öğrencilerin sınıftaki Sosyal Bilgiler başarı notu arttıkça, Sosyal Bilgiler dersine yönelik olumlu tutumlarında da artış meydana geldiğini belirtmiştir. Demirkaya ve Arıbaş (2004), Özkal (2000), Tay ve Akyürek-Tay (2006) yaptıkları araştırmalarla benzer sonuçlara ulaşmış, başarı ile tutum arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu ifade etmişlerdir.

Ergin (2006) tarafından, ilköğretim öğrencilerinin birinci dönem Sosyal Bilgiler karne notları ile Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Böylece, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin olumlu tutum geliştiren öğrencilerin derse ait başarılarının da yüksek olduğu sonucuna varılabilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde ilköğretim 4.- 5. sınıflarda sosyal beceri düzeyi ile Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlar arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik araştırmada elde edilen bulgulara dayanılarak ulaşılan sonuçlar ve geliştirilen öneriler yer almaktadır. Bu araştırmanın sonunda elde edilen bulgular sosyal beceri düzeylerinin ve Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenci tutumlarının bazı değişkenlere göre farklılıklar gösterdiğini ortaya koymuştur.

5.1. Sonuç

Bu araştırma, ilköğretim 4. ve 5. sınıflarda sosyal beceri düzeyi ile Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlar arasındaki ilişkileri çeşitli değişkenler açısından değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

1. Öğrencilerin sosyal becerileri ile Sosyal Bilgiler dersine ilişkin duyuşsal tutumlar ($r=0,31$), bilişsel tutumlar ($r=0,22$) ve davranışsal tutumlar ($r=0,19$) karşılaştırıldığında, sosyal becerilerin en fazla duyuşsal tutumları etkilediği söylenebilir. Tüm sonuçlar karşılaştırıldığında öğrencilerin sosyal becerileri arttıkça Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarının da arttığı görülmektedir. Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlar ile Sosyal Bilgiler ders notları arasındaki ilişki, diğer ders notları ilişkisine benzer düzeyde görülmüştür.
2. İl ve ilçede merkezlerdeki okullarda öğrenim gören öğrencilerin köy okullarında öğrenim gören öğrencilere göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri daha yüksektir.
3. Öğrenim görülen sınıf düzeyine göre, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin duyuşsal ve bilişsel tutumları arasında fark olmadığı, davranışsal tutumları ve sosyal becerileri arasında ise fark olduğu ortaya çıkmıştır. 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin davranışsal tutumlarının ve sosyal becerilerinin 4. sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğu görülmektedir.

4. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin duyuşsal, bilişsel, davranışsal tutumları ve sosyal becerileri arasında fark olmadığı ortaya çıkmıştır.
5. Öğrencilerin yaşlarına göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarının ve sosyal becerilerinin benzer olduğu tespit edilmiştir.
6. Araştırma bulguları öğrencilerin ekonomik durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin duyuşsal tutumları arasında fark olduğunu, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin bilişsel ve davranışsal tutumları ve sosyal becerileri arasında fark olmadığını göstermektedir. Ayrıca ekonomik seviyesi orta düzey olan öğrencilerin ekonomik seviyesi alt düzeyde olan öğrencilere göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin duyuşsal tutumları daha yüksektir.
7. Öğrencilerin kardeş sayılarına göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin duyuşsal ve bilişsel tutumları ve sosyal becerileri arasında fark olduğu, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin davranışsal tutumları arasında fark olmadığı tespit edilmiştir. Kardeş sayısı 2,3,4 olan öğrencilerin kardeş sayısı 6, 7 ve 7 üstü olan öğrencilere göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri daha yüksektir.
8. Annesi işçi olan öğrencilerin, annesi ev hanımı olan öğrencilere göre sosyal becerileri daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgular öğrencilerin anne mesleğine göre sosyal becerileri arasında fark olduğunu, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları arasında fark olmadığını göstermektedir.
9. Öğrencilerin baba mesleğine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri arasında fark olduğunu göstermektedir. Babası memur olan öğrencilerin babaları diğer mesleklerde olan öğrencilere göre sosyal becerileri daha yüksektir.
10. Annesinin eğitimi yüksek olan öğrencilerin annesinin eğitimi düşük olan öğrencilere göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin bilişsel tutum ve sosyal becerileri daha yüksektir.
11. Öğrencilerin babalarının eğitimine göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve sosyal becerileri arasında fark olduğunu göstermektedir. Babasının eğitimi yüksek olan öğrencilerin babasının eğitimi düşük olan öğrencilere göre Sosyal Bilgiler dersine ilişkin bilişsel tutum ve sosyal becerileri daha yüksektir.

12. Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler ve Fen-Bilgisi derslerine ilişkin notlar yükseldikçe öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik duyuşsal, bilişsel, davranışsal tutum ve sosyal becerilerinin yükseldiği söylenebilir. Analizler sonucunda, sosyal beceri ve Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumun en fazla ilişkili olduğu dersin Türkçe olduğu görölmüştür.

5.2. Öneriler

İlköğretim 4.- 5. sınıflarda sosyal beceri düzeyi ile Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlar arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik yapılan araştırmada ortaya çıkan sonuçlara göre şu öneriler yapılabilir:

1. Sosyal Bilgiler dersine yönelik oluşan tutum ve sosyal becerilerin gelişmesinde öğretmenlerin; aile, arkadaş, okul, dersin eğitim programı ve içeriği gibi unsurları dikkate almaları gerekir.
2. İlköğretim okullarında okul yönetimi tarafından; anne ve babaları, sosyal beceri ve tutumun etkileri konusunda bilinçlendirmek için çeşitli konferans ve seminer gibi etkinlikler düzenlenebilir.
3. Sosyal beceri eğitimi, ilköğretimde her ne kadar çeşitli dersler içinde yer alsa da serbest etkinlikler kapsamında, sosyal beceri ve akademik başarı düzeyini arttırmak için ayrı bir ders olarak okutulabilir.
4. Okullarda öğretmenler tarafından aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programları düzenlenebilir.
5. Sosyal beceri ve tutum gelişiminde, Türkçe ve Sosyal Bilgiler derslerinin birbirine yakın işlenmesi gerekir.
6. Aile ve öğretmenlerin sosyal beceri düzeylerini inceleyen yeni araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, R. (2003). *Sosyal bilgiler dersi içeriğinin öğretiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Akengin, H., Sağlam, D. ve Dilek, A. (2002). İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi ile ilgili görüşleri. (Elektronik Version). *Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16, 1-12
- Akgül Barış, D. (Kış 2008). Sosyal beceri gelişiminde çocuk ve müzik. *Milli Eğitim Dergisi*, 36 (177), 28-35.
- Akgünlü, S., Server, D., Düzgün, Z. ve Bükük, A. (2005). *Karakter gelişimi ve sosyal beceri eğitimi ders kitabı*. Lefkoşa: Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı.
- Akkök, F. (2006). *İlköğretimde sosyal becerilerin geliştirilmesi, öğretmen el kitabı*. İstanbul: Özgür Yayınevi.
- Aktunç, E. ve Özçınar, Z. (t.y.). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminin eğitim teknolojisi öğeleri açısından incelenmesi*. (Elektronik version). KKTC: 300-305. <http://ietc2008.home.anadolu.edu.tr/ietc2008/51.doc>. adresinden 16.10. 2010'de alınmıştır.
- Alakır, A. (2006). *Büyük iş merkezlerinin ilköğretim çağındaki çocukların sosyalleşmesine ve sosyal beceriler geliştirmelerine katkıları (Konya örneği çerçevesinde bir araştırma)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Alport, G. (1935). Attitudes. In C. Murchison (Ed.) *A handbook of psychology*. Mass: Clark University Pres, 798-844
- Anderson, S., Swiatowy, C. (2008). *Bullying prevention in the elementary classroom using social skills*. Chicago, Illinois: Saint Xavier University & Pearson Achievement Solutions, Inc. Field-Based Master's Program December, 2008. ERIC. (ED503060) <http://www.eric.ed.gov>.
- Arkonaç, S. A. (1998). *Sosyal psikoloji*. İstanbul: Alfa Basın Yayım Dağıtım.
- Arritola, K., Breen, J., Paz, E. (2009). *Increasing on-task behavior through the development of classroom social skills*. Chicago Illinois: Saint Xavier University. ERIC. (ED505020) <http://www.eric.ed.gov>.
- Aslan, D. (2009). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının yapılandırmacı yaklaşım bağlamında öğretmen görüşlerine göre*

değerlendirmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Ata, B. (2006). Sosyal bilgiler eğitiminde yansıtıcı soruşturma geleneği ve oluşturmacılık yaklaşımı. *Eğitimde çağdaş yönelimler III: Yapılandırmacılık ve Eğitimde Yansımaları Sempozyumu*. İzmir: Özel Tevfik Fikret Okulları.(29 Nisan 2006).
- Atkinson, R. L., Atkinson, R.C. ve Hilgard, E. R. (1995). *Psikolojiye giriş I* (Çeviren: Kemal Atakay, Mustafa Atakay ve Aysun Yavuz). İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Aybek, B. (2000). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretiminin sosyal ve diğer sosyal bilimlerle ilişkisinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Aydın, A. (2000). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. (2. Baskı). Bursa: Alfa Basın Yayın.
- Ayten, P. (2006). *İlköğretim okullarında sosyal bilgiler dersini yürüten 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programına ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bacanlı, F. (2004). Günlük yaşam bilgi ve becerileri. Yıldız Kuzgun (Edt). *İlköğretimde Rehberlik*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bandura A. (1997). *Social learning theory*. U.S.A.: Prentice Hall International.
- Barth, James L. ve Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Yök-Dünya Bankası Milli Eğitimi geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi.
- Barr, R. D., Barth, S. L. ve Shermis, S. S. (1977). *Defining the social studies*. Bulletin, 51. Washington DC.: National Council for the Social Studies.
- Başaran, E. (1985). *Eğitim psikolojisi*. Ankara. Sevinç Matbaası.
- Baydan, Y., Tagay, Ö. ve Voltan Acar, N. (Güz 2010). Sosyal beceri programının (BLOCKS) ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri üzerindeki etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (Elektronik Version). (Erişim Tarihi: 13.01.2011). ISSN: 1309-1387, 2 (3), 19-28.
- Bayer, J. K. (1996). Social competence and social skills training for children and adolescents: a literature review. *Australian Journal of Guidance and Counselling*. 6, 1-13.
- Baykara, N. (2006). *Sosyal bilgiler dersinin düşünme becerileri açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

- Baysal, A. (1998). *Davranış bilimleri*. İstanbul: Dönence Yayınları.
- Bilbay, A. A., Çetin, F., Kaymak D. A., (2003). *Çocuklarda sosyal beceriler*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Binbaşıoğlu, C. (1981). *Özel öğretim yöntemleri*. Ankara: Binbaşıoğlu Yayınevi.
- Bloom, B. (1995). *İnsan nitelikleri ve okulda öğrenme*. (Çeviren: Durmuş Ali Özçelik). İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Byford, J. ve Chiodo, J. J., (2004). Do they really dislike social studies? a study of middle school and high school students. *Journal of Social Studies Research*. v28 n1 p16-26 Spr 20. ERIC: (EJ689569). <http://www.eric.ed.gov>.
- Can, G. (1998). *Sosyal bilimler kapsamında sosyal bilgilerin yeri ve önemi*. No:2295.Ünite:1 (Editör: Gürhan Can). Ankara: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Can, G. (2000). *Çocuk gelişimi kuramları*. (Editör: Esra Ceyhan). *Çocuk gelişimi ve psikolojisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Can, G. (1990). *Lise öğrencilerinin benlik tasarımlarını etkileyen etmenler*. Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Cartledge, G. ve Milburn, J. F. (1980). *Teaching social skills to children*. New York: Pergamon Pres.
- Cartledge, G. ve Milburn, J. F. (1992). *Teaching social skills to children*. New York: Pergamon Press.
- Cohen, L. J., Grace, C. O., Thompson, M. (2002). *Çocuğumuzun arkadaşlık ilişkileri*. (Çeviren: Ekin N. Boylu). Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Çağlar, A. (1992). İlkokul 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler öğretimi programları üzerine bazı görüşler. *Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 4,15-25.
- Çakmak, F. (2006). *İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi nüfus ve yerleşme konusunda geçen kavramları anlama düzeyleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Çalışkan, E. ve Deryakulu, D. (2005). The effects of group structure, social skills and interaction frequency on task performance in computer supported collaborative learning. *Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences*. (Elektronik Version). Ankara. vol: 38, no: 2, 49-68. 12.12.2010 tarihinde alınmıştır.
- Çelebi, C. (2006). *Yapılandırıcılık yaklaşımına dayalı işbirlikli öğrenmenin ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin erişi ve tutumlarına*

- etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Çelik, Ç. (2007). *İlköğretim okul müdürlerinin iletişim becerileri ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki (Gaziantep ili merkez ilçeler örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Çifci, İ. ve Sucuoğlu, B. (2005). *Sosyal beceri öğretimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Çiftçi, S., Meydan, A., Ektem, I. S. (2007). Sosyal bilgiler öğretiminde probleme dayalı öğrenmeyi kullanmanın öğrencilerin başarısına ve tutumlarına etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 179-190.
- Çilingir, N. (2006). *Sosyal beceri eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin sosyal uyum düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Çubukçu, Z. ve Gültekin, M. (2000). İlköğretimde sosyal becerilerin gerçekleşme düzeyi IX. *Eğitim Bilimleri Kongresi*. (27–30 Eylül, 2000). Bildiriler. Erzurum. 1, 277–289.
- Çubukçu, Z. ve Gültekin, M. (Bahar 2006). İlköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal beceriler. 37, 155-174. (Elektronik Version). http://www.yesevi.edu.tr/yayinlar/view_file.php?file_id=25. adresinden 03.08.2010 tarihinde alınmıştır.
- Deckard, K., Dunn, J. ve Lussier, G. (2002). Sibling relationships and social-emotional adjustment in different family contexts. *Social Development*, 11(4), 571-588.
- Dehart, G.B., Sroufe, L.A. and Copper, R.G. (2004). *Child development: It's nature and course*. 5 th Edition.
- Demirkaya, H. ve Arıbaş, K. (2004). *Sosyal bilgiler öğretmenliği 3. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12, 179 – 187.
- Dermez, H. G. (2008). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Deveci, H. (2002). *Sosyal bilgiler dersinde probleme dayalı öğrenmenin öğrencilerin derse ilişkin tutumlarına, akademik başarılarına ve hatırlama düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Dewey, J. (1966). *Democracy and education*. New York: A Devision of Macmillian Inc.

- DiPerna, J. C., Meier, C. R. and Oster, M. M. (2006). Importance of social skills in the elementary grades. *Education and Treatment of Children*. v29 n3 p409-418 Aug 2006. ERİC. (EJ744814). <http://www.eric.ed.gov>.
- Dirim, A. (2003). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Esin Yayınevi.
- Doğanay, A. (2003). Sosyal bilgiler öğretimi. Cemil Öztürk- Dursun Dilek (Ed.). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* (ss. 16-46). Ankara: PegemA. Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2005). Sosyal bilgiler ve sosyal bilgiler öğretimi. (5. Baskı). Cemil Öztürk ve Dursun Dilek (Ed.). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* (ss.21). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Eagly, A. H., Chaiken, S. (1993). *The psychology of attitudes*. Fort Worth, TX: Harcourt Brace Jovanovich.
- Ediger, M. (1999). *social development and curriculum*. <http://proquest.umi.com/pqdlink?did=45409592&Fmt=3&clientId=42977&RQT=309&VName=PQD> adresinden 12.04.2005 tarihinde alınmıştır.
- Ekinci Vural, D. (2006). *Okul öncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Erden, M. (tarihsiz). *Sosyal bilgiler öğretimi*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Erdoğan, İ. (1999). *İşletmelerde davranış*. İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Erdoğan, F. (2003). Matson çocuklarda sosyal beceri değerlendirme ölçeğinin (messy) Türkçe'ye uyarlanması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (2).
- Ergin, A. (2006). *İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Yelkentepe Yayınları.
- Erwin, P. (2000). *Çocuklukta ve ergenlikte arkadaşlık*. (Çev. Osman Akınhay). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Fetissoff, K., Kry, J., Skilling, A. (2008). *Improving social skills in elementary students through classroom meetings*. Chicago, Illinois: Saint Xavier University & Pearson Achievement Solutions, Inc. Field-Based Master's Program. ERIC. (ED503059). <http://www.eric.ed.gov>.

- Fogel, A. ve Menson, G. F. (1988). *Child development*. St. Paul, MN: West Publishing Company.
- Gander, M. J., Gardiner, H. W. (1993). *Çocuk ve ergen gelişimi*. (Çeviri: Ali Dönmez, Nermin Çelen, Bekir Onur). (3. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Geçit, Y. Ve Kartal, A. (2010). Türkiye'deki sosyal bilgiler eğitimi araştırma konuları üzerine bir inceleme. (Elektronik Version).International conference on new trends in education and their implications. Antalya.11-13 Nowember. 101-107.
- Gelen, İ. (1999). *İlköğretim okulları dördüncü sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde düşünme becerilerini kazandırma yeterliklerinin değerlendirilmesi*. Adana: Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Genç, S. Z. (Mart/2005). İlköğretimde sosyal becerilerin gerçekleşme düzeyinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13 (1), 41-54.
- Givner, C. C., Lane, K. L. & Pierson, M. R. (2004). Teacher expectations of student behavior: social skills necessary for success in elementary school classrooms. *Journal of Special Education*, 38, 104-110. ERIC. (EJ693734). <http://www.eric.ed.gov>.
- Gömlüksiz, M. N. & Kan, A. Ü. (2007). Yeni sosyal bilgiler dersi öğretim programının araştırma, iletişim ve Türkçe'yi doğru, etkili ve güzel kullanma becerilerini kazandırmadaki etkililik düzeyine ilişkin öğrenci görüşleri (Diyarbakır ili örneği)". *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (2), 135-162.
- Gülfidangil, U. (2007). *Sosyal bilgiler dersinde sorun çözme becerilerinin gelişimi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Güngördü, E. (2002). *İlköğretimde hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Güven, B. (2003). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde alan bağımlılık – alan bağımsızlık bilişsel stil boyutlarına uygun olarak hazırlanan öğretim etkinliklerinin akademik başarı ve tutumlar üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Güven, B. ve Alp, S. (2008). Yeni sosyal bilgiler dersi öğretim programının kazanımlarına yönelik öğretmen görüşleri. *Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 177, 153-165.
- Gresham, F.M., Noel, G.H., Eliot, S.N. (1996). Teachers as judges of social competence: a conditional probability analysis. *School Psychology Review*, 25(1), 108-117. ERIC . (EJ589201). <http://www.eric.ed.gov>

- Gresham, F. M. (1998). Validity of Social skills measures for assessing social competence in low – status children: a multivariate investigation. *Developmental Psychology*, 17. 390-398.
- Grusec, J.E. & Lytton, H. (1988). *Social development: history, theory and research*. New York: Springer-Verlag.
- Hartup, W. W. (1983). Peer relations. M. Hetherington, Handbook of child psychology (4th ed.). 103-197. New York: Jhon Wiley.
- Herbert, M. (1996). *Social skills training for children*. Leicester: British Psychological Society Books.
- Huang, T. Y., Lee, Y., H., Richardson, R. C. and Tolson, H. (2009). *character education: lessons for teaching social and emotional competence*. Children & Schools. ERIC.v31 n2 p71-78 .Apr 2009. (EJ835977). <http://www.eric.ed.gov>.
- Işık, M. (2007). *Anasınıfına devam eden beş – altı yaş çocuklarına sosyal uyum ve beceri ölçeğinin uyarlanması ve uygulanması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İbrahimoğlu, Z. (2009). Sosyal bilgiler eğitimi alanında yazılan makaleler üzerine nitel bir değerlendirme. IV.*Sosyal bilimler eğitimi kongresi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi ve M.E.B. Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü. http://www.pegem.net/akademi/kongre_detay.aspx?id=106096 adresinden 03.12.2010 tarihinde alınmıştır.
- İnceoğlu, M. (2000). *Tutum, algı, iletişim*. Ankara: İmaj Yayınevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni insan ve insanlar*. İstanbul: Evren Yayınevi. 10. Basım. 106-114
- Karakuş, F. T. (2006). *Ergenlerde algılanan duygusal istismar ile sosyal beceri arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karakuş, M. (2004). *Proje yaklaşımli öğretimin ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin sorun çözme becerilerine, sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına, akademik başarılarına ve kalıcılığa etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kılıç, D. (2009). Yenilenen ilköğretim programlarında ailenin eğitim fonksiyonunun öğretmen ve veli görüşlerine göre incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (Elektronik Version), 1, 177-190. 12.12.2010 tarihinde alınmıştır.

- Kıncal, R. (1997). *Eğitim bilimine giriş*. Erzurum: Eser Ofset.
- Kısakürek, M. A. (1987). Özel öğretim yöntemleri. Bekir Özer (Edt.). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Kocayörük, A. (2000). *İlköğretim öğrencilerinin sosyal becerilerini geliştirmede dramının etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Korkmaz, İ. (2004). Sosyal öğrenme kuramı. Binnur Yeşilyaprak (Edt.). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Kupersmidt, J. B. ve Coie, J. D. (1990). Preadolescent peer status, aggression, and school adjustment as predictors of externalizing problems in adolescence. *Child Development*, 61, 1350-1362.
- Küçükkaragöz, H. (2004). Bilişsel gelişim ve dil gelişimi. Binnur Yeşilyaprak (Edt.). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Ladd, G. W.(1990). Having friends, keeping friends, making friends and being liked by peers in the classroom: predictors of children's early school adjustment. *Child Development*, 61, 1081-110.
- Ladd G. W. ve Mize J. (1983). A cognitive social learning model of social skill training. *Psychological Review*, 90 (2), 127-157.
- Mahler, M. S., Pine, F., Bergman, A. (1975). *The psychological birth of the human infant*. U.S.A.: Basic Books.
- Matson, J. L. ve Ollendick, T. H. (1988). *Enhancing children's social skills*. New York: Pergamon Pres.
- MEB. (Ağustos, 2004). *Tebliğler dergisi*, 2563.
- MEB. (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi (4-5. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Mentiş, A. (1997). *İlköğretim I. aşamada sosyal bilgiler dersi duyuşsal amaçlarının gerçekleşme düzeyinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Merrell, K.W., Gimpel,G.A. (1998). *Social skills of children and adolescents. conceptualization, assessment, treatment*. London: Lawrence Erlbaum Associates Publishes.
- Meydan, A. (2001). *İlköğretim birinci kademe sosyal bilgiler öğretimi coğrafya ünitelerinin işlenişinde laboratuvar ve görsel-işitsel materyal kullanımının*

öğrencilerin niteliksel gelişimine etkisinin değerlendirilmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk üniversitesi, Konya.

Meydan, A. (2004). *Sosyal bilgiler dersi coğrafya ünitelerinin işlenişinde öğrenmeyi öğrenme stratejilerinin öğrencilerin başarı ve tutumlarına etkisi*, Yayımlanmamış doktora tezi, Selçuk üniversitesi, Konya.

NCSS (National Council for the Social Studies). (1969). *The role of the social studies, readings for social studies in elementary education*. (Second Education). (Ed.:John Jarolimek.& Huber M. Walsh). London: Collier-Macmillan Limited.

NCSS, (1992). *What is social studies?*. Washington DC: National Council for the Social Studies. www.socialstudies.org/standards/introduction adresinden 15.06.2005 tarihinde alınmıştır.

Onur, B. (2000). *Gelişim psikolojisi*. Ankara: İmge Kitabevi.

Özcan, T. (2002). *İlköğretim okulları dördüncü sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde düşünme becerilerini kazandırma yeterliklerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana.

Özden, Y. (2005). *Öğrenme ve öğretme*. (7. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.

Özkal, N. (2000). *İşbirlikçi öğrenmenin sosyal bilimlere ilişkin benlik kavramı, tutumlar ve akademik başarı üzerindeki etkileri*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Özkal N., Kılıç, A. G. ve Çetingöz D. (2004). Sosyal bilgiler dersine ilişkin öğretmen görüşleri ve öğrencilerin bu derse yönelik tutumları. *XIII: Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı (Sözlü Bildiriler)*. Ankara: Öncü Basımevi.

Öztürk, C. (2006). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Öztürk, C. (2009). Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinler arası bir bakış. C. Öztürk (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: PegemA Yayınları.

Öztürk, C. ve Baysal, N. (1999). İlköğretim 4-5. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutum. (Elektronik Version). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6, 11-20.

Öztürk, C. ve Dilek, D. (2002). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Öztürk, O. (1998). *Psikanaliz ve psikoterapi*. (3. Baskı). Ankara: Bilimsel Tıp Yayınevi.

- Palut, B. (2003). *Sosyal gelişim ve arkadaşlık ilişkileri*. Morpa Kültür Yayınları. İstanbul.
- Parker, J. and Asher, S. (1993). Friendship and friendship quality in middle childhood: links with peer group acceptance and feelings of loneliness and social dissatisfaction. *Developmental Psychology*, 29, 611-621.
- Pesen, C., Odabaş, A. Ve Bindak, R. (2000). İlköğretim okulu öğrencilerinin matematik dersine karşı olan tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Eğitim Araştırmaları*, 1 (2), 65-69.
- Raver, C. (1997). *Poor children gain social competence from sensitive interaction with parent*. Brown University Child&Adolescent Behavior Letter. July: 13(7), 1-2.
- Reese, S. (2004). Family and consumer sciences education: the compassionate curriculum. *Techniques: Connecting Education and Careers*. 79 (3), 18-21.
- Roffey, S., Tarrant, T. ve Majors, K. (1994). *Young friends: Schools and Friendship*. London: Cassell.
- Rubin, K. H. (1983). Recent perspectives on social competence and peer status: some introductory remarks. *Child Development*, 54, 1383-1385.
- Russel, A. (2005). A social skills analysis in childhood and adolescence using symbolic interactionism. *Journal of Youth and Adolescence*. South Australia: Springer Netherlands. Volume 13, Number 1 / February, 1984. ERIC. SpringerLink Date: Monday, August 15, 2005. ERIC. (EJ304971) <http://www.eric.ed.gov>.
- Safran, M. (2008). Sosyal bilgiler öğretim programı. B. Tay ve A. Öcal (Ed.) *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Safran, M. ve Ata, B. (2003). Öğrencilerin tarih metinlerinden anlam çıkarmalarına yönelik araştırmalara bir bakış. C. Şahin (Editör). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*. Ankara: Gündüz eğitim Yayıncılık.
- Sağlamer, E. (1997). Sosyal bilgiler. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 232, 2-4.
- Sarıaslan, Y. (2005). *Sosyal bilgiler öğretiminde sınıf öğretmenlerinin öğretim yöntemleri ile ilgili bilgi ve becerilerinin uygulama durumları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Savage, T. and Armstrong, D. G. (1996). *Effective teaching in elementary social studies*. New York: Macmillian Publishing Company.
- Senemoğlu, N. (1997). *Gelişim öğrenme ve öğretim*. Ankara: Ertem Matbaacılık.
- Senemoğlu, N. (2001). *Kuramdan uygulamaya gelişim ve öğrenme*. Ankara: Gazi Kitabevi.

- Seven, S. (2006). *6 Yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile bağlanma durumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*, Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sönmez, V. (1998). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. Ankara: Milli Eğitim Yayınevi.
- Sönmez, V. (1999). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Sönmez, V. (2005). *Hayat ve sosyal bilgiler öğretimi öğretmen kılavuzu*. (5. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sözer, E. (1992). *Eğitim fakültesi öğrencileri ile öğretmenlik sertifikası programı öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Sözer, E. (1998). Sosyal bilimler kapsamında sosyal bilgilerin yeri ve önemi. Gürhan Can (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Eskişehir: T.C Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Spence, S. H. (1995). *Social skills training: enhancing social competence with children and adolescents*. Windsor, Berkshire: The Nfer-Nelson Publishing Company Ltd.
- Şahin, A. (2010). *Kaynaştırma yoluyla eğitim gören öğrencilerin sosyalleşme sürecinde karşılaştığı sorunların öğretmen görüşlerine göre incelenmesi (Erzurum ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Şentürk, H. (2010), Kişilik gelişiminde eğitim, din ve değerlerin rolü. *Eğitime Bakış Dergisi*, 6 (18), 50-54.
- Şişman, M. (2008). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Tay, B. ve Akyürek-Tay, B. (2006). Sosyal bilgiler dersine yönelik tutumun başarıya etkisi. http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2006_cilt4/sayi_1/73-84.pdf. adresinden 01.12.2010 tarihinde alınmıştır.
- Temizkan, M. (2008). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir araştırma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 6(3), 461-486
- Titiz, O. (2005). *Yeni öğretim sistemi*. İstanbul: Zambak Yayınları.

- Tutaysalgır, H. (2006). *Power point sunu programıyla hazırlanan sosyal bilgiler dersi öğretim materyalinin öğrenci tutum ve performanslarına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Uz Baş, A. (2003). *İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda okuyan öğrencilerin sosyal becerileri ve okul uyumu ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Uzun, A. (2006). *Üstün veya özel yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumları ile akademik başarıları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ülgen, G. (1994). *Eğitim psikolojisi: kavramlar, ilkeler, yöntemler, kuramlar ve uygulamalar*. Ankara: Bilim Yayınları.
- Varış, F. (1996). Eğitimde program araştırmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2 (1-4), 23-32.
- Vaughn, S. (1991). Social skills enhancement in students with learning disabilities. B. Y. Wong (Eds.). *Learning About Learning Disabilities*, (pp. 407-439). California: Academic Press.
- Vural, M. (2003). *İlköğretim okulu programı*. Erzurum: Yakutiye Yayıncılık.
- Yavuzer, H. (2000). *Çocuk psikolojisi*. (19. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2001). *Çocuk ve suç*. (10. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazar, O. (2008). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Yazıcı, H., Samancı, O. (2003). İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler ders konuları ile ilgili bazı kavramları anlama düzeyleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 158, 83-90.
- Yılmaz, V. (2003). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler öğretiminin öğrencilerin bireysel farklılıklarının karşılanması açısından değerlendirmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Yılmaz, O. (2006), *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde "proje tabanlı öğrenme" nin öğrenenlerin akademik başarıları, yaratıcılıkları ve tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Yılmaz, H. (2008). *İlköğretim birinci kademe 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde kavram haritalarının kullanılmasının başarıya olan etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

- Yıldız, M. (2006). *Öğrenciyi tanıma teknikleri ve sınıf içi rehberlik etkinlikleri*. Ankara: Paradigma Akademi Yayınları.
- Yüce, S. (2008). *Taşımali eğitim-öğretim yapan ilköğretim okullarındaki ikinci kademe öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yüksel, G. (1997). Sosyal beceri envanterinin Türkçe'ye uyarlanması: geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 2(11), 39-48.
- Yüksel, G. (2003). İlköğretim öğrencilerinin gelişim alanları, gelişim alanlarının işaretçisi olan ihtiyaçlar ve geliştirilmesi gereken beceriler: bu süreçte rehber öğretmenin işlevleri: kurumsal bir inceleme. *Milli Eğitim Dergisi*, 159. (Elektronik Version). <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/159/gyuksel.htm>. adresinden 10.09.2010 tarihinde alınmıştır.
- Yükselgün, Y. (2008). *İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin internet kullanım durumlarına göre saldırganlık ve sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

EKLER

EK 1. ANKET ÇALIŞMA İZİNİ

T.C.
VAN VALİ İLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.85.00.02.01.10686
Konu : Neriman COŞKUN'un Anket Çalışma İzni

14.06.2010

İİ MAKAMINA
VAN

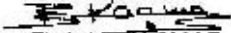
Tarih: Atatürk Üniversitesi 28.06.2010 tarih ve 88/2 Sayılı Yazısı

Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Neriman COŞKUN'un "İlköğretim 4.ve 5. Sınıflarında Sosyal Beceri Düzeyleri İle Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı tez çalışması ile ilgili izin istegi ilgili sayılı yazı ile bildirilmektedir.

Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Neriman COŞKUN'un söz konusu araştırma çalışması 28.02.2007 tarih ve 1084 sayılı Bakanlık Onayı ile yürürlüğe giren "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteyine Yönelik İzni ve Uygulama Yönergesi"nin 5. maddesine kapsamında bildirilen esaslara göre Araştırma Değerlendirme Komisyonumuzca değerlendirilerek, araştırma kapsamında yapılacak olan anket, gözlem, mülakat vb uygulamalarının; aşağıda adları yazılı okullarda, bizzat araştırmacı tarafından, eğitim öğretimi akselmeyecek şekilde ve anket tanımlandıktan sonra sonuç araştırma raporunun bir örneğinin müdürlüğümüze verilmesi koşuluyla gerçekleştirilmesinde herhangi bir sakınca olmadığı anlaşılmıştır.

İlgili Üniversite tarafından kabul edilen bir örneği müdürlüğümüzce muhafaza edilen (3 Sayfa 64 Sorudan Oluşan) anket çalışmasının aşağıda adları yazılı okullarda uygulanması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Ebubekir KAÇMAZ
Müdür a.
Millî Eğitim Müdür Yrd.

Ali İhsan SAYILIR
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

1/2

VAN İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
Abdurrahman Gazi Mah. İskele Cad.
85010 - VAN
Telefon : 0(432) 222 41 62 67
Faks : 0(432) 222 41 01
e-posta : vanmem@meb.gov.tr
İnternet : http://van.meb.gov.tr

EK 2. ARAŞTIRMANIN YAPILDIĞI OKUL LİSTESİ

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS
ÖĞRENCİSİ NERİMAN COŞKUN' NUN
TEZ ARAŞTIRMASI YAPACAĞI OKUL LİSTESİDİR

1. VAN MERKEZ CUMHURİYET İLKÖĞRETİM OKULU
2. VAN MERKEZ İKİNİSAN İLKÖĞRETİM OKULU
3. VAN MERKEZ FATİH SULTAN MEHMET İLKÖĞRETİM OKULU
4. VAN ERCİŞ ATATÜRK İLKÖĞRETİM OKULU
5. VAN ERCİŞ BAYAZIT İLKÖĞRETİM OKULU
6. VAN ERCİŞ ERCİŞLİ EMRAH İLKÖĞRETİM OKULU
7. VAN ERCİŞ AKBAŞ İLKÖĞRETİM OKULU
8. VAN ERCİŞ ÇİMEN İLKÖĞRETİM OKULU
9. VAN ERCİŞ YUKARI AKÇAGEDİK İLKÖĞRETİM OKULU
(TOPLAM 9 OKUL)

2/2

VAN İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
Abdurrahman Gazi Mah. İskele Cad.
65040 - VAN
Telefon : 0(432) 222 41 62 -67
Fax : 0(432) 222 41 61
e-posta : vanmem@meb.gov.tr
İnternet : http://van.meb.gov.tr

EK 3. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sevgili öğrenci,

Bu form sizin hakkınızda bazı bilgileri edinmek amacıyla hazırlanmıştır. Vereceğiniz yanıtlar bilimsel amaçlı olarak kullanılacak ve gizli tutulacaktır. Bu bakımdan doğru yanıtlar vermenizi önemle rica ederim.

Neriman COŞKUN

Atatürk üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

1. ADINIZ VE SOYADINIZ :

2. OKULUNUZ:

OKULUNUZUN BULUNDUĞU YER: () KÖY () İLÇE () İL

3. SINIFINIZ : () 4. () 5.

4. CİNSİYETİNİZ : () Kız () Erkek

5. YAŞINIZ :

6. EKONOMİK DURUMUNUZU BELİRTEN İFADE AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİDİR?

() ÜST EKONOMİK DÜZEY () ORTA EKONOMİK DÜZEY () ALT EKONOMİK DÜZEY

7. KAÇ KARDEŞİNİZ?

() 1 () 2 () 3 () 4 () 5 () 6 () 7 () DAHA FAZLA

8. ANNE-BABANIZIN MESLEĞİNİ YAZINIZ.

ANNE

(.....)

BABA

(.....)

9. ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR?

() OKUR YAZAR DEĞİL () OKUR YAZAR () İLKOKUL () ORTAOKUL () LİSE () ÜNİVERSİTE

10. BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR?

() OKUR YAZAR DEĞİL () OKUR YAZAR () İLKOKUL () ORTAOKUL () LİSE () ÜNİVERSİTE

11. I.DÖNEM KARNE NOTUNUZU AŞAĞIDAKİ DERSLERE GÖRE İŞARETLEYİNİZ.

Dersler/Notlar	1	2	3	4	5
Türkçe					
Matematik					
Fen ve Teknoloji					
Sosyal Bilgiler					

EK 4. SOSYAL BECERİ ÖLÇEĞİ

SOSYAL BECERİ ÖLÇEĞİ	HİÇ	BAZEN	GENELLİKLE UYGUN	TAMAMEN UYGUN
1. Grup içinde konuşmak istediğimde, izin alırım.				
2. Grup içinde rahatlıkla konuşurum.				
3. Sınıfta yeni gelen bir arkadaşın yanına gidip onunla tanışırım.				
4. Hoşlandığım insanlarla yakınlık kurarım.				
5. Arkadaşlarıma beğendiğim özelliklerini söylerim.				
6. Arkadaşlarımdan hatalı yönlerini kendilerine söyler ve uyarırım.				
7. Gerektiğinde teşekkür etmeyi ihmal etmem.				
8. Ortamdan ayrılırken iyi günler demeyi unutmam.				
9. Grup içinde bir takım görevler alırım.				
10. Kırdığım ve üzdüğüm kişilerin gönlünü alırım.				
11. Derste anlamadığım yerleri öğretmenime sorarım.				
12. Doğru bildiğim konuları her yerde savunurum.				
13. Gördüğüm aksaklıkları ilgili kişilere bildiririm.				
14. Grup içinde yapılacak faaliyetlere ilişkin önerilerde bulunurum.				
15. Problemlerimi kendim halledemediğimde yardım isterim.				
16. İlgi duyduğum sosyal faaliyetlere katılırım.				
17. Birbirlerini tanımayan arkadaşlarımla tanıştırmam.				
18. Anlatılanları dikkatle dinlerim.				
19. Sınavdan iyi not alan arkadaşlarımla tebrik ederim.				
20. Derslerimi bitirince eğlencecek bir şeyler bulurum.				

EK 5. SOSYAL BİLGİLER DERSİNE İLİŞKİN TUTUM ÖLÇEĞİ

SOSYAL BİLGİLER DERSİNE İLİŞKİN TUTUM ÖLÇEĞİ		Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç katılmıyorum
1	Sosyal Bilgiler sevdiğim bir derstir.					
2	Sosyal Bilgiler dersini diğer derslerden daha çok severim.					
3	Sosyal Bilgiler dersini severek çalışırım.					
4	Sosyal Bilgiler olmasa hayat daha zevkli olurdu.					
5	Sosyal Bilgiler eğlenceli bir derstir.					
6	Sosyal Bilgiler dersinin konuları can sıkıcıdır.					
7	Sosyal Bilgiler sınavlarından korkarım.					
8	Sosyal Bilgiler dersinde kendimi aktif görüyorum.					
9	Sosyal Bilgiler derslerinde anlatılanları dikkatle dinlerim.					
10	Sosyal Bilgiler derslerinde sık sık söz alırım.					
11	Sosyal Bilgiler dersi ödevlerimi yaparken özen gösteririm.					
12	Sosyal Bilgiler ödevlerimi düzenli olarak yaparım.					
13	Sosyal Bilgiler dersinde kendime her zaman güvenirim.					
14	Sosyal Bilgiler dersinde endişe hissederim.					
15	Sosyal Bilgiler konularının anlaşılmasının zor olduğunu düşünüyorum.					
16	Sosyal Bilgiler dersinde harita kullanmak hoşuma gider.					
17	Sosyal Bilgiler dersinde dikkatimi toplayamam.					
18	Arkadaşlarımla sosyal bilgiler konularını konuşmak hoşuma gider.					
19	Sosyal Bilgiler dersinden sonra kendimi yorgun hissederim.					
20	Sosyal Bilgiler dersinin konuları karmaşıktır.					
21	Sosyal Bilgiler dersini çalışırken canım sıkılır.					
22	Boş zamanlarımda sosyal bilgiler konularını araştırmak hoşuma gider.					
23	Sosyal Bilgiler dersinde kendimi pasif görüyorum.					
24	Sosyal Bilgiler dersinin gereksiz olduğuna inanırım.					
25	Sosyal Bilgiler konularını aklımda tutmakta zorlanırım.					
26	Çevremdeki insanlar sosyal bilgilerin önemsiz bir ders olduğunu düşünüyorlar.					
27	Mümkün olsa sosyal bilgiler dersi yerine bir başka ders öğrenirdim.					
28	Sosyal Bilgiler dersinde öğrendiğim bilgileri çevremdeki kişilere anlatmaktan hoşlanırım.					
29	Sosyal Bilgiler dersini sadece sınıf geçmek için çalışırım.					
30	Sosyal Bilgiler dersi konularını öğrenmek kolay olduğu için derslerde çeşitli araç ve gereçleri kullanmak gereksizdir.					
31	İleride sosyal bilgiler ile ilgili bir meslek seçmeyi düşünüyorum.					
32	Sosyal Bilgiler dersi ile günlük yaşam arasında bağlantı kurmak beni mutlu ediyor.					

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Neriman COŞKUN
Doğum Yeri ve Tarihi	HAMUR/02.02.1984
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Ağrı Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim A.B.D. Sınıf Öğrt. Bilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	---
Projeler	---
Çalıştığı Kurumlar	Milli Eğitim Müdürlüğü
İletişim	
E-Posta Adresi	: neriman_coskun@windowlive.com
Tarih	: 10.02.2011

